

**İLKÖĞRETİMİN FİNANSMANI VE EĞİTİMDE VERİ
ZARFLAMA ANALİZİ İLE ÖLÇÜLEN
PERFORMANSA DAYALI BÜTÇELEMEYE
YÖNELİK BİR ÇALIŞMA**

(Yüksek Lisans Tezi)

Hülya AYDOĞDU

Kütahya - 2010

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**İLKÖĞRETİMİN FİNANSMANI VE EĞİTİMDE VERİ
ZARFLAMA ANALİZİ İLE ÖLÇÜLEN PERFORMANSA DAYALI
BÜTÇELEMEYE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA**

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Orhan ELMACI

Hazırlayan:
Hülya AYDOĞDU

Kütahya - 2010

Kabul ve Onay

Hülya AYDOĞDU'nun hazırladığı “İlköğretimin Finansmanı ve Eğitimde Veri Zarflama Analizi ile Ölçülen Performansa Dayalı Bütçelemeye Yönelik Bir Çalışma” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2010

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Prof. Dr. Hüseyin ERGİN		
Prof. Dr. Şerafettin SEVİM		
Yrd. Doç Dr. Orhan ELMACI (Danışman)		

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İlköğretim Finansmanı ve Eğitimde Veri Zarflama Analizi ile Ölçülen Performansa Dayalı Bütçelemeye Yönelik Bir Çalışma” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2010

Hülya AYDOĞDU

Özgeçmiş

27.06.1979 tarihinde Eskişehir' de doğdu. İlkokulu Ertuğrulgazi İlkokulu, ortaokulu Osmangazi Ortaokulunda tamamladıktan sonra lise öğrenimini 1997 yılında Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Sağlık Meslek Lisesi Hemşirelik bölümünde tamamladı. 1999 yılında Osmangazi Üniversitesi Sivrihisar Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Programcılığı bölümünü, bölüm birincisi olarak tamamladı. 2005 Yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü bitirdi. 1999-2000 yıllarında Vatan Bilgisayar Kursunda Uzman Öğretici olarak çalıştı. 2000 Kasım ayında Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü' ne Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni olarak atandı. 2007 yılında aynı Müdürlükte Şef olarak atandı. Halen Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Öğretim Bölümü Şefi olarak görev yapmaktadır.

ÖZET

İLKÖĞRETİMİN FİNANSMANI VE EĞİTİMDE VERİ ZARFLAMA ANALİZİ İLE ÖLÇÜLEN PERFORMANSA DAYALI BÜTÇELEMEYE YÖNELİK BİR ÇALIŞMA

AYDOĞDU, Hülya

**Yüksek Lisans Tezi, İşletme Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Orhan ELMACI
Mart, 2010, 156 sayfa**

Türkiye’de eğitim finansmanı için genel bütçeden aktarılan paylar bilinmekle birlikte genel bütçe dışında çeşitli kaynaklardan elde edilen yardımların, Okul Aile Birliği gelirlerinin İlköğretim Okullarının eğitim finansmanındaki boyutunu ortaya koymak adına bilinmesi gerekmektedir.

Günümüzde bireysel performansın önemli olduğu kadar öğrenci başarısına etki eden okul performanslarının da değerlendirilmesi gerekmektedir. Okulların performanslarına dayalı olarak bütçelemelerinin yapılması kaynaklarının doğru bir şekilde kullanılmasının sağlanmasını ve okulların etkin hale gelebilmesi için gerekli olan kriterlerin sağlanmasını zorunlu hale getirecektir.

Bu çalışmada; eğitim finansmanında özel kaynakların yeri ve performansa dayalı bütçeleme, Veri Zarflama Analizi ile ölçülen etkinlik değerleri ile belirlenmiştir. Birinci bölümde; eğitim finansmanı, finansman kaynakları ve dağıtımı ile performans kavramları açıklanmış, ikinci bölümde eğitim finansmanının tarihsel gelişimi, Türkiye’deki ve diğer dünya ülkelerindeki ilköğretimin finansman yapısı ve eğitim maliyet türleri anlatılmış, üçüncü bölümde performans ölçüm yöntemleri ile VZA Modelleri ve uygulama aşamalarından bahsedilmiştir. Dördüncü bölümde de Okulların etkinlikleri VZA ile ölçülmüş ve son iki yılın etkinlik değerlerine göre bütçe teklifleri getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Finansmanı, Öğrenci Maliyeti, Eğitim Performansı, Veri Zarflama Analizi, Performansa Dayalı Bütçeleme.

ABSTRACT**A STUDY INTENDED FOR PRIMARY EDUCATION FINANCE AND
BUDGETING BASED ON MEASURED PERFORMANCE USING DATA
ENVOLEPMENT ANALYSIS****AYDOĞDU, Hülya****M.A. Thesis, Department of Business Administration****Supervisor : Asst. Prof. Orhan ELMACI****March, 2010, 156 pages**

Although reserved shares from general budget for education finance is known in Türkiye, in order to bring up the extent of aids from various sources besides general budget and income of Parent Teacher Associations on education finance of Primary Schools.

Nowadays, it is necessary to evaluate school performance that affects student's success. To finance schools based on their performance obliges proper usage of sources and supplying necessary criteria for effective schools.

In this study, the location of private sources in education finance and budgeting based on performance were determined with measured activity values using Data Envolepment Analysis. In the first chapter, education finance, finance sources and distribution of them as well as performance were identified. In the second chapter, historical development of education finance, structure of primary education finance in Turkey and other countries and types of education costs have been mentioned. In the third chapter, performance evaluation methods, Data Envolepment Analysis Models and application phases of them were mentioned. In the fourth chapter, schools' activities were evaluated using DEA and based on activities' values it is suggested a budget for last two years.

Keywords: Education Finance, Student Cost, Education Performance, Data Envolepment Analysis, Budgeting Based on Performance.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
TEZ METNİ.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM FİNANSMANI VE EĞİTİM FİNANSMANI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1. EĞİTİMİN EKONOMİ İLE İLİŞKİSİ VE EĞİTİM FİNANSMANI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	5
1.1.1. Ekonomi İle İlgili Genel Terimler.....	5
1.1.1.1. Finansman	5
1.1.1.2. Bütçe	6
1.1.1.3. Maliyet	7
1.1.2. Eğitim Ekonomisi.....	8
1.1.3. Eğitim Finansmanı	9
1.1.3.1. Eğitimde Finansman Biçimleri.....	10
1.1.3.1.1. Doğrudan Finansman	11
1.1.3.1.2. Kısmi Finansman	11
1.1.3.1.3. Dolaylı Finansman	11
1.1.4. Eğitim Harcaması	12
1.1.5. Eğitim Maliyeti	13
1.2. EĞİTİMDE KAYNAK YARATMA VE DAĞITIM	14
1.2.1. Eğitimde Kaynak Kullanımı	14
1.2.2. Eğitim Öğretim Maliyetlerini Düşürme Tedbirleri	17

1.3. EĞİTİMDE PERFORMANS VE İLGİLİ KAVRAMLARI	23
1.3.1. Eğitimde Performans	23
1.3.2. Eğitimde Etkinlik	24
1.3.3. Eğitimde Etkililik	26
1.3.4. Eğitimde Verimlilik.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

EĞİTİM FİNANSMANININ TARİHSEL GELİŞİMİ, ÜLKEMİZDEKİ VE DİĞER DÜNYA ÜLKELERİNDEKİ İLKÖĞRETİM OKULLARI FİNANSMANI İLE ÖĞRENCİ MALİYETLERİ

2.1. EĞİTİM FİNANSMANINA TARİHSEL BAKIŞ	31
2.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem.....	31
2.1.2. Cumhuriyet Sonrası Dönemde Değişim	33
2.1.2.1. Heyet-i İlmîyeler ve Ele Alınan Konular	34
2.1.2.2. Milli Eğitim Şuraları ve Ele Alınan Konular	35
2.1.2.2.1. XII. Milli Eğitim Şurası Eğitim Finansmanı Kararları	38
2.1.2.2.2. XV. Milli Eğitim Şurası Eğitim Finansmanı Kararları	41
2.2. GÜNÜMÜZDE İLKÖĞRETİM OKULLARININ FİNANSMANI	47
2.2.1. Genel Bütçeden Sağlanan Finansman	48
2.2.2. Okul Aile Birliği Gelirleri İle Finansman.....	57
2.2.3. Özel Öğretim Kurumları İle Finansman	60
2.3. DİĞER ÜLKELERDEKİ İLKÖĞRETİMİN FİNANSMANI	63
2.3.1. Çek Cumhuriyeti'nde İlköğretim ve Finansmanı.....	64
2.3.2. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İlköğretim ve Finansmanı.....	66
2.3.3. Japonya' da İlköğretim ve Finansmanı.....	66
2.4. ÖĞRENCİ MALİYETLERİ.....	67
2.4.1. Eğitim Maliyeti Bileşenleri.....	68
2.4.1.1. Parasal Maliyetler ve Fırsat Maliyetleri.....	69
2.4.1.2. Yatırım Maliyetleri ve Cari Maliyetler	70
2.4.1.3. Ortalama Maliyetler ve Marjinal Maliyetler	71
2.4.2. Eğitim Maliyeti Ölçümü	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİM PERFORMANSININ ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ VE VERİ ZARFLAMA ANALİZİ

3.1. EĞİTİMDE PERFORMANS ÖLÇÜMÜNÜN YARARLARI.....	75
3.2. EĞİTİMDE PERFORMANS ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ.....	76
3.2.1. Oran Analizi.....	79
3.2.2. Parametrel Yöntemler.....	80
3.2.3. Parametresiz Yöntemler.....	81
3.3. EĞİTİMDE PERFORMANS ÖLÇÜM YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI	81
3.4. EĞİTİM PERFORMANSININ ÖLÇÜMÜNDE VERİ ZARFLAMA ANALİZİ YÖNTEMİNİN KULLANILMA NEDENLERİ.....	83
3.5. VERİ ZARFLAMA ANALİZİ YÖNTEMİ	83
3.5.1. Tanımı.....	83
3.5.2. Uygulama Alanları	87
3.5.3. VZA Modelleri.....	89
3.5.4. Veri Zarflama Analizi Metodolojisi	91
3.5.4.1. Karar Birimlerinin Seçimi.....	92
3.5.4.2. Girdi ve Çıktı Faktörlerinin Seçimi	93
3.5.4.3. Verilerin Elde Edilebilirliği ve Güvenilirliği	94
3.5.4.4. VZA ile Görel Etkinlik Ölçümü	94
3.5.4.5. Etkinlik Değerleri - Etkinlik Sınırı	94
3.5.4.6. Referans Grupları (Peer Groups).....	95
3.5.4.7. Etkin Olmayan Karar Verme Birimleri İçin Hedef Belirlenmesi.....	95
3.5.4.8. Sonuçların Değerlendirilmesi.....	96

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA: ÖĞRENCİ MALİYETLERİ VE İLKÖĞRETİM OKULLARININ VZA İLE ÖLÇÜLEN ETKİNLİKLERİNE GÖRE BÜTÇE TAHMİNLERİ

4.1. İLKÖĞRETİM OKULUNDA OKUYAN BİR ÖĞRENCİNİN MALİYETİ	98
4.1.1. Araştırmanın Konusu.....	98

4.1.2. Araştırmanın Yöntemi	98
4.1.2.1. 2008 Yılı Öğrenci Maliyetleri	100
4.1.2.2. 2009 Yılı Öğrenci Maliyetleri	105
4.1.2.3. 2008-2009 Yılı Öğrenci Maliyetlerinin Karşılaştırılması.....	109
4.2. İLKÖĞRETİM OKULLARI'NIN VZA İLE ETKİNLİKLERİNİN ÖLÇÜMÜ VE PERFORMANSLARINA GÖRE BÜTÇE TEKLİFLERİ	112
4.2.1. Araştırmanın Konusu.....	112
4.2.2. Araştırmanın Yöntemi	112
4.2.2.1. Girdi ve Çıktıların Belirlenmesi	113
4.2.2.2. Karar Verme Birimlerinin Seçilmesi	114
4.2.2.3. Uygulamada kullanılacak VZA Modelinin Seçimi	114
4.2.2.4. Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	115
4.2.2.4.1. 2008 Yılı Etkinlik Ölçümleri.....	115
4.2.2.4.2. 2009 Yılı Etkinlik Ölçümleri.....	117
4.2.2.4.3. 2008 - 2009 Yılı Etkinliklerinin Karşılaştırılması ve 2010 Yılı Bütçe Teklifleri	119
SONUÇ	124
EKLER.....	127
KAYNAKÇA	134
DİZİN	140

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.1.: Eğitim Finansmanında Kaynak Dağılımı Kararları	15
Tablo 1.2.: Eğitimde Finansman Yaklaşımlarının Temel Gerekçeleri ve Sınırlılıkları..	17
Tablo 1.3.: Çeşitli Etkililik ve Etkinlik Bileşenleri	27
Tablo 2.1.: Cumhuriyet Öncesi Dönemde Eğitim Harcamaları ve Devlet Harcamalarına Oranı (1887, 1912, Tl.).....	33
Tablo 2.2.: Analitik Bütçe Sınıflandırması Birinci Düzey Gider Kodları	51
Tablo 2.3.: MEB Bütçesi ve GSYH içindeki Payı.....	52
Tablo 2.4.: MEB 2009 Yılı Bütçesi	52
Tablo 2.5.: Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre 2009 Yılı MEB Bütçe Tasarısının 2008 Yılı KBÖ ve Bütçeye Oranı.....	53
Tablo 2.6.: Ekonomik Sınıflandırmaya Göre 2009 Yılı MEB Bütçe Tasarısının 2008 Yılı KBÖ ve Bütçeye Oranı	53
Tablo 2.7.: 2009- 2011 Dönemi MEB Bütçesinin Ekonomik Sınıflandırmaya Göre İkinci Düzey Dağılımı ve 2009 Yılı Tasarısının Başlangıç Ödeneğine Oranı	54
Tablo 2.8.: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ile Konsolide Bütçenin, Milli Eğitim Bakanlığı Bütçe Tasarısına Oranları.....	55
Tablo 2.9.: Konsolide Bütçe Yatırımlarından MEB Yatırımlarına Ayrılan Pay	56
Tablo 2.10.: MEB Bütçe Büyüklükleri	57
Tablo 2.11.: Özel Öğretim Kurumları Sayıları.....	62
Tablo 3.1.: Performans Ölçümünün Gelişimi.....	75

Tablo 3.2.: Performans Ölçüm Yöntemlerinin Kıyaslanması	82
Tablo 4.1.: Eskişehir İli Merkez İlçelerinden Uygulama Yapılan Okullar	99
Tablo 4.2.: 2008 Yılı İÖÖ. Öğrenci Maliyetleri.....	101
Tablo 4.3.: 2008 Yılı OABG Cari Giderlerden Fazla Olan Okullar.....	103
Tablo 4.4.: 2008 Yılı OABG Cari Giderlerden Az Olan Okullar.....	104
Tablo 4.5.: 2009 Yılı İÖÖ. Öğrenci Maliyetleri.....	106
Tablo 4.6.: 2009 Yılı OABG Cari Giderlerden Fazla Olan Okullar.....	108
Tablo 4.7.: 2009 Yılı OABG Cari Giderlerden Az Olan Okullar.....	109
Tablo 4.8.: 2008 – 2009 Yılı Öğrenci Maliyetleri Sıralaması ve Karşılaştırılması	110
Tablo 4.9.: 2008 Yılı Etkinlik Değerleri	116
Tablo 4.10.: 2009 Yılı Etkinlik Değerleri	118
Tablo 4.11.: 2008- 2009 Yılı Etkinlik Değerleri Karşılaştırması	120
Tablo 4.12.: 2008-2009 Etkinliklere Göre 2010 Yılı Tahmini Bütçe.....	122

ŞEKİLLER LİSTESİ**Sayfa**

Şekil 1.1.: Örgütsel Performans Boyutları.....	24
Şekil 1.2.: Dinamik Süreci Kapsayan Bir Ekonomide Karşılıklı Etkileşim.....	29
Şekil 2.1.: Seçili Ülkelerde 5-24 Yaş Arası Nüfus Ve Eğitime Ayrılan Kamu Kaynakları.....	64
Şekil 3.1.: Etkinlik Ölçüm Yaklaşımları.....	78
Şekil 3.2.: Girdilerin Çıktılara Dönüşüm Süreci.....	86
Şekil 3.3.: Veri Zarflama Analizi Türleri	90
Şekil 3.4.: VZA Uygulama Aşamaları	91

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BCC	Banker, Charnes ve Cooper Modeli
CCR	Chares, Cooper, Rhodes Modeli
CRS	Constant Return to Scale
DEA	Data Envelopment Analysis
ERG	Eğitim Reformu Girişimi
GSMH	Gayri Safi Milli Hâsıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İÖO	İlköğretim Okulu
KBÖ	Konsolide Bütçe Ödeneği
KVB	Karar Verme Birimi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MPM	Milli Produktivite Merkezi
OAB	Okul Aile Birliği
OECD	Organization of European Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
OKS	Ortaöğretim Kurumlarına Öğrenci Seçme Sınavı
ÖTV	Özel Tüketim Vergisi
SBS	Seviye Belirleme Sınavı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEFBİS	Türkiye’de Eğitim Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi
VRS	Variable Return to Scale
VZA	Veri Zarflama Analizi

TEZ METNİ

GİRİŞ

Türkiye’de eğitim finansmanı için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tahsis edilen yıllık bütçe dışında, çeşitli kaynaklardan elde edilen nakdi ve ayni yardımlar ve döner sermaye gelirleri ile çeşitli ulusal ve uluslararası fonlar aracılığı ile sağlanan gelirlerin İlköğretim Okullarının eğitim finansmanındaki boyutunu ortaya koymak gerekmektedir.

Genel bütçe dışında elde edilen yardımların ortaya konması ile birlikte; bu gelirlerin etkin ve verimli bir biçimde yönetilmesi, bu gelirlerin genel bütçeden ayrılan paylarla karşılaştırılarak Genel bütçeden ayrılan payların artırılıp azaltılması gerekliliğinin ortaya konması ve eğitimde fırsat ve imkân eşitliliğinin sağlanabilmesi açısından kamu kaynaklarının dağıtımının doğru yapılabilmesi sağlanabilecektir.

Eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması, iyileştirilmesi ve en etkin şekilde yapılabilmesi için devletin, öncelikle eğitim finansmanı konusuna ağırlık verme gibi zorunluluğu vardır. Çünkü eğitim sektörü bir ülke için en önemli sektördür. Bu önemli sektörde tabiki devlet en etkin şekilde rol oynamalıdır. Her açıdan geri kalmış ve gelişme göstermekte olan ülkelerde temel eğitim sorunları genellikle eğitimin finansmanı konusunda kilitlenmektedir. Çünkü her geçen gün bu ülkelerde ortaya çıkan hızlı nüfus artışı ve bu hızlı nüfus artışının beraberinde getirdiği finansal sorunlar ciddi boyutlara ulaşmıştır. Özellikle bu ülkelerde ortaya çıkan nüfus artışının meydana getirdiği temel sorunlardan biri, bu nüfusun eğitilmesi ve eğitimin finansmanı sorunudur (Karataş, 2009).

Eğitimin finansman sorununun çözülebilmesi için; Kamu harcamaları arttırılmalı mıdır? Hangi alanlarda arttırılmalıdır? Özel harcamalar nasıl ve nerelere teşvik edilmelidir? Eğitim kurumlarında alınan ücretler nelerdir? Gibi sorulara cevaplar bulunması gerekmektedir.

Günümüzde eğitimin finansmanının gelişmiş ülkelerde aile ve firmalara, gelişmekte olan ülkelerde ise yeni vergiler konulması ve özel okulların teşvik edilmesine doğru yöneldiği görülmektedir. Eğitim hizmetlerinin hemen hemen tüm ülkelerde hem kamu hem de özel sektör tarafından yürütüldüğü gözlenmektedir (Milli Eğitim Dergisi, 2002: sayı 155-156).

Günümüzde hem bireysel hem kurumsal performans da değerlendirilmesi gereken bir olgu haline gelmiş olup performansa dayalı bütçe oluşturulması da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Performans değerlendirilmeleri, özel sektörde daha çok değerlendirilmelerine rağmen kısmen de olsa kamu sektöründe de değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada performans değerlendirilmesinde Veri Zarflama Analizi Yöntemi kullanılmış ve çıkan etkinliklere göre genel bütçe' den ayrılan pay miktarları belirlenmiştir.

Araştırmanın konusunu; eğitim finansmanı için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından tahsis edilen yıllık bütçe dışında, çeşitli kaynaklardan elde edilen nakdi ve aynı yardımların özellikle de OABG' nin İlköğretim Okullarının eğitim finansmanındaki boyutunu ortaya koymak ve performansa dayalı bütçe tahminlerinin yapılması oluşturmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi; araştırmada OABG' lerinin öğrenci maliyetlerine etkisinin öğrenci maliyetlerine etkisinin ortaya konulabilmesi için yalnızca devlet katkıları ile öğrenci maliyeti ve OABG ile birlikte öğrenci maliyetleri MS Excel Office programı ile hesaplanmıştır. İlköğretim okullarının performanslarının ölçümünde VZA yöntemi kullanılmış ve son iki yıldaki etkinlik değerlerine göre gelecek yılın bütçe tahminleri yapılmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri arasında; OABG' nin öğrenci maliyetlerini düşürmesi, İlköğretim okullarının performansları ile okulların sosyo-ekonomik düzeyi yüksek ailelerin yerleşim yerinde bulunmasının etkili olduğu, performanslarının yıllar bazında çok büyük oranlarda değişikliğe uğramadığı görüşleri yer almaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde; eğitim finansmanı ve finansman ile ilgili diğer kavramlar, eğitimde kaynak yaratma ve dağıtımı ile eğitim performansı ve performans ile ilgili diğer kavramlar açıklanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde; eğitim finansmanın tarihsel gelişimi, günümüzde Türkiye' deki ve diğer dünya ülkelerinden OECD ülkelerindeki, Çek Cumhuriyeti' ndeki, Azerbaycan Cumhuriyeti' ndeki ve Japonya' daki ilköğretim okullarının finansman yapıları ortaya konmuş ve eğitim maliyet türleri ile öğrenci maliyet ölçümü açıklanmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde; eğitim performansının ölçüm yöntemleri anlatılarak bu yöntemlerden araştırmanın uygulama kısmında kullanılan VZA yöntemine, uygulama alanları, modelleri ve metodolojisi ile birlikte yer verilmiştir.

Araştırmanın uygulama kısmı olan dördüncü bölümünde ise; ilköğretim okulları' nın 2008 ve 2009 yılı öğrenci maliyetleri devlet katkıları ile OABG katkıları ile birlikte ayrı ayrı hesaplanarak aradaki farklar hesaplanmıştır. Yine ilköğretim okullarının etkinlik değerleri VZA yöntemi ile MS Excel eklentisi olan DEA Solver programı hesaplanarak son iki yıldaki değerler dikkate alınarak 2010 yılı bütçe tahminleri yapılmıştır.

Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından “Türkiye’de Eğitim Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi (TEFBİS)” adı altında bir proje başlatılmış ve uygulama çalışmaları devam etmektedir. Projenin uygulamaya konulmaması halinde bu araştırma, ilgili maliyetlerin çıkarılması yönünde Milli Eğitim Bakanlığına temel oluşturacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM
EĞİTİM FİNANSMANI VE EĞİTİM FİNANSMANI İLE İLGİLİ
KAVRAMLAR

1.1. EĞİTİMİN EKONOMİ İLE İLİŞKİSİ VE EĞİTİM FİNANSMANI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Eğitim etkinliklerinin ilişkili olduğu, toplum, ekonomi ve siyaset içine yerleştirilir ve eğitimin işlevleri ekonomik, toplumsal ve politik işlevleri ile tanımlanır. Eğitim sistemi, ekonomik sistemin istediği nitelikleri üretirken, eğitilen açısından ise bir mesleğin gerektirdiği belli nitelikleri kazandırarak onu üretici yapmaktadır. Eğitime bu şekilde yaklaşıldığında eğitim kesimini üretim sistemine bağlayarak onu edilgenleştiren bir bakış açısı hakim olmakla birlikte, eğitim sürecinde kazandırılan toplumsal rolleri benimseme, liderlik, yetiştirilebilirlik gibi bazı niteliklerle de işgücü piyasaları etkilenebilmektedir (Kurul Tural, 2002a: 2).

Günümüzde, eğitim istihdam ilişkileri küreselleşme, artan küresel rekabet, esnek örgütlenme ve uzmanlaşma, yüksek becerili işgücü, işgücünün bölünmesi ve kutuplaşması gibi kavramlar çerçevesinde ele alınmakta ve ulusal ekonomik gereksinimleri aşan, küreselleşmenin gerektirdiği insan gücü nitelikleri tartışılarak eğitimin ekonomik değeri bu bağlamda çizilmeye çalışılmaktadır (Kurul Tural, 2002a: 10). Bu nedenle de ekonomik yapısı ile birlikte eğitim, işgücü piyasalarını da yakından ilgilendirmektedir.

1.1.1. Ekonomi İle İlgili Genel Terimler

1.1.1.1. Finansman

Maliye, ekonomik durum, gelir ve giderleri yönetmedir (Sarıbal Altuntaş, 2005:11). Finansman, bir girişime işleyebilmesi, gelişebilmesi için gereken para ve krediyi sağlamak eylemidir (<http://sozluk.turkcebilgi.com/finansman>, 2009).

İşletmelerde Finansman Fonksiyonunun konusunu nakit akımı yani nakit giriş ve çıkışları oluşturur. İşletmelerde maddi akımın düzenli ve sürekli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için nakit akımına ihtiyaç duyulur. Söz konusu nakit akımının işletme ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde ve işletmenin amaçlarına uygun olarak gerçekleştirilmesi, işletmelerdeki finansman fonksiyonunun konusunu oluşturur. Bu çerçevede içinde bir yandan işletmenin ihtiyaç duyduğu fonlar en uygun kaynaklardan zamanında karşılanabilmeli, diğer yandan işletmenin elde ettiği fonlar en etkin veya

karlı şekilde değerlendirilebilmelidir. Buna göre finansman fonksiyonunun kapsamı iki kısımda mütalaa edilebilir. Nakit ihtiyacının karşılanması ve kullanımı. Nakit veya fon ihtiyacının karşılanmasında, işletmenin ihtiyaç duyduğu fonların hangi kaynaklardan karşılanması gerektiğine cevap aranır. Nakit veya fon kullanımı ise, kısaca bir yatırım konusudur (Müftüoğlu, 1989:604-605).

1.1.1.2. Bütçe

Bütçe teriminin Latince “buga” kelimesinden geldiği söylenmektedir. Anlam olarak bu kelime, deri çanta anlamına gelmektedir. Tarihi gelişim içinde başta İngiltere ve daha sonra da Fransa ve Avrupa’nın diğer ülkelerinde kullanılan aynı kökten türeyen kelimeler, bugünkü şekliyle ilk kez 17.yüzyılda İngiltere’de kullanılmıştır. Belirli bir dönemdeki gelir ve gider tahminleri ile bunların uygulanmasına ilişkin hükümleri düzenleyen belgeler, Türkiye’de de bütçe olarak mali terminolojide yerini almıştır. Kamu kesiminin gelecek bir dönem için kaynak harcama dengesini yansıtan ve parlamenter demokrasilerle yasama organının, yürütme organına kamu harcaması yapma ve kamu gelirlerini toplama konusunda verdiği yetkiyi gösteren hukuki belgeye kamusal yönden bütçe denir (Sökenoğlu, 2008:3).

Bütçe kavramını anlamak için genel bütçe, özel (katma) bütçe ve konsolide bütçe kavramlarının da bilinmesi gerekmektedir. Genel bütçe, merkezi idare için ayrılan bütçeyi ifade ederken, katma bütçe, giderleri özel gelirlerle ve genel bütçe dışında yürütülen etkinliklerle karşılanan kamu kuruluşlarının bütçeleridir. Genel bütçe ile genel bütçe dışında kalan bütçelerin bir arada düşünülmesi sonucu ortaya çıkan bütçeye ise konsolide bütçe denilmektedir (Akın, 2009:9).

Eğitimde bütçeleme en geniş tanımı ile eğitime ne kadar kaynak ayrılacağı ve ayrılan kaynakların hangi eğitim programlarına ve eğitim hizmetlerine aktarılacağı konularına ilişkin karar verme sürecidir (Kurul Tural, 2002a: 285).

Okullarda bütçe uygulamalarının işlevleri şunlardır (Kurul Tural, 2002a: 292).

- i. Gelecek mali yıl için önerilen bölge eğitim planı ve okul programını gösterir.

- ii. Bütçe yönetiminde yetki dağılımını, beklenen harcamaları ve finansman kaynaklarını belirtir.
- iii. Okuldaki eğitim programlarına ilişkin olarak kamuoyunun bilgilendirilmesine yardımcı olur.
- iv. Bir yıllık programın değerlendirmesini sağlayarak, önceki yıllarla karşılaştırma olanağı sunar.
- v. Özenli bir planlama süreci, denetim sistemi oluşturarak parasal kaynakların bilinçli ve etkili kullanımını sağlar.
- vi. Eğitime katkıda bulunan yönetsel düzeyler (federal, eyalet, yerel hükümetler) ve birimler arasındaki iletişimi gösterir.

1.1.1.3. Maliyet

Maliyetin ortak bir tanımı yapılamamıştır. Maliyet ve yönetim muhasebecileri, bu kadar çok maliyet tanımının yapılmasını “farklı amaçlar için farklı maliyetler” sözü konusuna bağlamaktadır. Bunun iki önemli nedeni vardır; Maliyetlerin analiz yapılma amacına göre geliştirilmesi, kullanılması ve maliyetlerin seçilen hesaplama yöntemine göre tanımlanmasıdır (Ekergil, 2006:74-75).

Genel olarak maliyet, bir işletmenin amaçlarını gerçekleştirmek için kaynak kullanılması olarak ifade edilmektedir. En genel anlamıyla ise, herhangi bir malı veya hizmeti, kullanıldığı veya satıldığı yerde veya durumda elde edebilmek için doğrudan doğruya veya dolaylı olarak yapılan toplam harcamalardır. Maliyet, bir ünite malın (veya daha fazla) elde edilmesi için harcanan üretim faktörleri (emek,sermaye,toprak) toplamına denir (<http://tr.wikipedia.org/wiki/Maliyet>, 2009).

ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri’nde yer alan maliyet tanımı ise literatürde kabul görmektedir. Buna göre maliyet, bugün ya da gelecekte işletmeye bir fayda getirmesi beklenen ürünler ve hizmetler için katlanılan fedakarlıkların nakit ya da nakit benzeri değerlerle ifade edilmesidir.

Bir hizmetin maliyeti, o hizmetin gerçekleştirilmesinde kullanılan tüm faktörlerin elde edilmesi için geçmişte katlanılan maliyetlerin toplamına eşittir. Bu

durumda, amaca ulaşmak için bir takım giderlerin yapılması ya da bu amaç uğruna bir takım çıkarılardan vazgeçilmesi söz konusudur.

1.1.2. Eğitim Ekonomisi

Bireyin ve toplumun para kullanarak veya kullanmadan, kıt kaynakları çeşitli tür eğitim ve yetiştirme etkinliklerini üretmek ve bugün veya yarın tüketmek üzere, toplumun çeşitli bireyleri ve grupları arasında, dağıtma konusunda yaptıkları teşvikleri inceleyen bir bilim dalıdır (Sarıbal Altuntaş, 2005:11).

Eğitimin ekonomik kalkınmaya katkısı konusundaki kuramsal tartışmaların 1960'ların başında, İnsan Sermayesi Kuramıyla hızlandığı söylenebilir. İnsan Sermayesi Kuramında en kazançlı yatırımın insana yapılan yatırım, yani eğitim olduğu, birey ve toplum açısından bu yatırımın bir çok fiziksel sermaye biçiminden daha kazançlı olduğu ileri sürülmüştür. Eğitimin, özellikle sanayi ve hizmet sektörünün gereksinme duyduğu bilgi ve beceriye sahip nitelikli işgücünü yetiştirerek, dolayısı ile çalışanları daha verimli kılarak ekonomik büyümeye çok önemli katkıda bulunacağı ileri sürülmüştür. Bu nedenle, ekonomik büyüme ve eğitim arasındaki ilişkiler daha ayrıntılı bir biçimde araştırılmaya ve tartışılmaya başlanmıştır (Aksoy, 2008).

Eğitim Ekonomisinin, bir bilim dalı olarak kullanılması, yirminci yüzyılın ikinci yarısında gözlenen bir gelişmedir. Cohn ve Geske' ye göre eğitim Ekonomisi, bireyin ve toplumun çeşitli tür ve düzey eğitim ve yetiştirme hizmetlerini üretme ve tüketme, eğitimsel ürünleri toplumun çeşitli bireyleri ve kümeleri arasında dağıtma konusundaki kaynak kullanım tercihlerini inceleyen bir bilim dalıdır. Diğer bir ifadeyle eğitim ekonomisi, eğitimsel niteliklerden hangilerinin nasıl üretileceği ile olduğu kadar bu niteliklerin çeşitli toplumsal gruplar arasında dağılımını da inceler (Kurul Tural, 2002a:12). Eğitim ekonomisinin konu alanlarını: Eğitimin ekonomik değerinin ölçülmesi ve tanımlanması, eğitimde kaynak kullanımı, eğitim planlaması, eğitim kesiminde maaş ve ücretler, eğitim finansmanı oluşturmaktadır (Kurul Tural, 2002a:13-14).

1.1.3. Eğitim Finansmanı

Eğitim sisteminin finansmanının, eğitim sektörünün sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu, kalkınma planlarında öngörülen, ülkemizin kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan eğitim sistemi finansmanında öncelikle devletin, eğitimi temel görevleri arasında görmesi ve eğitimi gerçekleştirme ve geliştirmede kendisine düşen görevi gereğince ve yeterince getirmesi zorunluluğu açıktır. Eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen ve diğer çalışma alanlarıyla içiçe olan bir çabadır. Bu nedenle eğitimin finansmanı, eğitim sektörünün mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu gibi, öngörülen hedeflerin gerçekleştirme olanaklarını da sınırlayan bir faktördür (Özön, 2001:12-13).

Bütün toplumlarda eğitim alanında gerçekleştirmek istenen hedef, iktisadi sosyal gelişmenin gerektirdiği miktar ve yetenekte ve uygun bir şekilde eğitilmiş insan gücüne sahip olmak ve toplumun her üyesine belli miktarda asgari eğitimi vermektir. Eğitimin bu amacı gerçekleştirebilmesi ise bir takım unsurlara ve gerçekçi ölçülere göre tespit edilmiş ve yeterli miktarda kaynak verilmesine bağlıdır. Eğitim malı, bir salt sosyal mal ise finansmanı vergiler yoluyla olurken, bir karma mal olarak eğitim malının finansmanında ise tüketiciler “özel kısmı” kadar olan bölümünün finansmanına katılırlar (Denker, 1995:82-83).

Eğitim finansmanı, genel anlamda eğitim için fon sağlamak ve sağlanan bu fonları en etkin bir şekilde kullanmaktır. Ayrıca, eğitim sisteminin finansmanı, eğitimin tüm boyutlarını etkileyen ve diğer çalışma alanlarıyla iç içe olan bir çabayı gerektirir. Bu nedenle, eğitimin finansmanı, eğitim sektörünün mevcut sorunlarının temel nedenlerinden birisi olduğu gibi, öngörülen hedeflerin gerçekleştirme olanaklarını da sınırlayan bir faktördür. Eğitim hizmetlerinin iyileştirilmesi ve yaygınlaştırılmasında, öncelikle devletin kendisine düşen görevi gereğince yerine getirme zorunluluğu vardır. Bu, aynı zamanda eğitimin en öncelikli sektör olarak kabul edilmesinin de doğal sonucudur (Koç, 2007:40).

Eğitim Finansmanı; Eğitimden doğan maliyeti kim karşılamalıdır? Çeşitli öğretim tür ve düzeylerinde kamusal ve özel eğitime devlet ne düzeyde destek vermelidir? Eğitime kamu desteği, farklı hükümet düzeyleri (federal, eyalet ve yerel düzeyler ya da merkezi ve yerel yönetimler) arasında nasıl dağıtılmalıdır? Eğitim

maliyetinin ne kadarı vergi yükümlüsünden, ne kadarı eğitimden doğrudan yararlananlarca karşılanmalıdır? Gibi sorulara yanıt arar (Kurul Tural, 2002a: 14).

Eğitim finansmanının gelişmiş ülkelerde aile ve firmalara, gelişmekte olan ülkelerde ise yeni vergiler konulması ve özel okulların teşvik edilmesine doğru yöneldiği görülmektedir ancak Türkiye’de eğitim harcamalarının tamamına yakını devlet tarafından finanse edilmektedir (Akın, 2009:12).

Education at a Glance 2009: OECD Indicators (Bir Bakışta Eğitim 2009: OECD Göstergeleri) raporuna göre; Her ne kadar GSMH miktarı ilk ve ortaöğretimde yükseköğretimdekinden daha belirgin ise de Ülkelerin eğitime ayırdığı ödenek miktarı kısmen ulusal kaynaklarla bağlantılıdır. Eğitime yapılan harcamalar büyük oranda kamu kaynaklarından karşılanmaya devam etmektedir. Böyle olmakla birlikte, söz konusu harcamaların kamu bütçesinden aldığı pay ülkeden ülkeye değişmektedir. Farklı finansman kaynaklarının yaratılması yönündeki baskılar çoğu ülkede eğitime yapılan özel yatırımların kamu yatırımlarından daha hızlı büyümesine neden olmaktadır.

1.1.3.1. Eğitimde Finansman Biçimleri

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler toplumların eğitimden beklentilerini de değiştirmekte ve eğitime yeni işlevler yüklemektedir. Eğitimden beklenen toplumsal, siyasal ve ekonomik işlevlerin yerine getirilmesi, eğitime ayrılan kaynakların düzeyine ve bu kaynakların etkili ve verimli kullanımına bağlıdır (Milli Eğitim Dergisi, 2004: sayı 163).

Eğitim finansmanı açısından, eğitimde üretim fonksiyonları, etkili okul değişkenlerini belirlemek ve eğitim harcamalarını bu değişkenleri dikkate alarak yapmak bakımından önem taşımaktadır (Kurul Tural,2002b:50).

İlköğretimden yükseköğretime kadar eğitimin salt sosyal mal oluşundan erdemli ve karma mal oluşuna göre, genelde finansman biçimleri değişiktir. Bu finansman biçimleri şunlardır (Hesapçıoğlu, 1994:222).

1.1.3.1.1. Doğrudan Finansman

Burada eğitim salt sosyal mal sayılmakta ve doğrudan sosyal harcamaların tümünün devletçe sağlanan vergilerle karşılanacağı kabul edilmektedir. Burada eğitimin örgütlenmesini devlet üstlenmiştir.

1.1.3.1.2. Kısmi Finansman

Burada söz konusu eğitim bir karma mal olarak görülmekte ve doğrudan sosyal harcamaların bir kısmı ya da tamamı fiyatlandırılarak harç ve resimlerin öğrencilerden alınması yoluna gidilmektedir.

1.1.3.1.3. Dolaylı Finansman

Burada da eğitim karma mal olarak görülmektedir. Eğitimi devlet ya da özel kesim örgütleyebilir. Devlet öğrencilere kuponlarla kredi ya da hibeler biçiminde satın alma gücü transfer eder. Öğrenci de bu kuponlarla eğitim kurumuna başvurur.

Türkiye’ de eğitim, ilköğretimden üniversiteye kadar salt sosyal mal olarak görülmekte ve doğrudan sosyal harcamalar devletçe karşılanmaktadır. Ülkemizde eğitim hizmetlerinin finansmanı, genel olarak, doğrudan finansman biçimi olan vergilerle finanse edilmektedir (Özön, 2001:13).

Devletin finansmanını üzerine alarak kamu hizmeti şeklinde yürüttüğü pek çok hizmetten biri de eğitimidir. Devletin böylesi bir hizmetin sağlanmasını üzerine alması için iki önemli şartın gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan birincisi söz konusu hizmetin toplum bakımından önemli olması, ikincisi ise özel çabalarla ve mali imkanlarla hiç veya yeterli miktar ve nitelikte karşılanamamasıdır (Ak, 1997:33).

Eğitime bireyin gelecekteki kazancını arttırıcı bir değişken olarak baktığımız andan itibaren, daha doğrusu eğitimi ekonominin egemenliğine çektiğimiz andan itibaren eğitime ilişkin tüm değişkenleri, teknik terimleri içinde analiz etmek kaçınılmaz oluyor. Maliyet- Fayda analizlerinden, eğitimin bireysel ve toplumsal getirisi yönündeki analizlere, eğitimin getirisinin diğer fiziksel sermayenin getirisi ile karşılaştırma ve nihai olarak eğitimin ekonomik etkinliğinin nasıl sağlanacağı yönündeki analizleri

zorunlu kılmaktadır. Bu analizler gündeme getirildiği andan itibaren, eğitim hizmetlerinin nasıl finanse edileceği sorusu önem kazanmaktadır. Ekonominin egemenliği açısından soruna bakıldığında, eğer eğitim hizmetinden yararlananlar bu hizmet karşılığında gelecekte bir kazanç elde ediyorsa, gelecekte elde edeceği bireysel kazancının, bugünkü maliyetini de yüklenmesi gerekiyor gibi bir sonuç ortaya çıkıyor (Ercan, 1998:24-25).

Bir toplumda, eğitimi finanse etmek için kullanılan finansman modeli üç şekilde değerlendirilmektedir. Birincisi, eğitim olanaklarının ne ölçüde sunulabildiği, ikincisi eğitim için ayrılan kaynakların etkin dağıtımı ve üçüncüsü ise eğitim için ayrılan kaynakların eşitlikçi ve hakkaniyete uygun olarak dağıtımıdır. Başarılı bir finansman modeli, bu ölçütlerin sonuçlarına göre alınan bir tablo ortaya koymalıdır. Eğitim olanaklarının sağlanma miktarı, eğitim için yaratılan kaynakların Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki payı, bütçeden eğitim için ayrılan pay gibi veya alınan sonuca göre; çeşitli eğitim düzeylerinde okullaşma oranları, okullaşan çağ nüfusunun cinsiyete göre dağılımı bakımından saptanması olanaklıdır (Koç, 2007:40).

1.1.4. Eğitim Harcaması

En geniş anlamda eğitim harcamaları, genel ve katma bütçeli dairelerin, özel kesim ve kamu iktisadi kuruluşları bütçelerinden eğitim hizmetlerine yapılan tüm harcamalardır. Başka bir deyişle eğitim harcamaları, eğitim kesimine ayrılan tüm parasal kaynaklardır. Konu makro düzeyde incelendiği zaman, harcama sözcüğünün farklı anlamlarda kullanılmakta olduğu görülür (Adem, 1977:16).

Bir ülkenin eğitim harcamalarını etkileyen kimi etmenler bulunmaktadır. Bu etmenler şu şekilde sıralanabilir (Akın, 2009:11);

- i. Ülkenin genel ekonomik düzeyi,
- ii. Kişi başına düşen ulusal gelir,
- iii. Siyasal iktidarların izlediği politika,
- iv. Halkın eğitim istemi ve eğitime gösterdiği ilgi,
- v. Öğrenci sayısı,

- vi. Öğrenim çağında bulunan nüfusun okullaşma oranı,
- vii. Okullarda okutulan ders sayısının artması,
- viii. Eğitim personeli sayısının fazlaca arttırılması,
- ix. Araştırma çalışmalarının hızla artması,
- x. Öğretimin teknik hale gelmesi.

1.1.5. Eğitim Maliyeti

Eğitim maliyeti, kamu kesimi ile özel kesimin yapacağı harcamaların toplamı ve eğitim nedeni ile vazgeçilen değerlerin toplamı olarak tanımlanabilir (Adıyaman, 2004:33).

Eğitimde maliyet kavramı, ekonomi bilimindeki maliyet kavramından farklı olacaktır. Eğitimde üretilen hizmetin satışının, eğitim sisteminin işleyişine etkisi farklı olduğundan, eğitim maliyeti kavramının ayrı niteliği vardır. Eğitimde bireysel maliyet üç farklı şekilde oluşur (Doğrul, 2008:61).

- i. Barınma, seyahat, beslenme ve ders kitapları gibi eğitim için doğrudan katlanılan maliyettir.
- ii. Bireylerin aynı zamanda vergi mükellefi olmalarından dolayı eğitim maliyetlerine dolaylı olarak katkıda bulunmalarıdır.
- iii. Fırsat maliyetidir. Birey temel eğitim sonrası eğitime devam etmek yerine gelir getirecek bir işte çalışması durumunda, gelir sağlayacaktır. Buna karşılık, bireyin çalışmak yerine eğitime devam etmesi elde edeceği gelirden vazgeçmesini gerektirecektir.

Bunun dışında, eğitim ve yeni iş arama amaçlı yapılan göçler sebebiyle aile ve arkadaş ortamından ayrı kalınması sebebi ile içine düşülen psikolojik sıkıntılar da bireysel maliyetler arasında sayılabilir.

1.2. EĞİTİMDE KAYNAK YARATMA VE DAĞITIM

Sınırlı Kaynaklara sahip gelişmekte olan ÷lkelerde kaynakların en verimli şekilde kullanımını ÷lke kalkınması için en stratejik konulardan biri olmaktadır. ÷lke kaynaklarının önemli bir bölümünün eğitime yöneltilmesi, bu sektör verimliliğinin arttırma çabalarının önemini oluşturmaktadır (Duyar, 1989).

1.2.1. Eğitimde Kaynak Kullanımı

Eğitim, maddi kaynakları öğrenciler ve aileleri, işverenler, devlet, uluslar arası örgütler gibi değişik kesimlerce sağlanan, hem kişisel hem de toplumsal bir yatırım olarak düşün÷lebilir. Eğitim maliyetlerini paylaşma düzenlemeleri ÷lkeden ÷lkeye farklılaşmaktadır (Kurul Tural, 2002a:16). Eğitime kaynak ayıran kesimlerin, tablo 1.1. de belirtilen kaynak dağılımını kararlarını almaları gerekmektedir.

Tablo 1.1. Eğitim Finansmanında Kaynak Dağılımı Kararları

<p style="text-align: center;">Ülke Kaynaklarının Dağıtımına İlişkin Kararlar</p> <p style="text-align: center;">(Dış Kaynak Dağıtımı)</p>	<p style="text-align: center;">Eğitime Ayrılan Kaynakların Dağıtım Kararları</p> <p style="text-align: center;">(İç Kaynak Dağıtımı)</p>
<p>Devletin savunma, altyapı ve sağlık gibi rekabet eden alanlarına göre, eğitim kesimine ne kadar kaynak ayrılacağı konusuna ilişkin kararları</p>	<p>Eğitime ayrılan kıt kaynakların farklı bölgeler, iller ve kırsal-kent ayrımında dağılımı</p>
<p>İşletmelerin diğer harcama seçeneklerine göre eğitime kaynak ayırma kararları</p>	<p>Kaynakların farklı öğretim tür ve düzeyleri arasında dağılımı (örgün- yaygın, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim)</p>
<p>Ev Halkının diğer harcama seçenekleri karşısında eğitime kaynak ayırma kararları</p>	<p>Kaynakların alması girdilerin kullanıldığı öğretim-öğrenme süreçleri arasında dağılımı (yüz yüze eğitim- uzaktan eğitim, elektronik öğretim)</p>
	<p>Kaynakların farklı özelliklere sahip bireyler ve toplumsal kümeler arasında dağılımı</p>

Kaynak: Kurul Tural, 2002a:17

Türkiye’de eğitim hizmetlerinden yararlananların bu yararlanma karşılığında belli bir bedel ödemeleri söz konusu olmaktadır. Kamuoyunda sıkça ifade edilen “kaynak yokluğu” söylemi, “yararlanan bedelini öder” anlayışının benimsetilmesini kolaylaştırmıştır (Serdar Kahveci, 2009: 59).

Devletin, savunma ve adalet hizmetlerinin maliyetini tamamen üstlenmekle birlikte, sağlık ve eğitim gibi bazı hizmetlerin maliyetlerinin bir kısmını vergi

gelirlerinden karşılaması, bir kısmının da bu hizmetlerden yararlananlar tarafından yüklenilmesi tartışılan bir konudur. Eğitimin zorunlu tutulduğu ilköğretim kademesinde devletin maliyetlerin tamamını üstlenmesini beklemek doğaldır. Çünkü ilköğretim kademesi hemen her ülkede zorunlu eğitim kapsamındadır. Ancak özellikle gelişmekte olan ülkelerde, ilköğretim de dahil olmak üzere tüm kademelerde velilerden giderek daha fazla katkıda bulunmaları beklenmektedir. Bütçe kaynakları kıt olduğunda, alternatif finansman kaynakları aranmakta ve çoğunlukla da en yakında duran ve istekli oldukları düşünülen veliler akla gelmektedir (Serdar Kahveci, 2009:59).

Ulusal düzeyde, her sanayi dalı gibi eğitim de toplam kaynakların bir kısmını tüketir. Kaynakların bu kesime ayrılması, öteki kesimler için kaynakların azalması anlamını taşır. Ekonomik maliyet değişirse bile, gerçek maliyet çok farklıdır, ekonomiye etkisi aynı olmaz. Plânlama-Programlama-Bütçeleme Sistemi, kaynakların etkin kullanımı hedeflerine yönelik olarak, kamusal karar otoritelerine yol gösteren bir yöntemdir. Bir eğitim sisteminin maliyet etkililiğinin nasıl artırılacağına ilişkin çabalar hükümetlerin finans politikalarında yansımalıdır. Maliyet-etkililik, eğitim kurumları tarafından tüketilen gerçek kaynaklara oranla eğitim çıktıların miktarı anlamına gelir. Kabul edilebilir bir etkinlik standardından sapmalar, genellikle aşağıdaki etkenlerden bir veya daha fazlası biçiminde ortaya çıkmaktadır (Yıldız, 2000):

- i. Aşırı derecede öğrenci firesi
- ii. Aşırı derecede sınıf tekrarı
- iii. Sınavlarda yüksek başarısızlık oranı
- iv. Öğretimdeki ilerlemenin gereğinden daha yavaş olması ve uzun zaman alması

Dünya’ da eğitime kaynak sağlanması açısından üç yaklaşım vardır. (Tablo 1.2) Bunlar; eğitim gelirlerinin kamu bütçesinden sağlanması yaklaşımı (kamu finansmanı veya vergilerle finansman), eğitimde parasal kaynakların yararlanan öğrenci ve ailelerden sağlanması yaklaşımı (özel finansman ya da harçlarla finansman), eğitimden doğrudan ya da dolaylı olarak yararlanan her kesimin kaynak sağlayıcısı olması gerektiğini ileri süren yaklaşımdır (karma finansman) (Kurul Tural, 2002a: 192).

Tablo 1.2. Eğitimde Finansman Yaklaşımlarının Temel Gerekçeleri ve Sınırlılıkları

Eğitimde Finansman Yaklaşımları	Temel Gerekçeleri	Sınırlılıkları
Eğitimde Kamu Finansmanı Eğitimin parasal kaynakları, kamu yönetimi aracılığıyla vergilerden sağlanır.	Fırsat ve olanak eşitliğini yükseltir. Dışsal yararları göz önüne alır. Eğitim ve işgücü piyasası hakkında bilgi edindirerek iyi kararlar alınmasının temelini oluşturur. Ölçek ekonomisine uygun eğitim planlaması yapılmasını kolaylaştırır.	Kamusal kaynaklar daraldığında eğitimde nitelik düşer. Sistemi sorgulama ve değerlendirme olanağı sunmaz. Bireysel tercihler dikkate alınmayabilir.
Eğitimde Özel Finansman Eğitimden yararlanan öğrenciler ve aileleri öğrenim fiyatını ödeyerek sisteme parasal kaynak sağlar.	Bedel ödeme kullanımında etkinliği artırır. Eğitim sürecini yargılama ve sorgulama olanağı verir. Bireysel tercihler dikkate alınır.	Eğitimde eşitsizlikler artar. Bireysel yararlar odaklı eğitime yönelim başlar; dışsal yararlar ihmal edilir.
Eğitimde Karma Finansman Eğitime kamu kesiminin yanı sıra eğitimden yarar sağlayan öğrenciler ve ailelerin, işletmelerin ve gönüllü kuruluşların da parasal katkıları sağlanır.	Eğitimden yararlanan tüm kesimlerin eğitime ilgi düzeylerini yükseltir. Bir kaynaktaki daralma, diğeri ile telafi edilerek nitelik düşürülmez Hem etkinlik hem de eşitliğe katkıda bulunur	Hangi kesimin maliyetlere hangi düzeyde katkıda bulunacağını belirlenmesi güçtür. Bu sistemi kurma ve yönetme maliyetleri yüksektir.

Kaynak: Kurul Tural, 2002a:193

1.2.2. Eğitim Öğretim Maliyetlerini Düşürme Tedbirleri

Finansman sorunlarının yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığındaki sorunun sadece finansal değil, yönetsel ve örgütsel yapılanma olduğu belirtilebilir. Merkez, taşra örgütleri ve okul bazında köklü düzenlemelerle yola çıkılmalı, bin bir güçlkle sağlanan fakir halkın mali desteğinin harcanmasında: vicdan, bilinç ve duyarlılık sisteme egemen

kılınmalıdır. Eğitimde yeni kaynak yaratma ve mevcut kaynakların etkin kullanılması için yapılması gerekenler aşağıdaki şekilde özetlenebilir (Koç, 2007:49).

- i. Eğitim, Anayasa ve Yasalarla güvence altına alınmış bir kamu hizmeti olarak görülmelidir.
- ii. Eğitimdeki finansman kaynaklarının çeşitliliğine ve eşgüdümsüzlüğüne son verilerek: “Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu” uygulaması ile sistem netleştirilmelidir.
- iii. Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu’ nun gelir unsurları, temel vergi yasalarına (gelir ve kurumlar vergisi ile yeni uygulamaya konulan ÖTV gibi) bağlı olarak ve belirli alanlara yönelik şekilde düzenlenmelidir.
- iv. 4207 Sayılı Yasa ile 2010 yılı sonuna kadar süresi uzatılan 4306 ve 3308 sayılı yasaların öngördüğü gelir unsurları da Ulusal Eğitimi Geliştirme Fonu’ nun içine alınmalıdır.
- v. Okul ve Eğitim Kurumları tam gün ve çevreye dönük hizmet üretmeli ve elde edilen gelirler (demokratik ve katılımcı yönetim yapıları oluşturularak) dürüstçe kullanılmalıdır.
- vi. Eğitimin her kademesi için geleceğe dönüklük anlayışı egemen kılınmalı, orta ve yükseköğretim düzeyinde özel finansmana yönelik sağlıklı adımlar atılmalı ve bu tür eğitim etkinlikleri topluma yeni külfetler getirmemelidir.
- vii. Eğitime, kişi ve kuruluşların gönüllü katkısı özendirilmeli ve bu kaynaklar dürüstçe kullanılmalıdır.
- viii. Milli Eğitim Bakanlığında yapısal anlamda yapılacak düzenlemelere öncelik verilmeli, Cumhuriyetin kazanımlarının yeniden ve kökleşerek geleceğe taşınması için geç kalınmamalıdır.
- ix. Eğitimde yeniden üretken insan tipi (köy enstitülerinde olduğu gibi) yetiştirilmesinin önü açılmalı, harç-burs-kredi ve parasız yatılılık konusunda yeni çalışmalar yapılmalıdır.

- x. Kısacası, eğitimin öznesi olan çocuk ve gençler korunmalı, özürlü ve kimsesizlere sahip çıkılmalı, yetersizlik ve eşitsizliklere çözüm bulunmalı, kişiliksizleştirme çabaları ile ideolojik dayatmalar son bulmalı, eğitim sistemi işlevsel, demokratik ve nitelikli hale getirilmelidir.
- xi. Her alanda uzmanlaşmanın geçerli olduğu günümüzde; finansal politikalar da bilimsel temele oturtulmalı, bu amaçla merkezi ve yerel birimler oluşturulmalı ve eğitim sisteminde görev alan (öğretmen, her düzeydeki yönetici ve bakan dahil) herkesin alanla ilgisine ve yeterliliğine önem verilmelidir.

Sabancı Üniversitesi Eğitim Reformu Girişimi(ERG)' nin şubat 2009' da yayınlanan "Eğitimde Eşitlik Politika Analizi ve Öneriler" raporuna göre;

- i. Mevcut eğitim finansmanı eşitsizliklere yol açma riski taşımaktadır: Türkiye' de eğitim harcamalarının yapısı incelendiğinde, bu yapının eğitimde eşitsizlikleri güçlendirici nitelikte olduğu görülmektedir. Türkiye' de toplam eğitim harcamalarının % 37 gibi çok önemli bir kısmı özel sektör (özel kuruluşlar ve haneler) tarafından gerçekleştirilmektedir. Oysa OECD ortalamasında, toplam eğitim harcamalarının yalnızca % 12' si özel kaynaklar tarafından yapılmaktadır. Türkiye' de kamu tarafından yapılan eğitim harcamaları da OECD ortalamasından düşüktür. Özel harcamaların toplam eğitim harcamaları içindeki payının yüksek olmasının eğitimde eşitlik açısından sorun yaratmasının bir başka nedeni, bu harcamaların payının ve miktarının gelir grupları arasında büyük ölçüde farklılaşmasıdır. En zengin % 20 ' lik kesim toplam gelirin % 8' ini eğitim, sağlık ve kültür hizmetlerine harcarken, en yoksul % 20' lik kesim ancak % 3' ünü bu hizmetler için kullanabilmektedir. En zengin % 20' lik kesimin yaptığı eğitim harcamaları, en yoksul % 20' lik kesimin eğitim harcamalarının 21 katından fazladır. En zengin dilimin toplam gelirin en yoksul dilimin toplam gelirin 10 katı olduğu hesaba katıldığında, bu farkın eğitim harcamalarında daha da artması eşitsizliklerin yeniden

yaratılması olasılığını güçlendirmektedir. Eğitime erişim ve başarıda eşitliğin sağlanabilmesi için, kamu tarafından gerçekleştiren kişi başı eğitim harcamalarının bölgeler arasında eşit dağılması gerekmektedir. Elimizde bulunan veriler, kamu harcamalarının bölgeler arasında eşit biçimde dağılıp dağılmadığı hakkında kesin bir şey söylemeye izin vermemektedir. Bunda Türkiye’ de kamu harcamaları analizi çalışmalarının henüz çok yeni olmasının yanında, eğitim harcamalarının bölgelere dağılımının hesaplanmasında ciddi engellerle karşılaşılması da rol oynamaktadır. Eğitim harcamalarının çok büyük bir kısmı merkezi ihale ile yapılıp, ödemeler de merkez saymanlıkları tarafından gerçekleştirildiğinden harcamaların çok büyük bir kısmı Ankara’ ya yapılmış gibi görülmektedir.

- ii. Eğitim giderlerinde mevcut eşitsizlikler düzeltilmelidir: Rapor, eğitimde eşitliğin sağlanması için çıktıları temel ölçüt olarak alsa da girdilerde eşitliğin sağlanmasının eğitimde eşitlik ilkesinin gerçekleşmesi için atılacak gerekli adımlardan biri olduğu unutulmamalıdır. Bu yönde adımların sağlıklı biçimde atılabilmesi için, öncelikle kamunun eğitim harcamalarının bölge ve illere nasıl dağıldığını saptamayı sağlayacak kurumsal yapının oluşturulması gerekmektedir. Bu yapıdan sağlanacak bilgilere göre, eğitim harcamalarının eşitliği sağlayacak şekilde, dezavantajlı bölgelere öncelik verilerek kullanılması sağlanmalıdır. Öğretmen başına öğrenci ve derslik başına öğrenci gibi göstergeler incelendiğinde, İstanbul ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin diğer bölgelerden geride kaldığı ve bu bölgelere öncelik verilmesi gerektiği görülmektedir. Ulusal planlama belgelerinde sık sık yer bulan özel öğretimin yaygınlaştırılması hedefinin eğitimde eşitlikle ilgili etkileri görmezden gelinmemelidir. Eğitim sisteminde “rekabet” ve “seçim şansı” gibi serbest piyasa düzeninin etkin biçimde işlemlerini sağlayacak şartların oluşmasına ciddi kısıtların olduğu gözden kaçırılmamalı, eğitim politikalarında öncelik eşitliğin sağlanmasına verilmelidir.

- iii. İlköğretimde kalite odaklı değişim gayretlerine e-okul sisteminden de yararlanarak devam edilmelidir: kısa bir süre önce hayata geçirilen e-okul sistemi, ilköğretim çağında okula erişim ve devamın sağlanması için önemli bir araç niteliğindedir. Kırsal kesimde yaşamının eğitime katılımında ve başarıda dezavantaj yarattığı da regresyon analizlerinde görülmektedir. Kırsal kesimde yaşayanların özellikle kız çocuklarını uzak mesafede bulunan okullara göndermek istemediği anlaşılmaktadır. Kırsal kesimde erişimi sağlamak için hayata geçirilen yatılı ve taşınabilir eğitimin değerlendirilmesinde temel ölçütlerden birinin toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması olduğu bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, geçmişteki dönemlerde başarıyla uygulanan ve kızların eğitime katılımında olumlu etki yaratabilecek birleştirilmiş sınıf uygulamasının en azından bazı bölge ve köylerde tekrar uygulanması gündeme gelebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı, sistem değişiklikleri ve şartsız kurul gibi usullerle maliyeti düşürme hesapları da yapmaktadır (Milli Prodüktivite Merkezi, 1997: 116). Bunlar;

i-Kısa Vadeli Tedbirler:

- Kırsal kesimde taşınabilir sisteme ağırlık verilmelidir. Çoğu gerekli hesaplar yapılmadan ve belki de politik tercihlerle açılan köy ve kasaba okullarımızın durumu, gerek bina müstamlak ve öğrenci sayılarının yetersizliği, gerek birbirlerine yakınlığı ve gerekse velilerin okulu “diploma veren yer” olarak görmeleri sebebiyle içler acısıdır. Yerel yönetimlerle işbirliği yapılarak bölge okulları modeliyle taşınabilir sistem zorunlu hale getirilmeli ve böylece daha az öğretmen ile daha çok öğrenciye daha kaliteli hizmet sunulmalıdır.
- Önceki bölümde öngörülen ekonomik iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi kaydıyla öğretmenlerin zorunlu ders saatleri arttırılmalıdır.

- Okullara, öğrenci sayısına göre öğretmen tayin edilmelidir. Merkezdeki okulların çoğunda (haftada 10-15 saat derse giren öğretmen fazlalığı vardır.)
- Toplu konut projeleri uygulamasında belli sayıda meskeni olan kooperatiflere ayrıca okul yaptırma zorunluluğu getirilmelidir. Meslek teşekküllerinden de bu okulların tefrişinin yapılması hususunda katkıları istenilmelidir.
- “Eğitim ve Öğretime Katkı Payı” adı altında ve periyodik olarak velilerden, kayıt dışı ekonomik güç olarak nitelendirilen seyyar satıcılar, pazarcılar ve bazı götürü usuldeki vergi mükelleflerinden, menkul ve gayrimenkul alım satımlarıyla oto alım satımlarından usulleri ayrıca belirlenecek bir sistemle eğitime kaynak aktarmak mümkündür.
- Sürücü kurslarının kullandığı her türlü belgeyi mevzuat gereği Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu basıp satmaktadır. İncelendiğinde görülecektir ki söz konusu belgeler çoğu zaman maliyetinin 10 ile 100 misli arasında değişen fiyatlarla satılmakta ve maalesef ilgili camiada huzursuzluk yaratmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, bahse konu evrakı Endüstri Meslek Liselerinde basıp, kendisi satabilir ve eğitime büyük oranlarda katkı sağlanabilir.
- Belli bir sistem dâhilinde ve pilot bölge, pilot okul uygulamasıyla bazı okullarda sözleşmeli öğretmen çalıştırılabilir. Böylece doğacak rekabet ortamı, sisteme doping tesiri yapacaktır. Hatta şu anda fazla bir işlevi kalmayan “Okul Aile Birlikleri” de bazı yapısal değişikliklerle bahse konu öğretmen alımlarında söz hakkına sahip olmalıdır.

ii-Uzun Vadeli Tedbirler: Uygulanacak eğitim politikalarının tespit ve denetiminin “Devlet” tarafından yapılması şartıyla:

- Özel öğretim kurumlarında olduğu gibi sözleşmeli öğretmen çalıştırılmalıdır.

- Özel öğretim kurumları, okul açma (veya özelleştirme) konusunda teşvik edilmelidir.
- Okullar özelleştirilmelidir.
- Okullar yerel yönetimlere devredilmelidir.

1.3. EĞİTİMDE PERFORMANS VE İLGİLİ KAVRAMLARI

1.3.1. Eğitimde Performans

Performans bir işi yapan bireyin, grubun veya girişimin, o iş ile amaçlanmış olan hedeflere yönelik olarak, nereye varabildiği, neyi elde edebildiğinin nicel ve nitel olarak anlatımıdır. Kamu kurumları, özel şirketler ve kar amacı gütmeyen kurumlarda çalışanların, departmanların, şubelerin performans seviyelerini hesaplama, ölçme ve karşılaştırma süreci için çok fazla çaba harcanmaktadır. Buradaki amaç organizasyonun faaliyetlerini nasıl daha etkin olarak yerine getirebileceğini tespit etmek ve organizasyonun ne kadar geliştirilmesi gerektiğini ölçmektir. Bunun için uygun bir performans yönetim tekniği seçilmelidir (Güzhan, 2007:1).

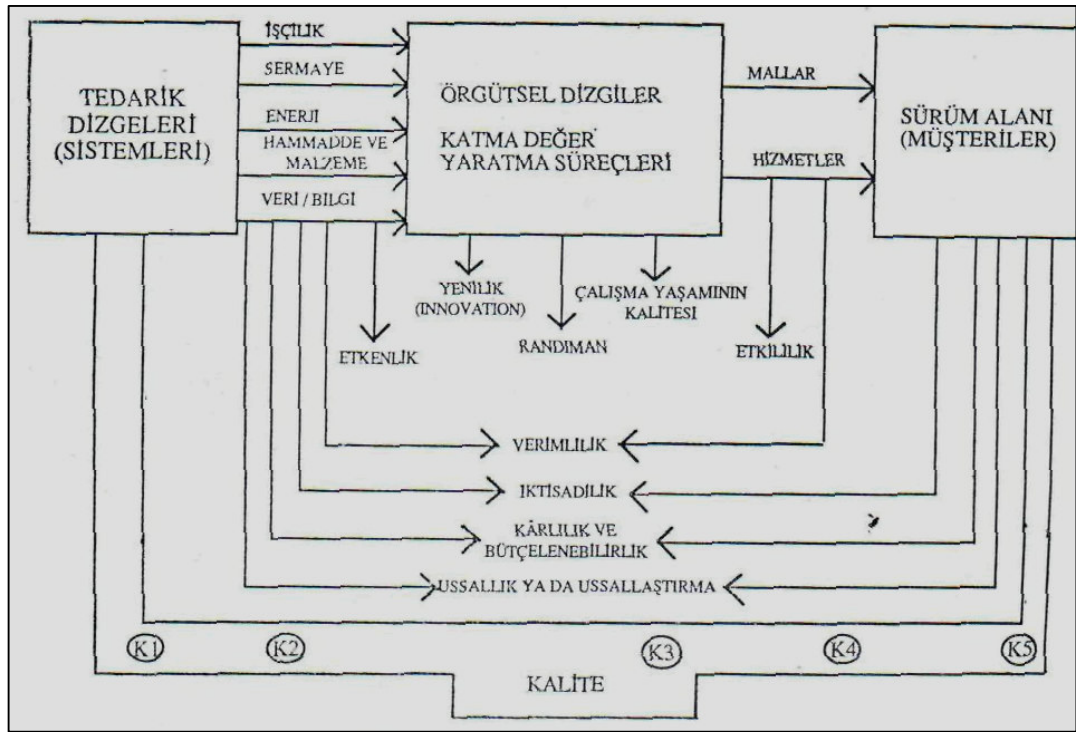
Bir sistemin performansı, belirli bir zaman sonucundaki çıktısı yada çalışma sonucudur. Bu sonuç, işletme amacının ya da görevinin yerine getirilme derecesi olarak algılanmalıdır. Bu durumda performans, işletme amaçlarının gerçekleştirilmesi için gösterilen tüm çabaların değerlendirilmesi olarak ta tanımlanabilir. Performans, bir işi yapan bireyin, grubun ya da teşebbüsün o işle amaçlanan hedeflere ne kadar ulaşabileceğinin nicel ve nitel olarak anlatımıdır. Bu manada bir başka tanımlama da, “görevin önceden belirlenen ölçütlere uygun olarak yerine getirilme derecesi, diğer bir ifadeyle amacın gerçekleştirilme oranı” olarak yapılabilir. Sözlük anlamıyla performans ise kapasite kullanma derecesidir (Gülcü vd., 2004: 90).

Üretkenlik, üretilen mal ve hizmetlerin miktarı (çıktı) ile bunları üretmekte kullanılan kaynaklar (girdi) arasındaki ilişkidir. Üretkenlik çok zaman bir birim çıktının maliyeti veya süresi gibi ölçülerle ifade edilir. Verimlilik, üretkenliğin bir performans standardı ile karşılaştırılmasıdır. Üretkenliğin standartla karşılaştırılması kurumların verimliliğinin kabul edilebilir düzeyde olup olmadığını belirlemekte ve potansiyel gelişmeleri değerlendirmekte kullanılan temel araçlardan biridir. Verimlilik ölçümü için

girdi ve çıktılara ilişkin kullanılabilir ve kabul edilebilir standartların olması gerekir (Gülcü vd., 2004: 91).

Örgütsel performansa ilişkin olarak çeşitli göstergeler mevcuttur. Bir sanayi teşebbüsünü girdi-hammaddeyi mamule dönüştürme-çıktı sistemlerinden oluşan bir bütün olarak kabul ettiğimizde Şekil 1.1.' de görülen performans göstergeleri aslında performans yönetiminin bir alt kademesi olan performans denetim ölçme işleminin birer aracıdır (Baş ve Artar, 1991:18).

Şekil 1.1. Örgütsel Performans Boyutları



Kaynak: Baş ve Artar, 1991:17.

1.3.2. Eğitimde Etkinlik

Etkinlik, hedeflere ulaşma derecesini ve istenilen etki ile gerçekleşen etki arasındaki ilişkiyi ifade eder. Etkinlik konuları üzerinde durulurken çıktılarla, sonuçlar arasında ayırım yapmak çok önemlidir. Sonuçları ölçmek ve değerlendirmek, girdi ve

çıktıları ölçmekten ve değerlendirmekten daha zordur. Performans denetimi alanında elde edilen gelişmeler sonucu, incelemesi ve ölçmesi daha kolay olan verimlilik ve tutumluluk denetiminden, etkinlik denetimine doğru bir yöneliş vardır. Etkinlik konusu politikaya çok yakın bir konu olup, denetçiler politikalarla değil, politika araçlarının seçimi ve bunların uygulanması ile ilgilidirler (Gülcü vd., 2004: 91).

Etkinlik (efficiency) yaklaşımı, mevcut girdilerin kullanımını arttırmadan, elde edilebilecek maksimum çıktı miktarını ifade eder (Güzhan, 2007:1).

İşini bilen ve itibar gören bir yönetici, yapılacak doğru iş ve doğru metotları seçebilen kişi demektir. Buna göre, bir yöneticinin sorumlukları, hem etkin hem de geçerli bir performansı gerekli kılmaktadır ve etkinlik, bir karşılaştırmalı verimlilik ölçme metodu olarak kullanılmaktadır (Kök, 1991:49).

Eldeki kısıtlı kaynakların en verimli şekilde kullanılarak mümkün olan en yüksek seviyede çıktı üretebilmek, her organizasyon için temel kabul edilen amaçlardan biri olagelmıştır. Kâr amacı gütsün ya da gütmesin tüm organizasyonlar için sahip olunan kaynakların en etkin şekilde ürün/hizmete dönüştürülmesi esastır. Etkinlik bir girdi unsurunun (üretim kaynağının) fiili kullanım durumunun belli tekniklerle (endüstri mühendisliği teknikleri vb.) saptanmış standartlara kıyaslanması ile bulunan bir göstergedir. Etkinlik ölçümü işletmeye nerede olduğunu gösterir. Eldeki girdilerden ne denli iyi biçimli çıktı üretebileceği göstermesinin yanı sıra, mevcut kapasitenin kullanılma düzeyine ilişkin bir gösterge sağlar (Kaygın, 2006:12).

Etkinlik kavramı, bir çıktı hedefi, yeni bir performans standardının başarılması ya da bütün kısıtlamalar kaldırıldığında olanaklı olan ideal potansiyeli içerir. Genellikle örgütün uzun dönemli amaçlarını konu alır.

Etkinliğin ölçüsü;

$$\text{Etkinlik} = \frac{\text{Gerçekleşen Çıktı (sonuç)}}{\text{Planlanan Çıktı (sonuç)}}$$

oranı ile ifade edilebilir (Kaygın, 2006:15).

Etkinlik, bütçeden ayrılan payların azaltılması ya da öğretmen başına düşen öğrenci sayısını artırma gibi öğrenci ve öğretmenler için olumsuz sonuçlar oluşturan bir

kavram olarak algılanmamalıdır. Etkinlik, öğrenme sürecinde yeni bilgi veya teknolojiler kullanma yoluyla eldeki kaynakları daha uygun kullanarak veya israfı azaltarak, eğitimin tüm kazanımlarını (çıktılarını) korumak anlamına gelir. Etkinlik, öğrenciler, öğretmenler veya vergi yükümlülerinin kazanımları azaltılmadan kaynakların daha iyi kullanılabilmesi durumudur (Kurul Tural, 2002a: 106).

1.3.3. Eğitimde Etkililik

Etkililik, belirlenmiş olan amaçların gerçekleştirilme derecesi, etkililiğin ölçüsü olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifade ile, etkililik, hedeflenen çıktı düzeyine ne derece ulaşıldığını ifade eder. Oysa etkinlik, mevcut kaynakların kullanımı ile ilgili bir terimdir (Güzhan, 2007:2).

Etkililik, örgütlerin varlığını koruması ve sürdürmesi için vazgeçilmez bir unsurdur. Bu nedenle yöneticiler örgütlerin toplum ve insan üzerinde etkili olmasını ve söz konusu bu etkinin sürdürülmesi gereğine inanmışlardır. Bundan dolayı, örgütler üzerinde yapılan çalışmalar aynı zamanda etkililik üzerine yapılan çalışmalarla paralel gitmiştir. Etkililik firma ya da işletmelerin önceden tanımlanmış hedeflerine ulaşmak amacıyla gerçekleştirdikleri faaliyetlerinin sonunda, bu hedeflere ulaşma derecesini belirlemektedir. Etkililik; amaçlarla, daha doğrusu çıktılarla ilgili bir kavramdır. Oysa etkinlik, mevcut kaynakların kullanımı ile ve araçlarla ilgili bir kavramdır. Bu durumda bir firma etkin olmakla beraber etkili çalışmayabilir ya da tersi olabilir. Etkililik kavramı ulaşılacak bir çıktı hedefi, yani bir performans standardının başarılması veya bütün kısıtlamalar kaldırıldığında olanaklı bir ideal potansiyeli içermektedir (Kaygın, 2006:15).

Etkililik=Standart değer/Fiili değer

şeklinde gösterilir.

Tablo 1.3. Çeşitli Etkililik ve Etkinlik Bileşenleri

Etkililik	Kaynak Kullanımı (Etkin)	
	<i>KÖTÜ</i>	<i>İYİ</i>
YÜKSEK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Etkili, fakat etkin değil bazı kaynaklar boşa gidiyor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Etkin ve etkili, hedeflere ulaşıyor ▪ Kaynaklar iyi kullanılıyor ▪ Yüksek performans
DÜŞÜK	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ne etkili, ne etkin ▪ Hem hedefler başırlamıyor, hem de kaynaklar boşa gidiyor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Etkin, fakat etkili değil ▪ Hedeflere ulaşamıyor ▪ Kaynak kullanımını iyi

Kaynak: Özcan, 2005: 8

Örgütsel etkililiği gerçekleştirmek için; örgütü verimli kılmak, işgörenlerin işten doyumunu sağlamak, örgütü iç ve dış çevresine yararlı kılmak, örgütü sağlıklı ve dirik yapmak gerekmektedir (Başaran, 1992:142).

1.3.4. Eğitimde Verimlilik

Verimlilik, kısıtlı kaynakların akılcı, topluma ve insana yararlı, doğaya saygılı bir biçimde kullanılarak, en etkin sonuçları alabilmek, yaşam kalitesinin yükseltilmesini sağlamak yönündeki çabaların tümüdür (Güzhan, 2007:2).

Verimlilik, mal, hizmet ve diğer sonuçlarla ifade edilen çıktılarla, bunları üretmekte kullanılan kaynaklar arasındaki ilişkiyi ifade eder. Verimlilik, belli bir girdi ile maksimum çıktı elde etmek veya belli bir çıktıyı minimum girdi ile elde etmek anlamına gelir, Kalite, verimlilik açısından da önemlidir. Verimlilik artışı, kalitenin düşmesine neden olmamalıdır. Üretkenlik kavramı, verimlilik kavramı ile yakından ilgilidir (Gülcü vd., 2004: 91).

Verim etkinlikte olduğu gibi işletmenin çıktıları ile değil girdileri ile yani kaynak tüketimi ile ilgilidir; amaçlara değil araçlara yöneliktir. Diğer bir deyişle, işletmenin hedef ve amaçları ile ilgili değildir. Örgütte yapılanlar ne olursa olsun,

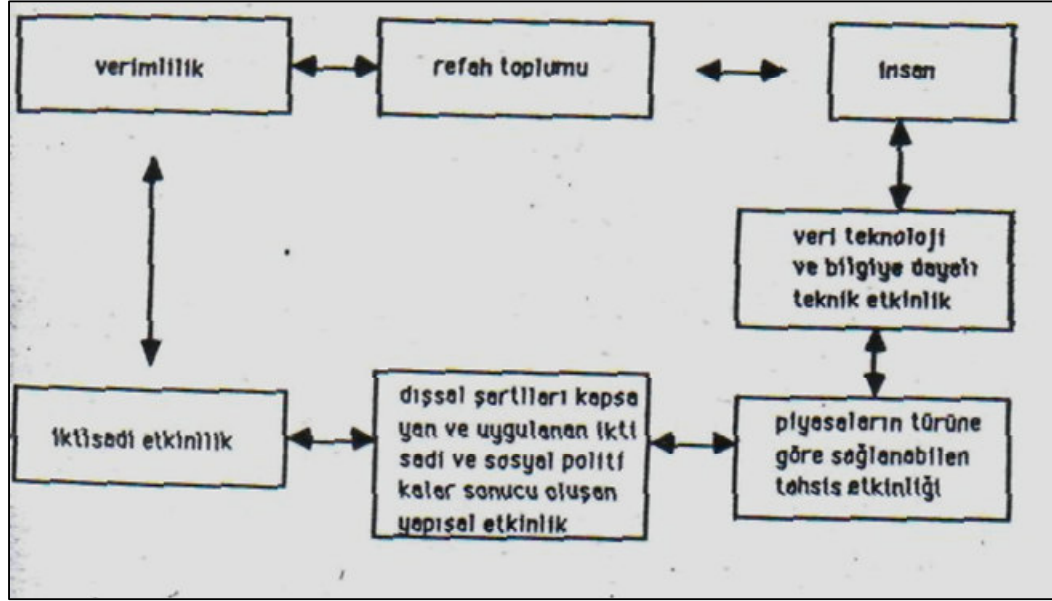
verim boyutu ile değerlendirilen, yapılanların en iyi ve en doğru biçimde, en düşük kaynak tüketimi, en düşük maliyet, en az israf ile gerçekleştirilmiş olup olmadığıdır. Verim yararlı çıktıların üretilmesi için kullanılan girdilerin (işçilik, hammadde ve malzeme, dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler) ne kadar etkin kullanıldığını gösteren bir kavramdır. Diğer bir ifadeyle verim kaynak maliyetine ilişkin hedefe yönelik başarının ölçüsü olarak değerlendirilmektedir. Çoğu zaman verim, " işleri doğru yapmak" olarak tanımlanmaktadır. Verim boyutunda, potansiyel kaynaklar ve tüketilen kaynaklar arasındaki ilişkiler genelde iki ayrı oranla incelenmektedir. Potansiyel kaynaklardan yararlanma düzeyi görel olarak irdelendiğinde verim oranları, mutlak değerlerle irdelendiğinde girdilerden yararlanma oranları kullanılmaktadır. Verim oranı, kaynak kullanımını bu düzeyi temel alarak irdeler. Bu düzeyde tüketilmesi beklenen kaynaklarla (yararlı girdi), gerçekte tüketilen (kullanılan) kaynaklar arasındaki ilişkiyi ve nedenlerini ortaya koyar (Kaygın, 2006:19).

Verim oranı:

$$\text{Verim} = \frac{\text{Tüketilmesi Beklenen Kaynaklar (Yararlı Girdi)}}{\text{Tüketilen (Kullanılan) Kaynaklar}} \times 100$$

Verimlilik ve etkinlik veya etkinsizlik nisbi olarak ölçülebildiği için derecelendirilmeyip etkileşim düzeyleri hakkında Şekil 1.2.'den fikir edinilebilir (Kök, 1991: 63).

Şekil 1.2. Dinamik Süreci Kapsayan Bir Ekonomide Karşılıklı Etkileşim



Kaynak: (Kök, 1991: 63)

İKİNCİ BÖLÜM
EĞİTİM FİNANSMANININ TARİHSEL GELİŞİMİ, ÜLKEMİZDEKİ VE
DİĞER DÜNYA ÜLKELERİNDEKİ İLKÖĞRETİM OKULLARI FİNANSMANI
İLE ÖĞRENCİ MALİYETLERİ

2.1. EĞİTİM FİNANSMANINA TARİHSEL BAKIŞ

2.1.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Osmanlılar Döneminde, ilk Seviyedeki Eğitim-Öğretim Müesseseleri Sübyan Mektepleri olup Osmanlılar da bu okullara “Daru’ttalim”, “Daru’l-ibn”, “Muallimhâne”, “Mektephâne” gibi adlarla anılır ve daha çok cami ve mescit bitişiğine yapılan bu okullar, medreselerin çekirdekleri idi. Medreselerde, eğitim öğretimi bir zümrenin, sınıfın imtiyazı olmaktan çıkarmak ve toplumda sosyal adaleti, fertler arasındaki fırsat ve imkân eşitliğini temin etmek için parasız eğitim yapıldı. Talebenin ve öğretim elemanlarının masrafları vakıflar tarafından karşılanırdı. Böylece eğitim öğretimin finansmanı işinde devletin yükü hafif tutulurdu (Deri, 2008).

Cumhuriyetin kuruluşundan önceki dönemde eğitim finansmanına ilişkin uygulamaların temelini 1869 yılında, nazır Saffet Paşanın çabasıyla çıkarılan Maarifi Umumiye Nizamnamesi (Genel Eğitim Tüzüğü) ile atıldığı söylenebilir. Bu Nizamnameye göre eğitimin gelirleri, devlet tarafından verilecek ödenekler, halkın vereceği yıllık yardımlar, vakıfların gelirleri ve çeşitli yardımlar, sultaniye ve yüksek okul öğrencilerinden alınan ücret ve para cezalarından oluşmaktadır. Nizamnamede resmî okulların finansmanına ilişkin hükümler de ayrı maddelerde belirtilmiştir. Buna göre sübyan okullarının öğretmen aylıkları ve diğer giderleri ile okul yapım ve onarımının aynı mahalle ve köyde bulunan cemaatler tarafından ödenmesi ve her okula verilecek yıllık ödeneğin 600 kuruştan aşağı olmaması (900-600 kuruş arası olması) belirtilmiştir (Karakütük, 2001).

Eğitim Hizmetlerinin finansmanında bütçeden doğrudan bir kaynak ayrılmadığı devlet bütçesinden herhangi bir kaynak ayrılmayan bu gibi hizmetlerin finansmanının, günümüzde üçüncü sektör olarak adlandırılan, daha çok bağımsız İktisadi birimler şeklinde teşkilatlanmış olan vakıflar aracılığıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Eğitim hizmetlerinin vakıf sistemiyle finansmanı metodu, eğitim faaliyetlerini devlete yük olmaktan kurtardığı gibi, siyasi olaylardan ve iktisadi krizlerden doğrudan etkilenmesini önlemekte; uzun vadeli krizlerin etkisini de en aza indirmektedir (Özcan, t.y.).

İlköğretim Geçici Yasası ilkokulun kurulması için gerekli arsanın sağlanması, okul binasının yapılması, öğretmenler, okul müdürleri ve yardımcılarının aylıklarının

ödenmesi ile okul binasının onarılması, ders araç gereçlerinin sağlanması, hademe ücretlerinin ödenmesi gibi konulardaki giderleri mahalle ahalisine zorunlu tutmaktadır. Ayrıca Devletçe gerekli görülen merkezlerde yatılı resmî ilkokulların kurulması ön görülmüş ve bu okulların ücretli öğrenci kabul edebileceği belirtilmiştir. Bu geçici yasaya göre ilköğretimin finansmanı devlet ve il bütçelerinden desteklenir. Devletçe gerekli görülen yerlerde kurulacak ve yönetilecek ilköğretim kurum ve okullarının yapım ve eğitim giderleri kısmen ya da tümüyle devlet bütçesinden verilir. İlköğretim öğretmenlerinin alacakları aylık miktarlarını da belirten bu yasa ilköğretimin finansmanını il özel idarelerine bırakmıştır.

Cumhuriyetin kuruluşundan önceki dönemde eğitimin finansmanı incelendiğinde; 1887 yılında eğitime 119.573 lira harcanırken, harcama miktarı 1903 yılında 98.177 liraya düşmüştür. Bu dönemde eğitim harcamaları sürekli azalmıştır. Eğitim harcamalarının devlet harcamaları içindeki oranı ise % 1.02 ile % 0.39 arasında değişmektedir. Oldukça düşük olan bu oranın, dönemin sonuna doğru giderek azaldığı gözlenmektedir. (Tablo 2.1.) Bu verilerle Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde eğitime giderek daha az kaynak ayrıldığı, eğitime gereken önemin verilmediği söylenebilir (Karakütük, 2001).

Tablo 2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemde Eğitim Harcamaları ve Devlet Harcamalarına Oranı (1887-1912, TL.)

Yıllar	Devlet Harcamaları	Eğitim Harcamaları	Oran%
1887	19.093.001	119.573	0.62
1888	19.944.156	204.980	1.02
1889	19.276.851	189.247	0.98
1890	19.060.478	124.988	0.65
1891	18.917.602	107.041	0.56
1892	19.329.716	108.476	0.56
1893	19.313.483	87.927	0.45
1894	19.885.707	117.473	0.59
1895	18.437.168	81.917	0.44
1896	18.539.186	88.850	0.47
1897	21.145.264	82.475	0.39
1898	21.125.467	85.255	0.40
1899	19.878.237	92.028	0.46
1900	20.476.801	82.688	0.40
1901	20.363.607	86.313	0.42
1902	21.191.547	90.267	0.42
1903	23.066.109	98.177	0.42
1910	33.783.296	782.834	2.31
1911	36.557.755	851.496	2.32
1912	38.436.854	744.110	1.93

Kaynak: Karakütük, 2001.

2.1.2. Cumhuriyet Sonrası Dönemde Değişim

Cumhuriyetin kuruluşu ile Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen büyük değişim olan, "Türk Devrimi" millî eğitim sisteminin ilk adımıdır. Cumhuriyet dönemi eğitimin temel özellikleri dört başlıkta incelemek mümkündür (Aksakal,2008). Bunlar;

Öğretimin Birleştirilmesi Çalışmaları, Eğitimi Örgütlenme Çalışmaları, Eğitimin Niteliğini Değiştirme Çalışmaları, Eğitimi Yaygınlaştırma Çalışmalarıdır.

Cumhuriyet döneminde Heyet-i İlmîye ve Eğitim Şûrası adı altında resmî eğitim toplantıları yapılarak eğitimin niteliğini değiştirmek amacıyla, eğitim-öğretim konuları tartışılmış ve bazı temel ilkeler tespit edilmiştir. Temmuz 1921'deki Maarif Kongresi dışında, ilk kez benzer bir toplantı 1. Heyet-i İlmîye adıyla Temmuz 1923'te, ikincisi Nisan 1924'te, üçüncüsü Aralık 1925-Ocak 1926'da yapılmıştır.

2.1.2.1. Heyet-i İlmîyeler ve Ele Alınan Konular

I-Heyet-i İlmîye (Temmuz-1923)

- 1.İlköğretimin 6 yıla çıkarılması,
- 2.İlkokul 1. ve 2. sınıfların 30'u, diğerlerinin 40'ı aşmaması,
- 3.Zorunlu eğitim yaşındaki çocukların yabancı okullara gidemeyecekleri,
- 4.Küçük köyler için yatılı bölge ilkokulları açılması,
- 5.Din dersleri öğretmenlerinin seçiminde, öteki öğretmenler gibi bazı şartlar aranması,
- 6.Sultanî adının Liseye çevrilmesi.

II-Heyet-i İlmîye (Nisan-1924)

- 1.İlköğretimin 5 yıla indirilmesi,
- 2.Liselerin 6 yıl olması (3 yıl kısım-ı evvel, 3 yıl kısım-ı sani),
- 3.Öğretmen okullarının 5 yıla çıkarılması,
- 4.Ders kitapları.

III-Heyet-i İlmîye (Aralık 1925-Ocak 1926)

- 1.Öğretmenlerin özlük hakları,
- 2.Liselerin belirli merkezlere toplanması,
- 3.Talim ve Terbiye Dairesinin kurulması.

- 4.Öğretmenlerin özlük hakları,
- 5.Liselerin belirli merkezlere toplanması,

2.1.2.2. Milli Eğitim Şuraları ve Ele Alınan Konular

1926 yılında Tâlim ve Terbiye Dairesinin kurulması üzerine Heyet-i İlmîyelerinin görevi bu daireye verilmiştir. Bundan sonra “Milî Eğitim Şûraları” adı altında ilki 1939 yılında sonuncusu ise 2006 yılında olmak üzere on yedi şûra düzenlenmiştir.

I. Milli Eğitim Şurası (1939)

- 1.Üç sınıflı köy okullarının beş sınıfa çıkarılması,
- 2.Her iki yüz ilkokul mezunu bulunan yerde meslekî ve teknik kurs ve okulların açılması.

II. Milli Eğitim Şurası (1943)

- 1.Türk ahlâkının ilkelerinin belirlenmesi,
2. Tarih ve ana dili öğretimi.

III. Milli Eğitim Şurası (1946)

- 1.Sanat, ticaret okulları programlarının iş hayatına uyacak biçimde düzenlenmesi,
- 2.Bu okullarda atölye ders saatlerinin artırılıp kültür derslerinin azaltılması.

IV-Milli Eğitim Şurası (1949)

- 1.İlkokul programlarının incelenmesi,
- 2.İlkokullarda Tarih-Coğrafya-Yurttaşlık bilgisi öğretimi,
- 3.Orta okul programı, liselerin dört yıla çıkarılması.

V-Milli Eğitim Şurası (1953)

- 1.Okul öncesi ve ilköğretim sorunları,
- 2.Özel eğitime muhtaç çocukların sorunları.

VI. Milli Eğitim Şurası (1957)

- 1.Meslekî ve teknik eğitim,
- 2.Halk eğitimi.

VII. Milli Eğitim Şurası (1962)

- 1.İlk ve orta okul ilişkileri,
- 2.Teknik öğretim,
- 3.Lise programları.

VIII. Milli Eğitim Şurası (1970)

- 1.Eğitim sisteminin biri ötekine dayalı üç öğretim düzeyinden oluşması:
- 2.İlköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim. Bu düzeyler arasında yatay ve dikey geçiş esaslarının belirlenmesi.

IX. Milli Eğitim Şurası (1974)

- 1.Ortaöğretim sorunları,
- 2.Ortaöğretim kurumlarında hem mesleğe hem de yükseköğretime, hayata, iş alanlarına hazırlayan programlara yer verilmesi,
- 3.Ortaöğretimde ders geçme ve kredi düzeni.

X. Milli Eğitim Şurası (1981)

- 1.Eğitim sisteminin bütünleştirilmesi,
- 2.Eğitim sisteminin her düzeyinde meslekî ve teknik eğitime ağırlık verilmesi,
- 3.Yatay ve dikey geçişler,
- 4.Temel eğitimden orta eğitime geçişte yöneltme,
- 5.Yükseköğretime geçişte, öğrencinin ilgi ve isteği, yetenekleri, orta öğretimdeki başarısı ve izlediği program türünün birlikte dikkate alınması,
- 6.Tek tip fakat çok amaçlı Lise esası,
- 7.Öğretmen yetiştirme,
- 8.Türk dilinin öğretimine ağırlık verilmesi,

9.Programlarda Atatürkçülük konuları.

XI. Milli Eğitim Şurası (1982)

- 1.Öğretmen yetiştiren kuruluşların üniversitelere bağlanması,
- 2.Eğitim uzmanlarının yetiştirilmesi,
- 3.Uzmanlık eğitimi yapacak öğretmenlere çeşitli imkanlar (maaş, izin vs.)
- 4.Öğretmenliğin çekici hale getirilmesi,
- 5.Öğretmenlerin hizmet öncesi ve içi yetiştirilmesi,
- 6.Öğretmenlerin çalışma şartlarının iyileştirilmesi,
- 7.Öğretmenlerin yaşam şartlarının iyileştirilmesi,
- 8.Dengeli öğretmen dağılımının sağlanması.

XII. Milli Eğitim Şurası (1988)

- 1.Eğitim sistemi,
- 2.Yükseköğretim,
- 3.Öğretmen yetiştirme,
- 4.Eğitimde yeni teknolojiler,
- 5.Türkçe ve yabancı dil eğitim ve öğretimi,
- 6.Eğitim finansmanı.

XIII. Milli Eğitim Şurası (1990)

- 1.Yaygın eğitim.

XIV. Milli Eğitim Şurası (1993)

- 1.Okul öncesi eğitim,
- 2.Eğitim yönetimi.

XV. Milli Eğitim Şurası (1996)

- 1.İlköğretimde yönlendirme,
- 2.Ortaöğretimde yeniden yapılanma,

3.Yükseköğretime geçiş,

4.Eğitim finansmanı.

XVI. Milli Eğitim Şurası (1999)

1.Meslekî ve teknik öğretim.

XVII. Milli Eğitim Şurası (2006)

1.Türk Eğitim sistemi,

2.Kademeler arası geçişler,

3.Yönlendirme ve sınav sistemi

4.Küreselleşme ve AB sürecinde Türk eğitim sistemi

2.1.2.2.1. XII. Milli Eğitim Şurası Eğitim Finansmanı Kararları

XII. Milli Eğitim Şurası, 18-22 Haziran 1988 tarihlerinde toplanmış ve Eğitim Finansmanı ile ilgili Türk Eğitiminin Finansman Kaynakları ve Eğitim Yatırımları olarak iki bölüm halinde Şura kararları alınmıştır. Bu kararlardan Finansman kaynakları ile ilgili olanlar (<http://ttkb.meb.gov.tr>);

- i. Konsolide bütçeden her yıl bütçe kanunları ile Millî Eğitim'e (Yükseköğretim dâhil) ayrılan payın % 15'in altına düşmemesi hususunun bir kanun hükmüne bağlanması.
- ii. Özel idareden, bütçenin hazırlanma yılına göre iki yıl öncesinin geliri dikkate alınarak ayrılan %20'lik payın artırılması için gerekli mevzuat değişikliğinin yapılması.
- iii. Ortaöğretimde öğrencilerin eğitim harcamalarına katılmalarını sağlayıcı hukuki düzenlemelerin getirilmesi; ancak, bu düzenleme yapılırken ödeme gücü yeterli olmayan öğrencilerin burs ve kredi ile desteklenmesi.
- iv. Belediye gelirlerinden de % 10'dan aşağı olmamak üzere Millî Eğitime pay ayrılması için gerekli mevzuat düzenlenmesinin yapılması.
- v. Döner sermayelerin iyileştirilmesinin, uygulamalarının yaygınlaştırılmasının ve kârının kendi bünyesinde hemen kullanılabilir hâle getirilmesinin sağlanması.

- vi. Millî Eğitim Vakfı'nın, vakıf şirketleri kurarak üretici bir hüviyete kavuşturulması ve sağlanan kaynaklarla eğitim hizmetlerinin yaygınlaştırılması.
- vii. Okulların her türlü bağış, kurs gelirleri, kantin gelirleri ve diğer benzeri mahallî gelirlerinin toplanıp aynı okulda kullanılabilmesini sağlayacak bir mekanizmanın geliştirilmesi için gerekli mevzuat düzenlenmesinin yapılması.
- viii. Toplu konut kooperatiflerin yapımı planlanan konut sayısı ve iskân edilecek nüfus durumuna göre kooperatiflere, kişi ve kuruluşlara, bu yerlere gerekli olan okulun yapımı ve arsanın karşılıksız devri mecburiyetinin getirilmesi, gerektiğinde kooperatiflere bu maksatla lüzumlu kredinin Toplu Konut İdaresinden sağlanması.
- ix. Sanayi siteleri ve organize sanayi bölgeleri içindeki çıraklık eğitim merkezleri arsalarının kooperatiflerce bedelsiz tahsis edilmesi; ayrıca, organize sanayi bölgelerinde belirli bir kritere göre Endüstri Meslek Liselerinin yapımının sağlanması.
- x. Belediye Gelirleri Kanununda lüzumlu değişiklik yapılmak suretiyle okullarınızdan talep edilen ruhsat, ecrimisil, asfalt ve tretüvar katılma payı, ağırlıklandırma ücretleri gibi ücretler için muafiyet getirilmesi.
- xi. TRT'nin reklam gelirlerine eğitim payı ilave edilerek bunun eğitim hizmetlerine tahsisinin sağlanması.
- xii. Özel Kurs ve Dershanelerden, bu konuda köklü çözüme gidilinceye ve düzenlemeler yapılıncaya kadar belli bir oranda pay alınmasının sağlanmasıdır.

XII. Şura kararlarından, eğitim yatırımları ile ilgili olanlar;

- i. Kaynak tahsisinin belli plan ve program esaslarına uygun şekilde yapılması; bütçe sisteminin geliştirilmesi; ihtiyaçları doğru tespit edecek ve bu ihtiyaçları karşılayacak bir kaynak tahsis mekanizmasının geliştirilmesi.
- ii. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na ödenek aktararak kaynak kullanılması yerine, Bakanlık merkezi ve İl Millî Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlükleri bünyesinde yatırım hizmetlerini yürütecek sayı ve nitelikte kadrolaşmanın

- sağlanması; kaynakların bu yolla kullanılması bu konuda gerekli mevzuat değişikliğine gidilmesi.
- iii. 2886 Sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 81. maddesinin P bendine bütün eğitim kurumlarının dâhil edilerek kapsamın genişletilmesi suretiyle uygulamalara kolaylık ve işlerlik kazandırılması.
 - iv. Eğitim yatırımlarının ve eğitim finansmanının rasyonel planlanması ve gerçekleştirilmesi için stokun tespit edilmesi, değerlendirilmesi, eğitim yapıları ihtiyacının ve bunların mahallî dağılımlarının belirlenmesi.
 - v. Eğitim yatırımlarına yapılan harcamalara süreklilik ve istikrar kazandırılabilmesi için uygun vadeli bir maliyet planının hazırlanması
 - vi. Eğitimde uygulanan tip projelerin, yeniden gözden geçirilerek daha verimli, daha vasıflı ve tasarruflu hâle getirilmesi.
 - vii. Kaynakların kullanılmasında ademi merkezîyetçi sisteme gidilmesi, yetki ve sorumlulukların merkezden mahallî idarelere hatta kurum seviyesine kadar indirilmesinin sağlanması.
 - viii. 3194 Sayılı İmar Kanununda, imar programlarının yapılması ve uygulanması, özel mülkiyetteki alanların kamulaştırılması, lüzumlu ödeneğin tahsisine bağlı olduğundan, aynı kanunun gerekli ödeneğin yıllık bütçeye konulmasına ait hükmüne işlerlik kazandırılması veya kanunda kamulaştırılmanın Belediyenin kendi mali imkânına bırakılacak şekilde değişiklik yapılması.
 - ix. Dağınık yerleşim birimlerindeki öğrencilerin merkezi okullarda toplanması; ortaokullaşmanın sağlanması için de "Merkezi Ortaokul bölgelerinin" oluşturulması.
 - x. Öğretmenlere sosyal imkânlar sağlanması bakımından Öğretmenler Yardımlaşma Kurumu (OYK)'nin kurulması.
 - xi. Öğretmen evleri ve dinlenme tesislerinin geliştirilmesi ve süratle çoğaltılması cihetine gidilmesi.
 - xii. Genel Ortaöğretimde; ikili öğretimin 60-70 kişilik sınıfların bulunduğu ve şehirleşme hızının yüksek olduğu yerleşim birimlerinde eğitim alt yapısının öncelikle tamamlanması ve iyileştirilmesi amacıyla, yatırımlarda

bu yörelere öncelik verilmesi; inşaatların kısa sürede bitirilmesini sağlayıcı sistemlerin geliştirilmesidir.

2.1.2.2.2. XV. Milli Eğitim Şurası Eğitim Finansmanı Kararları

XV. Milli Eğitim Şurası, 13-17 Mayıs 1996 tarihlerinde toplanmış ve Eğitim Finansmanı ile ilgili Şura kararları alınmıştır. Bu karar (<http://ttkb.meb.gov.tr>);

1. Siyasal erk, makro kamu kaynaklarının tahsisinde eğitime öncelik verilmelidir.
2. Eğitim sektörüne kamu kaynaklarının tahsisi, proje bazında değil, makro düzeyde ele alınmalı ve eğitim kademelerine göre ödenekler toplu olarak tahsis edilmelidir.
3. Yatırımlar eğitim tür ve kademelerine göre öncelik ilkeleri ve rasyonel ihtiyaçlar tespit edilerek yapılmalıdır.
4. Yatırım teklifleri gerçekçi ve yerel ihtiyaçlarla tutarlı programlara bağlanmalı ve bu programların uygulanmasında politik etkiler kaldırılmalıdır.
5. Yatırımların tespitinde ve kaynakların kullanımında yerelleşme ve katılımcılık ilkesine geçilmelidir.
6. Yerel yönetimler tarafından tespit edilerek planlanan ve programlanan projelere öncelik verilmelidir.
7. Yerel yönetimlere yetki devri çerçevesinde, yerel birimlerin öğretmen dağılımı ve yatırımların planlanmasında söz sahibi olmaları sağlanmalıdır.
8. Kaynakların yerinde kullanımı açısından, eğitimde yerel yapılanmaya geçilmeli, yönetici, öğretmen, öğrenci, veli, sendika ve meslek kuruluşlarının eğitim yönetimine katılımları sağlanmalıdır. Teşkilatın yeniden düzenlenmesi sırasında eğitim kuruluşları düzeyinde bütçe birimleri kurulmalıdır.
9. Yatırımların planlanmasında çok sayıda ve az ödenekle yatırım yerine, ihtiyaca göre süreli ve gerçekleştirilebilecek sayıda yatırımlara yer verilmelidir.

10. Maliye Bakanlığı, cari, yatırım ve transfer ödeneklerinin haracı tüm eğitim birimlerine en kısa sürede ulaşması konusunda Millî Eğitim Bakanlığı ile etkili ve sürekli bir iş birliği yapmalıdır.
11. İller arasında kaynak tahsisinde gözetilecek nesnel ölçütler şunlar olmalıdır: Nüfus ve nüfus hareketleri, İlin ekonomik gelişmişlik derecesi, Okullaşma oranları.
12. Kamu eğitim harcamaları, tasarruf tedbirleri ve bütçe kesintileri dışında tutulmalıdır.
13. Resmî ve özel okullardaki öğrencilere veya velilerine bankalarca uzun vadeli eğitim kredileri sağlanmalıdır.
14. Belediye Gelirleri Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılarak resmî ve özel okullar her türlü harç ve vergiden muaf tutulmalıdır.
15. Kaynak israfını önlemek ve rasyonel kaynak kullanımını sağlamak için eğitim sistemi, tür ve kademelerine göre; İlköğretim, Genel ortaöğretim, Mesleki ve teknik öğretim, Yaygın eğitim olmak üzere dört ana çatıda yeniden yapılandırılmalıdır.
16. Eğitim tesislerinin kurulması ve kapatılması konularında asgari şartlar tespit edilmeli ve yayınlanmalıdır.
17. Eğitim tesislerinin ve donanımlarının tam gün, karma ve bütün yıl (hafta sonları ve yaz tatilleri dâhil) tam kapasite kullanımıyla ilgili yeni düzenlemelere gidilmelidir.
18. Okullardaki eğitim araç ve gereçlerinin envanterleri çıkarılmalı, araç gereç alımı ve kullanımında savurganlık önlenmelidir.
19. Eğitim bina ve tesisleri teknolojik gelişmelere, bölgesel ve iklim koşullarına uygun olarak planlanmalı ve kaliteli bina ve eğitim tesisleri yapılmalıdır.
20. Tüm eğitim bina ve tesislerinin, proje ile birlikte bakım ve onarım cetvelleri hazırlanmalı, planlı ve periyodik bakım ve onarımına geçilmelidir.
21. Mesleki ve teknik öğretim kurumlarının hem kendi okullarının hem de çevre okullarının makine ve teçhizatının bakımı ile bina ve tesislerinin onarımlarına yönelik uygulamaları teşvik edilmelidir.

22. Eğitim yatırımlarında Devlet İhale Kanunu yeniden gözden geçirilerek, bürokratik engeller kaldırılmalı, kamulaştırma mevzuatı sadeleştirilmelidir.
23. Nüfusun hızla yoğunlaştığı metropol kentlerdeki gelişme bölgelerinde belli sayıyı aşmayacak kapasitede eğitim kampüsleri kurulmalıdır.
24. Dağınık yerleşim birimlerinde ve önerilen eğitim kampüslerinde taşınmalı eğitim uygulanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.
25. Kaynakların etkin kullanımını sağlamak üzere, Millî Eğitim Bakanlığı'nda uzman personel istihdamına yönelinmeli ve Bakanlık bünyesinde araştırmacı, planlama uzmanı, mimar, mühendis, iktisatçı, işletmeci, istatistikçi, programcı vb. personel istihdam edilmelidir.
26. Yurtdışında eğitim gören yüksek nitelikli insan gücünün yurdumuza çekilmesi için gerekli teşvik önlemleri alınmalı ve beyin göçünün önlenmesi konusunda Millî Eğitim Bakanlığı çalışmalar başlatmalıdır.
27. Dış kaynaklı kredilerle ilgili projelerin seçimi ve kullanımında, getirileri ve götürüleri iyi hesaplanmalı, ekonomik ve üretime yönelik olmayan krediler kullanılmamalıdır.
28. Eğitim politikalarında süreklilik ilkesi hayata geçirilmeli, hükümetten hükümete veya kişiden kişiye değişen politikalardan vazgeçilmeli ve kaynak israfı önlenmelidir.
29. İlköğretimde sınıfı olmayan öğretmenlerin ve ortaöğretimde ders yükü az olan öğretmenlerin nasıl değerlendirileceği araştırılmalıdır.
30. Döner sermaye sistemi gözden geçirilmeli, döner sermaye işletmeleri iyileştirilmeli, atıl durumdaki döner sermayeler diğerlerine aktarılmalı ve döner sermaye kârları özel bir fonda toplanarak eğitim mahallinde doğrudan kullanılır hâle getirilmelidir.
31. Kaynak kullanımında etkinliği artırmak bakımından mesleki teknik ortaöğretim kurumları ile meslek yüksekokulları arasında bağlantı kurularak, bu okulların tesis ve personelinin ortak kullanımları sağlanmalıdır.
32. Kamu eğitim bütçesinin, konsolide bütçe içindeki payı en az %20, GSMH içindeki payı en az %8 düzeyine yükseltilmelidir.

33. 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 76-b Maddesi'ne göre il özel idare bütçelerinden ayrılan %20'lik bölüm, 8 yıllık ilköğretim okulları da dikkate alınarak en az %30'a çıkarılmalıdır.
34. Genel bütçeden il özel idarelerine aktarılmak üzere gönderilen ödeneklerle, il özel idarelerinden ayrılan ödenekler münhasıran eğitim yapılarına ait özel bir hesapta toplanmalı, bunların faiz gelirleri de bahis konusu hizmetlerde kullanılmak üzere bu hesaba aktarılmalıdır.
35. Mülkiyeti il özel idaresine, intifa hakkı millî eğitime ait olan ilköğretim kurumlarının, lojman, dükkân ve benzeri taşınmazların gelirleri ile ekonomik ömrünü tamamlamış araç ve gereçlerin satışlarından elde edilen gelirler tamamen ilköğretim hizmetlerinde kullanılmalıdır.
36. 222 sayılı Yasa'nın daha önce iptal edilen 76-c maddesi yeniden konularak belediye gelirlerinin %5'i, emlak vergisi ile çevre ve temizlik vergisinden pay ayrılmalıdır.
37. 3308 sayılı Kanun'la kurulan Çıracılık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu'nun fonksiyonlarını yerine getirebilmesi için fonun gelirleri artırılmalı, genel bütçe içerisinde çıkarılmalı, gelirlerinin tamamı kanunda belirtilen yerlerde kullanılmalıdır.
38. 3418 sayılı Eğitim, Gençlik, Spor ve Sağlık Hizmetleri Vergisi Kanunu'nun 7. maddesine göre tespit edilen sabit paylar yerine; kanunun bu maddesinde değişiklik yapılarak "oran" şekline dönüştürülmelidir. Akaryakıt tüketim vergisinden alınan paylar da yükseltilmelidir.
39. Yeni kaynak yaratmak amacıyla yönelik olarak Millî Piyango İdaresi, şans oyunları gelirleri ile Türk Hava Kurumu ve Türkiye Diyanet Vakfı gelirlerinden bir bölümünün Millî Eğitim Bakanlığına aktarılması sağlanmalıdır.
40. Özelleştirme gelirlerinin en az %3'ü eğitim yatırımlarında kullanılmak üzere, eğitim payı olarak ayrılmalı ve bu amaçla ayrı bir fon oluşturulmalıdır.
41. Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) gelirlerinin en az %5'i mesleki eğitimi geliştirmek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine aktarılmalıdır.

42. Sürücü kurslarıyla ilgili her türlü evrak Millî Eğitim Vakfı tarafından bastırılmalı ve gelirinin bir bölümü millî eğitim müdürlüklerine bırakılmalıdır.
43. Millî Eğitim Bakanlığının taşınmazları değerlendirilmeli ve böylece daha geniş hizmet verecek gelir kaynakları sağlanmalıdır.
44. Özel öğretim kurumlarının teşvik edilmesine yeni bir anlayışla yaklaşılmalıdır.
45. Şehir imar planlarının düzenlenmesinde özel okullar ve özel yaygın mesleki ve teknik kurslar da dikkate alınmalı, özel okullar ve yaygın mesleki teknik kurslara düşük bedelli veya bedelsiz arsa tahsis edilmelidir.
46. Özel okullar ve yaygın mesleki ve teknik kurslara vergi destekleri (Gelir ve kurumlar vergisi muafiyeti, düşük oranda KDV uygulaması, eğitim araçlarının Avrupa Birliği ülkeleri dışında kalan ülkelerden gümrüksüz ithali) sağlanmalıdır.
47. Özel okullar ve yaygın mesleki ve teknik kursların işletme giderlerinin azaltılmasına yönelik kamu teşvik tedbirleri alınmalıdır.
48. Özel okullara kamu sübvansiyonu sağlanmalıdır. Ancak, bu sübvansiyon kamu okullarındaki birim öğrenci harcamalarının %50'sini aşmamalıdır.
49. Özel yükseköğretimin yaygınlaştırılması için Anayasa'nın 130. maddesinde öngörül en biçimde, vakıflar dışında da gerçek ve tüzel kişilere yükseköğretim kurumu açma imkânı tanınmalıdır.
50. Yurt dışında yaşayan Türklerin tasarruflarının ülkeye ve eğitim sektörüne çekilebilmesi için, gerekli girişimler yapılmalı ve teşvikler oluşturulmalıdır.
51. Kaynakların etkin kullanımı ve kamu eğitim bütçesinin artırılmasına karşın, kaynakların eğitim gereksinimini karşılayamaması durumunda ailelerin eğitim giderlerine katılımı (zorunlu eğitimin dışında) gündeme getirilmeli ve maliyetlere katılım payı; ailelerin gelir düzeyi, eğitim kademeleri, okul türleri ve bilim alanlarına göre farklı olmalıdır. Yükseköğretimde, ortaöğretimden daha yüksek bir pay alınmalıdır. Eğitim maliyetlerine katılımın düzenlenmesiyle eş zamanlı olarak, tüm eğitim

- kademelerinde fırsat eşitliğini sağlayıcı düzeyde etkin bir burs ve kredi sistemi oluşturulmalı, parasız yatılılık sistemi yaygınlaştırılmalıdır.
52. Eğitim giderlerine katılım paylarının kullanımı konusunda demokratik katılımın da gereği olarak, velilerin denetimini öngören yeni bir yapılanmaya gidilmelidir.
53. Okullara gelir elde etmek amacıyla yapılan dergi, yardımcı kitap ve diğer araçların alımı, satımı vb. işlemlerde öğretmen ve yöneticilerin aracılık etmesine son verilmelidir.
54. Kamuoyu, eğitimin finansal darboğazları konusunda duyarlı hâle getirilmeli, yardımsever kişi ve kuruluşların, gerçek ve tüzel kişilerin ve gönüllü kuruluşların yaptığı bağışlar eğitim sektörüne yönlendirilmelidir.
55. Eğitime yapılan bağışların vergi matrahından düşülmesi sağlanmalıdır.
56. 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu çerçevesinde işyerlerinden daha geniş ölçüde yararlanmanın yolları araştırılmalıdır.
57. 3308 Sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nda öngörülen "işletmelerde meslek eğitimi" kapsamına Meslek Yüksekokulları da alınmalıdır.
58. Maliyetleri düşürücü, geniş kitlelere ulaşma özelliği ve öğretim yöntemlerindeki etkililiği göz önüne alınarak, açık lise ve açık yükseköğretim uygulamaları gerekli koşullar sağlanarak etkinleştirilmelidir.
59. Açık Lise ve Açık Yükseköğretim Kurumları vasıtasıyla üretilen eğitim malzemelerinin ve kurulan açık öğretim sistemlerinin, örgün öğretimi takviye edici bir biçimde kullanılması yoluyla, örgün eğitim kapasitelerinin nitelik ve nicelik bakımından daha etkili kullanılmasına imkân sağlanmalıdır.
60. Açık lise ve açık yükseköğretimde kullanılacak eğitim malzemeleri ve kurulacak eğitim sistemlerinin girdi maliyetlerinde hiçbir şekilde gereksiz tasarrufa yönelinmemeli, sistemin mali girdileri eksiksiz sağlanmalıdır. Çok ortamlı eğitimde tasarrufun bu sistemin girdilerinden kısıntı yapmakla değil, bu sistemin kullanılmasının yaygınlaştırılmasında yattığı gerçeği, hiçbir şekilde göz ardı edilmemelidir.

61. Eğitimde yönlendirme, program geliştirme ve eğitim teknolojisi alanındaki yeni gelişmeler sürekli olarak izlenmeli ve eğitim sistemimize kazandırılmalıdır.
62. Dünya Bankası ve Avrupa İskân Fonu kaynaklarından özel sektörün eğitim yatırımı amaçlı kredi kullanımında Millî Eğitim Bakanlığı yol gösterici olmalıdır.
63. Gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinden en az % 2 oranında ek eğitim vergisi alınması hususu değerlendirilmelidir.
64. Öğretmen görev tanımı yeniden yapılarak, okul türlerine göre norm (standart) kadrolar belirlenmeli ve öğretmen dağılımındaki dengesizlikler giderilmelidir.
65. Toplu konut alanlarında yapımı planlanan konut sayısı ve iskân edilecek nüfus dikkate alınarak, kooperatiflere, kişi ve kuruluşlara, bu yörelere gerekli eğitim tesisleri yapma zorunluluğu getirilmelidir.
66. Eğitim ve öğretimi yabancı dille yapan okullarda okutulan yabancı dil ders kitaplarının ilgili ülkelerden ithal edilmesi yerine, yerli müelliflerce üretilmesi teşvik edilmelidir.
67. Genel ortaöğretimde, ikili öğretimin ve kalabalık sınıf mevcutlarının bulunduğu şehirleşme hızının yüksek olduğu yerleşim birimlerinde, eğitim altyapısının öncelikle tamamlanması ve iyileştirilmesi için bu yörelerdeki yatırımlara öncelik verilmeli, inşaatların kısa sürede bitirilmesini sağlayıcı önlemler alınmalıdır.
68. Ders kitaplarının, yeniden kullanılmasına olanak sağlayıcı bir sistem geliştirilmelidir.
69. Eğitim giderleri vergiden düşürülmelidir.

2.2. GÜNÜMÜZDE İLKÖĞRETİM OKULLARININ FİNANSMANI

Millî Eğitim Bakanlığı 2009 Yılı Mali Raporuna Göre; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile; kalkınma planları ve programlarında yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve mali saydamlığı sağlamak üzere,

kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm mali işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolün düzenlenmesi amaçlanmaktadır. Merkezi yönetim bütçe uygulamasına geçilmesiyle, bütçe sistemi uluslararası standartlara uygun bir kapsama kavuşurken, çok yıllık bütçeleme sisteminin bütçe sistemine entegre edilmesiyle de, daha saydam ve öngörülebilir bir bütçe politikası uygulamaya konulmaktadır. Bütçe teklifleri 2009-2011 dönemi çok yıllık bütçeleme sistemine göre hazırlanmıştır.

Eğitimin başlıca finansman kaynakları; Merkezi yönetim bütçesinden ayrılan pay, İl özel idareleri bütçesinden ayrılan kaynaklar, Eğitime katkı payı gelirleri (bütçeleştirilen gelirler), Dış ülke ve kuruluşlardan sağlanan dış krediler, burslar ve bağışlar, Halkın, kişi ve kuruluşlar olarak eğitime katkıları, bağışları ile Okul aile birliği gelirlerinden oluşmaktadır.

2.2.1. Genel Bütçeden Sağlanan Finansman

Halen günümüzde ülkemizde eğitimin finansman kaynaklarına baktığımız zaman aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır (Denker, 1995:83-85).

- i. Genel ve Katma Bütçelerden ayrılan pay, bu payın tamamına yakın kısmı vergilerden oluşur.
- ii. Genel ve Katma Bütçeler dışında eğitime ayrılan kaynaklar.
 - 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 76/b maddesi uyarınca İl Özel İdarelerinin yıllık gelirlerinin en az % 20' sinin ilköğretime ayrılması öngörülmüştür. Bu hükmün uygulanması sırasında ilköğretim payları, kesin hesabı alınmış yıla göre hesaplanmaktadır ve bu nedenle ilgili bütçe yılında ayrılan pay düşük kalmaktadır. Bu payın hacmi ne olursa olsun, bu pay bir tür vergidir.
 - 222 sayılı kanunu' nun 76/d maddesine göre de her yıl köy bütçelerinin en az % 10' unun köy okullarına gelir sağlamak amacıyla ayrılması gerekir. Bu hükmün de uygulamada yeterince işletilemediği görülmektedir. Yine bu payın hacmi ne olursa olsun, bu pay bir tür vergidir.

- 222 sayılı kanunu' nun 76/f maddesine göre vakıf gelirlerinden ayrılacak hisseler de eğitimin, ilköğretimin gelir kaynakları arasındadır. Fakat bu hüküm de uygulamada yeterince işletilememiştir.

Döner Sermaye İşletmelerinden elde edilen gelirler, Milli Eğitim sektöründeki başlıca döner sermaye işletmeleri şunlardır:

1- Devlet Kitapları Mütadavvil Sermayesi Hakkında kanun

2- Milli Matbaa Tahsisatının Mütadavil Sermaye Haline İstimaline dair kanun.

3-2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu' nun 58. maddesine göre Üniversiteler ve Bağlı kuruluşlarındaki döner sermaye işletmeleri.

4-Döner Sermayesi olan okullarda, yapılan hizmetler karşılığında elde edilen parasal kaynaklar. Bunlar ; Okul Kantin ve Kooperatiflerinden sağlanan gelirler, Okul Koruma Derneğinin okul için yaptığı harcamalar, diğer satışlardan elde edilen gelirlerdir (Demirci, 2003:58).

Bu çeşit gelir kaynaklarına rağmen, sözü edilen kanunlar etkin bir şekilde uygulanamamış ve kanunların özüne ve sözüne uygun olarak kaynak yaratılamamıştır.

- Yurtdışı ülke ve kuruluşlardan sağlanan dış krediler, burslar, bağışlar, bilimsel araştırma kredileri de bir diğer gelir kaynağıdır.
- Halkın kişi ve kuruluşlar olarak eğitime katkıları, bağışları eğitimin gelir kaynaklarından biridir.
- Eğitim kurumlarında “Dernekler Kanunu” hükümlerine göre kurulan okul yaptırma, onarım ve öğrencileri koruma dernekleri ile benzer amaçlarla çalışan vakıf ve benzeri kuruluşlarda, eğitim giderlerinin oldukça önemli sayılabilecek bir bölümünü üstlenirler ve bu konuda kaynak yaratan çalışmalar yaparlar.
- Yükseköğretimde öğrenci harçları, 4 kasım 1981 tarihinde kabul edilen 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu' nun 2880 sayılı kanunla değişik 46. maddesi ile yükseköğretim öğrencilerinden devam ettikleri öğrenim dalları dikkate alınarak maliyet bedelinin en çok beşte biri oranında olabilecek biçimde harç ödemek zorunda oldukları, yani maliyet

bedeline katılmaları öngörülmüştür. Uygulama 1984-1985 ders yılından itibaren başlamıştır.

- 4306 Sayılı kanunla verilen parasal kaynaklar, 16.08.1997 tarih ve 4306 sayılı yasa ile ilköğretim okulları sekiz yıllık okullar olarak belirtilmiş ve bu okullardaki eğitimin kesintisiz olması öngörülmüştür. Sekiz yıllık ilköğretim için parasal kaynaklar da yaratılmış olan yasada 01.09.1997- 31.12.2000 tarihleri arasında belirtilen işlemler ve kağıtlar için eğitime katkı payı ödeneceği belirtilmiş ve bu maddenin uygulanması ile ilgili usul ve esaslar ile eğitime katkı paylarının ödeme süreleri ve yerleri Maliye Bakanlığınca; harcamalara ilişkin usul ve esasların Milli Eğitim Bakanlığı ile Maliye Bakanlığınca müştereken tespit edileceği belirtilmiştir (Demirci, 2003:53-56). Halen belirtilen işlemlerdeki eğitime katkı payları alınmaktadır.

Türkiye’ de eğitimin finansmanı, büyük ölçüde kamu kaynaklıdır. Her düzey eğitimde özel kurumlar bulunmakla birlikte; bunların oranı çok düşüktür. Başta nüfus artışına bağlı eğitim talebi, sabit sermaye yatırımlarının sınırlılığı ve öğretmen yetiştirme sistemine bağlı tıkanıklıklar, eğitim sistemini sürdürülemez hale getirmiştir. Devlet Finansmanına dayanan eğitimin, bu alandaki görünen yüzü ödenek yetersizliği ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu durum, eğitim kurumlarını kendi başlarının çaresine bakmaya itmiştir. Görünürde ise “parasız” olan eğitimin bazı kademe ve ortamlarda özel finansman ile ayakta durduğunu göstermektedir. Eğitim sisteminin hızla gelişen ekonominin nitelikli insan gücü gereksinimi ile halkın eğitim isteminin tam olarak karşılanması ve herkese yetenekleri ölçüsünde eğitim verilebilmesi, sosyal ve hukuk devleti gereklerine uygun yeni finansal yaklaşımları zorunlu kılmaktadır (Koç, 2007:42).Maliye Bakanlığınca belirlenen Genel Bütçe için; Analitik Bütçe Sınıflandırmasına göre, birinci düzey, ikinci düzey, üçüncü ve dördüncü düzey gider kodlarından birinci düzey gider kodları Tablo 2.2.’ de verilmiştir.

Tablo 2.2. Analitik Bütçe Sınıflandırması Birinci Düzey Gider Kodları

I	EKONOMİK SINIFLANDIRMA
01	PERSONEL GİDERLERİ
02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMLARINA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ
03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ
04	FAİZ GİDERLERİ
05	CARİ TRANSFERLER
06	SERMAYE GİDERLERİ
07	SERMAYE TRANSFERLERİ
08	BORÇ VERME
09	YEDEK ÖDENEKLER

Kaynak: <http://www.bumko.gov.tr>

2009 Yılında, 27.883.696.000 YTL ile bütçeden en fazla pay ayrılan yine Millî Eğitim Bakanlığı olmuştur. 2002 yılı konsolide bütçe içerisinde MEB' nın payı %7,60 iken 2009 yılı merkezi yönetim bütçesi içerisindeki pay, %10,64 olmuştur. 2002 yılında 7.5 milyar YTL olan Bakanlık Bütçesi 2009 yılında 27.9 milyar YTL' ye yükseltilerek 2002 yılına göre %274'lük artış sağlanmıştır. Ayrıca, ilköğretim öğrencilerine ücretsiz dağıtılacak ders kitapları için 235 milyon YTL ile taşınmalı ilköğretim kapsamındaki öğrencilerin öğle yemeği için de 180 milyon YTL olmak üzere toplam 415 milyon YTL kaynak MEB' na tahsis edilmiştir. Bunlarla birlikte Bakanlığın bütçesi 28.3 milyar YTL olmaktadır. 2008 yılı bütçesine göre 2009 yılındaki artış oranı %21,7'dir. 2002 yılında Bakanlığın bütçesinin Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH) içindeki payı %2,13 iken 2009 yılında bu oran %2,51'e yükseltilmiştir (MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008: 28). Bakanlık bütçesinin 2002'ye göre yüzde 276'lık bir artışla, 2010'da 28 milyar 237 milyon 412 bin lira olarak öngörülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı' nın Okul, öğretmen ve öğrenci sayıları ile Bakanlığın Bütçe Büyüklüğü, GSYİH ve KBÖ içindeki payları ve 2008 yılı Bütçesi ile 2009 yılı Bütçe oranlarının karşılaştırmaları Tablo 2.3- Tablo 2.10' da verilmiştir.

Tablo 2.3. MEB Bütçesi ve GSYİH İçindeki Payı

	2002	2009
Konsolide Bütçe içerisinde MEB'nın Payı	%7,60	%10,64
MEB Bütçesi	7.5 milyar YTL	27.9 milyar YTL
MEB Bütçesinin GSYİH içindeki Payı	%2,13	%2,51

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008: 27' den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 2.4. MEB 2009 Yılı Bütçesi

	Miktarı (YTL)
Personel giderleri	18.488.279.548
Sosyal güvenlik giderleri	2.131.919.452
Cari giderler	2.867.398.000
Transferler Giderleri (cari)	2.472.543.000
Yatırımlar	1.504.417.000
Transfer giderleri (yatırım)	419.139.000
TOPLAM	27.883.696.000

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008: 28' den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 2.5. Fonksiyonel Sınıflandırmaya Göre 2009 Yılı MEB Bütçe Tasarısının 2008 Yılı KBÖ ve Bütçeye Oranı

FONKS. KOD	AÇIKLAMA	2008 Yılı Bütçe Ödeneği	2009 Yılı Bütçe Tasarı	(YTL)	
				2008 Yılı KBÖ'ne Oranı	2009 Yılı MEB Bütçesine Oranı
				%	%
01	GENEL KAMU HİZMETLERİ	2.218.715.000	2.583.368.000	16,44	9,2648
02	SAVUNMA HİZMETLERİ	500.000	622.000	24,40	0,0022
03	KAMU DÜZENİ VE GÜVENLİK HİZMETLERİ	35.000	1.650.000		0,0059
08	DİNLENME, KÜLTÜR VE DİN HİZMETLERİ	106.177.000	107.773.000	1,5	0,3865
09	EĞİTİM HİZMETLERİ	20.590.138.000	25.190.283.000	22,34	90,3405
TOPLAM		22.915.565.000	27.883.696.000	21,68	100,00

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008:

210

Tablo 2.6. Ekonomik Sınıflandırmaya Göre 2009 Yılı MEB Bütçe Tasarısının 2008 Yılı KBÖ ve Bütçeye Oranı

EKO. KOD	ÖDENEK TÜRÜ	2008 Yılı Bütçe Ödeneği	2009 Yılı Bütçe Tasarı	(YTL)	
				2008 Yılı KBÖ'ne Oranı	2009 Yılı MEB Bütçesine Oranı
				%	%
01	PERSONEL GİDERLERİ	15.404.236.000	18.488.279.548	20,02	66,30
02	SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNA DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	1.816.273.000	2.131.919.452	17,38	7,65
03	MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	2.215.117.000	2.867.398.00	29,45	10,28
05	CARİ TRANSFERLER	2.070.515.000	2.472.543.000	19,42	8,87
06	SERMAYE GİDERLERİ	1.261.704.000	1.504.417.000	19,24	5,40
07	SERMAYE TRANSFERLERİ	147.720.000	419.139.000	183,74	1,50
TOPLAM		22.915.565.000	27.883.696.000	21,68	100,00

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008:

210

Tablo 2.7. 2009-2011 Dönemi MEB Bütçesinin Ekonomik Sınıflandırmaya Göre İkinci Düzey Dağılımı ve 2009 Yılı Tasarısının Başlangıç Ödeneğine Oranı (YTL)

EKO. KOD		AÇIKLAMA	2008	2009	2009	2010	2011
I	II		BAŞLANGIÇ ÖDENEĞİ	TASARI	TASARISININ 2008 BÖ'E ORANI %	TEKLİF	TEKLİF
01		PERSONEL GİDERLERİ	15.404.236.000	18.488.279.548	20,0	20.327.316.397	22.300.109.248
	1	MEMURLAR	14.250.233.000	16.848.895.548	18,2	18.525.991.397	20.325.418.248
	2	SÖZLEŞMELİ PERSONEL	594.905.000	945.970.000	59,0	1.039.432.000	1.139.529.000
	3	İŞÇİLER	8.098.000	8.795.000	8,6	9.634.000	10.460.000
	4	GEÇİCİ PERSONEL	530.000.000	660.619.000	24,6	725.888.000	795.791.000
	5	DİĞER PERSONEL	21.000.000	24.000.000	14,3	26.371.000	28.911.000
02		SOSYAL GÜVENLİK KURUM. DEVLET PRİMİ GİDERLERİ	1.816.273.000	2.131.919.452	17,4	2.299.060.482	2.479.495.752
	1	MEMURLAR	1.623.238.000	1.822.683.452	12,3	1.965.546.482	2.119.920.752
	2	SÖZLEŞMELİ PERSONEL	87.917.000	123.216.000	40,2	132.888.000	143.267.000
	3	İŞÇİLER	1.768.000	1.539.000	-13,0	1.663.000	1.806.000
	4	GEÇİCİ PERSONEL	103.350.000	184.481.000	78,5	198.963.000	214.502.000
03		MAL VE HİZMET ALIM GİDERLERİ	2.215.117.000	2.867.398.000	29,5	3.272.854.378	3.938.211.967
	2	TÜKETİME YÖNELİK MAL VE MALZEME ALIMLARI	443.905.050	504.547.000	24,8	554.162.378	662.943.967
	3	YOLLUKLAR	86.852.100	93.981.000	15,5	100.306.000	118.070.000
	4	GÖREV GİDERLERİ	515.450	896.000	85,5	956.000	1.125.000
	5	HİZMET ALIMLARI	710.568.853	1.267.794.000	119,1	1.557.028.000	2.032.706.000
	6	TEMSİL VE TANITMA GİDERLERİ	492.600	589.000	27,7	629.000	740.000
	7	MENKUL MAL ALIM, BAKIM VE ONARIM GİDERLERİ	11.643.247	11.584.000	6,2	12.364.000	14.554.000
	8	GAYRİMENKUL MAL BAKIM VE ONARIM GİDERLERİ	8.139.700	7.500.000	-1,7	8.005.000	9.423.000
	9	TEDAVİ VE CENAZE GİDERLERİ	953.000.000	980.507.000	2,8	1.039.404.000	1.098.650.000
05		CARİ TRANSFERLER	2.070.515.000	2.472.543.000	19,4	2.620.241.000	2.766.152.000
	2	HAZİNE YARDIMLARI	1.432.637.000	1.700.237.000	18,7	1.798.446.000	1.896.862.000
	3	KAR AMACI GÜTMİYEN KURUL. YAPILAN TRANSFER.	5.862.000	6.293.000	7,4	6.293.000	6.856.000
	4	HANE HALKINA YAPILAN TRANSFERLER	610.406.000	737.860.000	20,9	785.381.000	830.535.000
	6	YURTDIŞINA YAPILAN TRANS.	21.610.000	28.153.000	30,3	30.121.000	31.899.000
06		SERMAYE GİDERLERİ	1.261.704.000	1.504.417.000	19,2	1.673.818.000	2.024.774.000
	1	MAMUL MAL ALIMLARI	275.392.000	343.722.000	24,8	308.722.000	308.722.000
	2	MENKUL SERMAYE ÜRETİM GİDERLERİ	15.330.000	19.380.000	26,4	19.380.000	19.380.000
	3	GAYRİ MADDİ HAK ALIMLARI	19.000.000	15.200.000	-20,0	15.200.000	15.200.000
	4	GAYRİMENKUL ALIMLARI VE KAMULAŞTIRMASI	40.000.000	35.000.000	-12,5	80.000.000	85.000.000
	5	GAYRİMENKUL SERMAYE ÜRETİM GİDERLERİ	702.472.000	865.215.000	23,2	1.025.115.500	1.371.071.500
	7	GAYRİMENKUL BÜYÜK ONARIM GİDERLERİ	197.510.000	219.100.000	10,9	218.600.500	218.600.500
	9	DİĞER SERMAYE GİDERLERİ	12.000.000	6.800.000	-43,3	6.800.000	6800000
07		SERMAYE TRANSFERLERİ	147.720.000	419.139.000	183,7	445.761.000	479.819.000
	1	YURTIÇI SERMAYE TRANSFERLERİ	131.520.000	403.139.000	206,5	429.462.000	461.309.000
	2	YURTDIŞI SERMAYE TRANSFERLERİ	16.200.000	16.000.000	-1,2	16.299.000	18.510.000
TOPLAM			22.915.565.000	27.883.696.000	21,7	30.639.051.257	33.988.561.967

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008:

Tablo 2.8. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ile Konsolide Bütçenin, Millî Eğitim Bakanlığı Bütçe Tasarısına Oranları

YILLAR	GSYH *	Konsolide Bütçe ***	MEB Bütçesi ***	(YTL)	
				Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinin	
				GSYH'ye Oranı %	Konsolide Bütçeye Oranı %
1997	29.393.262.000	6.361.685.500	510.063.600	1,74	8,02
1998	70.203.147.000	14.789.475.000	1.243.108.000	1,77	8,41
1999	104.595.916.000	27.266.600.000	2.131.808.500	2,04	7,82
2000	166.658.021.000	46.827.436.000	3.350.330.000	2,01	7,15
2001	240.224.083.000	48.519.490.000	4.046.305.625	1,68	8,34
2002	350.476.089.000	98.131.000.000	7.460.991.000	2,13	7,60
2003	454.780.659.000	147.230.170.000	10.179.997.000	2,24	6,91
2004	559.033.026.000	150.658.129.000	12.854.642.000	2,30	8,53
2005	648.931.712.000	156.088.874.910	14.882.259.500	2,29	9,53
YILLAR	GSYH *	Merkezi Yönetim Bütçesi *** (1)	MEB Bütçesi ***	Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinin	
				GSYH'ye Oranı %	Merkezi Yönetim Bütçesine Oranı %
2006	758.390.785.000	174.958.100.699	16.568.145.500	2,18	9,47
2007	853.636.236.000	204.988.545.572	21.355.634.000	2,50	10,42
2008	994.315.000.000**	222.553.216.800	22.915.565.000	2,30	10,30
2009	1.111.438.000.000**	262.110.416.000(2)	27.883.696.000(2)	2,51	10,64

* Maliye Bakanlığının www.bumko.gov.tr adresinden alınmıştır.

** Gerçekleşme tahminidir. 2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısından alınmıştır.

*** Bütçe Kanunlarından alınmıştır.

(1) Merkezi Yönetim Bütçesi Toplamı (Hazine Yardımları Dahil Edilmemiştir)

Not: İlköğretim öğrencilerine ücretsiz olarak dağıtılacak ders kitapları için 235 milyon YTL ve taşımalı ilköğretim kapsamındaki öğrencilerin öğle yemeği için de 180 milyon YTL olmak üzere toplam 415 milyon YTL Bakanlığımıza tahsis edilmiştir.

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008:

Tablo 2.9. Konsolide Bütçe Yatırımlarından Milli Eğitim Bakanlığı Yatırımlarına Ayrılan Pay

(YIL)

Yıllar	Konsolide Bütçe Yatırım Ödeneği	MEB Yatırım Ödeneği	Konsolide Bütçe Yatırımlarından MEB Yatırımına Ayrılan Pay (%)
1995	89.275.215	14.391.921	16,12
1996	251.053.771	38.153.000	15,20
1997	524.600.000	76.884.950	14,66
1998	999.975.000	373.262.000	37,33
1999	1.410.000.000	408.341.000	28,96
2000	2.352.000.000	666.782.000	28,35
2001	3.500.000.000	779.855.000	22,28
2002	5.736.000.000	1.281.690.000	22,34
2003	8.998.500.000	1.479.050.000	16,44
2004	7.368.361.000	1.244.150.000	16,88
2005	10.143.886.000	1.230.306.000	12,13
Yıllar	Merkezi Yönetim Bütçe Yatırım Ödeneği	MEB Yatırım Ödeneği	Merkezi Yönetim Bütçe Yatırımlarından MEB Yatırımına Ayrılan Pay (%)
2006	9.639.582.000	1.238.498.000	12,85
2007	9.341.637.000	1.490.000.000	15,95
2008	8.743.466.000	1.296.704.000	14,83
2009	12.609.700.000	1.754.417.000(1)	13,91

(1) 250.000.000 YTL'si Eğitim Kurumu yapımı için TOKİ'ye aktarmak üzere (07) Sermaye Transferleri tertibine konulmuş olup toplama dahil edilmiştir.

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008:

Tablo 2.10. Milli Eğitim Bakanlığı Bütçe Büyüklükleri

ÖDENEK TÜRÜ	2008 Yılı Bütçe Ödeneği	2009 Yılı Bütçe Tasarısı	Artış Oranı
			(%)
MEB	22.915.565.000	27.883.696.000	21,68
01 Personel Giderleri	15.404.236.000	18.488.279.548	20,02
02 Sos.Göv.Kur.Dev.Pir.Giderleri	1.816.273.000	2.131.919.452	17,38
03 Mal ve Hiz.Alım Giderleri	2.215.117.000	2.867.398.000	29,45
05 Carî Transferler	2.070.515.000	2.472.543.000	19,42
06 Sermaye Giderleri	1.261.704.000	1.504.417.000	19,24
07 Sermaye Transferleri	147.720.000	419.139.000	183,74
Merkezi Yönetim Bütçesi	222.553.216.800	262.110.416.000	17,77
GSYH*	994.315.000.000	1.111.438.000.000	11,78
MEB/Merkezi Yönetim Bütçesine Oranı	10,30	10,64	
MEB/GSYHya Oranı	2,30	2,51	

* Gerçekleşme tahminidir. 2009 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısından alınmıştır.

Kaynak: MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, Aralık 2008: 218.

2.2.2. Okul Aile Birliği Gelirleri İle Finansman

Zorunlu eğitim, geçmişe oranla daha uzun bir zamanı kapsamakla birlikte, çocuğun okulda geçirdiği zaman ailesi ve çevresiyle geçirdiği zamana göre hâlâ kısa olduğundan okul öğretmenlerinin aile çevresinde de desteklenmesi gereklidir. Çocuklarına destekleyici bir ortam sağlayan aileler, sosyo-ekonomik durumları yetersiz olsa da çocuklarının okul başarısına olumlu etki yapabilirler. Öğrencilerin okul başarılarını artırmak hem ailelerin hem de okulun ortak sorunudur. Okul ve aileler bu amacı gerçekleştirmeye yönelik programlarını düzenlemek ve uygulamak için birlikte çalışmalıdırlar (Milli Eğitim Dergisi, 2004: sayı 164).

Bütün modern toplumlarda olduğu gibi, toplumumuzda da; okul ile ailenin işbirliği zorunlu hale gelmiştir. Aile; öğrencinin annesi/babası veya yasal olarak sorumluluğunu üstlenen kişidir. Öğrenciyi ham bir madde, okulu bu maddeye şekil

veren bir atölye olarak kabul ettiğimizde ortaya çıkacak eserin daha sağlıklı olabilmesi için okul ile ailenin işbirliğinin sağlanması gerekmektedir (Kebeci, 2006:18).

22.01.2004 tarihinde çıkarılan 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda kurulan ve okulların fiziki ve teknik eksikliklerinin giderilmesinin yanında veli ve öğretmen dayanışması ile eğitim kalitesinin yükseltilmesini amaç edinen “okul koruma derneklerinin” de tasfiye sürecini doğurmuştur. Okul Koruma Derneklerinin tasfiye edildiği 2004-2005 eğitim-öğretim yılında, bu derneklerce yerine getirilen bir çok hizmet yerine getirilememiş ve doğan boşluğun nasıl karşılanacağı önemli bir sorun olmuştur. Okul Koruma Derneklerinin kapatılması veya işlevsizleştirilmesi neticesinde doğan boşluk nedeniyle ortaya çıkan bu sorunun çözümü amacı ile 1739 sayılı (Değişik 5257 sayılı) Milli Eğitim Temel Kanununun 16.maddesine dayalı olarak Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birlikleri Yönetmeliği çıkarılmış, çıkarılan yönetmelik 31.05.2005 tarih ve 25831 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Şimşek, 2007).

Türkiye’de devlet ilköğretim okullarını idare etmek oldukça zordur. Çünkü belli bir norm veya kritere göre geliri yoktur. Geliri okulun sosyo-ekonomik çevresi ve imkânlarının halka arzı ile doğrudan ilgilidir. Bir başka açıdan da okulun geliri okul idare ve yöneticilerinin tamamen özgüven ve becerisi ile ilgilidir. Eğer okuldaki iş görenler çevrenin olanaklarından iyi yararlanabilirlerse okulun gelirine olumlu katkı sağlamaktadırlar aksi taktirde okulun finansmanında ciddi problemler oluşmaktadır (Korkmaz, 2005).

Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği’ nin 5. maddesi gereği; Birlik, okul ile aile arasında bütünleşmeyi gerçekleştirmek, veli ve okul arasında iletişimi ve iş birliğini sağlamak, eğitim-öğretimi geliştirici faaliyetleri desteklemek, maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak ve okula maddî katkı sağlamak üzere kurulur (<http://mevzuat.meb.gov.tr>).

Aynı Yönetmeliğin 6. maddesinde Birliğin görev ve yetkileri şu şekilde belirtilmiştir;

- a. Öğrencileri, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile Atatürk İnkılâp ve İlkeleri doğrultusunda yetiştirmek üzere okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve ailelerle iş birliği yapmak.

- b. Okulun amaçlarının gerçekleştirilmesine, stratejik gelişimine, fırsat eşitliğine imkân vermek ve öğretmenler kurulunca alınan kararların uygulanmasını desteklemek amacıyla velilerle iş birliği yapmak.
- c. Kurs ve sınavlar, seminer, müzik, tiyatro, spor, sanat, gezi, kermes ve benzeri etkinlikler de okul yönetimi ile iş birliği yapmak.
- d. Özel eğitim gerektiren öğrenciler için ek eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesini ve desteklenmesini sağlamak.
- e. Okulun bina, tesis, derslik, laboratuvar , atölye, teknoloji sınıfı, salon ve odaları ile bahçe ve eklentilerinin bakım ve onarımlarının yapılmasına, teknolojik donanımlarının yenilenmesine, geliştirilmesine, ilâve tesis yaptırılmasına, eğitim-öğretime destek sağlayacak araç-gereç ve yayınların alımına katkıda bulunmak.
- f. Eğitim-öğretim faaliyetleri dışındaki zamanlarda okulun derslik, spor salonu, kütüphane, laboratuvar ve atölyeleri gibi eğitim ortamlarının, kamu yararı doğrultusunda kullanılmasını sağlamak.
- g. Okulun ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet satın almak.
- h. Okulda uyulması gereken kurallar hakkında velileri bilgilendirmek ve onlarla iş birliği yaparak, zararlı alışkanlık ve eğilimlerin önlenmesi için okul yönetimine yardımcı olmak.
- i. Millî bayramlar, anma, kutlama günleri, belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek tören ve toplantıların giderlerine katkıda bulunmak.
- j. Öğrencilere sağlık ve temizlik alışkanlıkları kazandırmada alınacak ortak tedbirler için katkı sağlamak.
- k. Ailede, okulda ve çevrede, öğrencilerle diğer çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını, iyi birer vatandaş olmalarını sağlayıcı tedbirler alınmasında okul yönetimine yardımcı olmak.
- l. Okula yapılan aynî ve nakdî bağışları kabul ederek kayıtlarını tutmak; sosyal, kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenlemek; kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işletmek veya işletmek.
- m. Okul yönetimi ile iş birliği yaparak, okula ve imkânları yeterli olmayan öğrencilere maddî-manevî destek sağlamak. Belirlenen kardeş okullara katkıda bulunmak.

- n. 14/6/2003 tarihli ve 25138 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek.
- o. Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmak.
- p. Eğitim-öğretimi geliştirmek amacıyla çalışma komisyonları oluşturmak.
- q. Eğitim-öğretimi geliştirici diğer etkinliklere katkı sağlamak.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği' nin 15. maddesi gereği;
Resmî okullarda birliğin gelirleri;

- a. Aynî ve nakdî bağışlardan,
- b. Okulların bünyesindeki kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işletme gelirlerinden,
- c. Sosyal, kültürel, sportif, kurslar, proje, kampanya ve benzeri etkinliklerden sağlanan gelirlerden,
- d. Diğer gelirlerden oluşmaktadır.

2.2.3. Özel Öğretim Kurumları İle Finansman

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre Özel Öğretim Kurumu: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, dershaneleri, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, öğrenci etüt eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır.

Devlet tarafından eğitim için yapılan harcamalar küçümsenemez ancak toplumumuzdaki hızlı nüfus artışı ve ülkemizin ekonomik gücü ile birlikte devletimizin eğitime ayırdığı bütçe oranı dikkate alındığında, özel sektörün eğitim alanına yatırım yapması ve bunun teşvik edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Türk eğitim sistemindeki sorunların çözülemeyişinin altında, eğitimin devlet tekeliyle sunulmaya çalışılması yatmaktadır. Alternatif eğitim kurumlarının gelişmesini sağlayıcı önlemlerle bu sorunlar çözülebilir. Bu açıdan özel okulların gelişmesi ve yaygınlaşması kaçınılmazdır. Eğitime duyulan talebin hızla artması eğitimi sunma sorumluluğunu

üstlenen devleti zorlamaktadır. Çünkü bu hizmetin sunulabilmesi için büyük miktarda kaynak ayrılması gerekir. Özel okulların yaygınlaşması hem devleti finansal açıdan rahatlatır hem de eğitim sektörü için yeni kaynakların yaratılmasını ve kamu kaynaklarının dezavantajlı bölgelere aktarılmasını sağlayarak hizmetlerin genişlemesini temin etmektedir (Yüksel, 2007).

Tablo 2.11. Özel Öğretim Kurumları Sayıları

KURUM TÜRÜ	SAYISI
Özel Akşam Lisesi	60
Özel Alman Ortaöğretim Kurumu	1
Özel Amerikan Ortaöğretim Kurumu	4
Özel Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	5
Özel Anadolu İletişim Meslek Lisesi	1
Özel Anadolu Lisesi	290
Özel Anadolu Meslek Lisesi	7
Özel Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Lisesi	7
Özel Anadolu Teknik Lise	2
Özel Avusturya Ortaöğretim Kurumu	1
Özel Dershane	4190
Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	1649
Özel Ermeni İlköğretim Kurumu	16
Özel Ermeni Okul Öncesi Kurumu	1
Özel Ermeni Ortaöğretim Kurumu	5
Özel Etüd Eğitim Merkezi	493
Özel Fen Lisesi	125
Özel Fen ve Teknoloji Lisesi	1
Özel Fransız Ortaöğretim Kurumu	6
Özel Genel Lise	121
Özel Hazırlık+4 Yıllık Lise	71
Özel İtalyan Ortaöğretim Kurumu	2
Özel Laboratuvar Lisesi	2
Özel Meslek Lisesi	4
Özel Motorlu Taşıt Sürücülerini Kursu	2913
Özel Muhtelif Kurslar	1898
Özel Musevi İlköğretim Kurumu	1
Özel Musevi Okul Öncesi Kurumu	1
Özel Musevi Ortaöğretim Kurumu	1
Özel Özel Eğitim Okulu	145
Özel Özel Okul Öncesi Eğitim Okulu	1
Özel Rum İlköğretim Kurumu	17
Özel Rum Ortaöğretim Kurumu	5
Özel Sağlık Meslek Lisesi	1
Özel Sosyal Bilimler Lisesi	4
Özel Türk İlköğretim Kurumu	709
Özel Türk Okul Öncesi Kurumu	1143
Özel Uluslararası İlköğretim Kurumu	7
Özel Uluslararası Ortaöğretim Kurumu	5
Özel Yabancı İlköğretim Kurumu	1
Not: (Sayılar açık olan kurumlar olup 15/01/2010 tarihinde güncellenmiştir.)	13916

Kaynak: http://ookgm.meb.gov.tr/istatistik/genel_liste.mht

2.3. DİĞER ÜLKELERDEKİ İLKÖĞRETİMİN FİNANSMANI

1980' li yıllarda eğitime ayrılan kaynaklar, ülkelerin GSMH' larının ortalama olarak %10'una varan bir bölümünü oluşturmakta iken, 1992 hesaplamalarında ve tüm eğitim kademeleri için ABD'de %7.0, Federal Almanya'da %4.9, Danimarka'da %6.7, Finlandiya'da %7.9, Fransa'da %5.9, İspanya'da %5.2, İsveç' de %6.8, Japonya'da 4.8, Kanada'da %7.4 ve Türkiye'de 2002 itibariyle %2,65'tir. Bireysel ve toplumsal yasama katkısı nedeniyle ilk ve ortaöğretim devletçe desteklenmesi gerektiği savunulmakta, 1984 rakamları ile Dünya'da ilkokulların %87'sinin ve ortaöğretim okullarının %79'unun devlet okulu olduğu tahmini yapılmıştır (Koç, 2007:41).

1998 yılı için tüm OECD ülkelerinde GSYİH 'dan eğitime ayrılan payın ortalaması ise %5.7'dir. Avusturya, Fransa, İsveç ve Norveç %4'den fazla pay ayırdığı halde aynı yıl Türkiye'deki oran %2.34'tür (Koç, 2007:47).

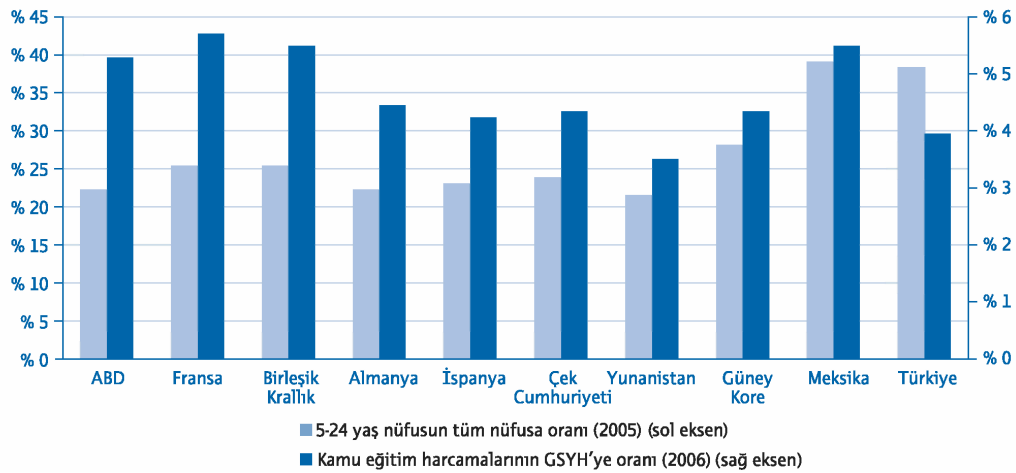
OECD ülkeleri toplam GSYİH'nın %6.2'sini eğitim kurumlarına harcıyor ve eğitim sistemlerinde verimlilik konusu üzerinde daha fazla düşünmeye başlıyor. Eğitimin yaygınlaşmasına muazzam mali yatırımlar eşlik etti. 1995 – 2004 yılları arasında ve tüm eğitim seviyeleri için topluca olmak üzere, OECD ülkelerinde eğitim kurumlarına yapılan harcama ortalama %42 arttı. Göstergeler tüm OECD ülkelerinde öğrenim sonuçlarının mevcut harcama seviyelerini koruyarak %22 arttırılabileceğini gösteriyor (Eğitime Bakış 2007: OECD Göstergeleri, 2007).

OECD ülkeleri ilk ve ortaöğretim süresi boyunca ortalama olarak öğrenci başına 81,485 dolar harcayıp, bu rakam Meksika, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye'de 40,000 doların altı ile Avusturya, Danimarka, İzlanda, Lüksemburg, Norveç, İsviçre ve ABD'de 100,000 dolar veya üzeri arasında değişiyor (Eğitime Bakış 2007: OECD Göstergeleri, 2007).

Eğitimde özel finansman kaynakları gitgide daha büyük bir önem kazanıyor. Ortalama olarak, OECD ülkeleri toplam kamu harcamalarının %13.4'ünü eğitim kurumlarına ayırıyorlar. Ama bu oran Çek Cumhuriyeti, Almanya, Yunanistan, İtalya ve Japonya'da %10 veya altı ile Meksika ve Yeni Zelanda'da %20'nin üzeri arasında değişiyor. 2004 yılında, tüm eğitim kademelerindeki harcamaların ortalama %87'si kamu kaynaklarından geldi. Karşılaştırılabilir verilere sahip olunan tüm ülkelerde, tüm eğitim kademeleri birlikte ele alındığında, kamu harcamaları 1995 – 2004 yılları

arasında arttı. Ancak, bu ülkelerin yaklaşık üçte ikisinde özel sektör harcamaları daha fazla arttı. Üçüncü kademe eğitim harcamalarının %24 kadarı ile ilköğretim öncesi kurumlara yapılan harcamaların %20'si özel kaynaklardan geldi (Eğitime Bakış 2007: OECD Göstergeleri, 2007: 6).

Şekil 2.1. Seçili Ülkelerde 5-24 Yaş Arası Nüfus Ve Eğitime Ayrılan Kamu Kaynakları



Kaynak: Eğitimi İzleme Raporu 2008, 23. (<http://su-erg.advancity.net>)

2.3.1. Çek Cumhuriyeti'nde İlköğretim ve Finansmanı

Genel olarak 6 – 15 yaşlar arasında olmak üzere 9 yıl boyunca okula devam mecburiyeti vardır. Bütün öğrenciler öğrenimlerine bir ilköğretim okulunda başlayıp ikinci aşamaya geçtiklerinde bir genel ortaöğretim'e geçiş yapabilmektedir. İlköğretim ve ortaöğretim alan öğrencilerin büyük bir kısmı devlet okullarına gitmektedir. 1 Ocak 2003 tarihinden bu yana, Çek eğitim sistemi, kamu yönetimi reformunun getirdiği yeni düzenlemelere dayanarak işlemektedir. Sektörel idare kaldırılmıştır; okullar genel idari sistem çatısı altında yönetilmektedir. İdari sistem, merkezi hükümet, bölgeler (14 tane) ve iller arasında paylaştırılmıştır. Bölgelere yüksek düzeyde özerklik verilmiştir (Eurydice, 2004).

Bölgeler ortaöğretim ikinci devreden ve özel okullardan, temel sanat okullarından ve okul dışı faaliyetlerden sorumludurlar (2001 yılından önce, bütün bunlar Bakanlığın sorumluluğu altındaydı). Bölge valisi, eğitim şubesine bir müdür atar ve atadığı müdür o bölgede eğitimle ilgili kararlarda en yetkili kişi konumundadır. İller, zorunlu eğitimden sorumludur. Okul öncesi eğitim kurumlarını ve ilköğretim okullarını kurar ve idare ederler. İl, genel olarak bu görevi Eğitim Komisyonu aracılığı ile yerine getirir (Eurydice, 2004).

Okulların finansmanı iki kaynaktan sağlanır: sermaye ve işletme maliyetleri okulların kuruluşundan sorumlu birim tarafından (örn. bölge veya il); maaşlar ve öğretim yardımları ise bölge idareleri aracılığı ile Devlet tarafından finanse edilir. Kuruluştan sorumlu birim, okul müdürlerini atar; il tarafından atanan müdürler bölgenin, bölge tarafından atanan müdürler ise Bakanlığın onayına sunulur. 1 Ocak 2003 tarihinden itibaren tüm okullar tüzel kişi statüsüne kavuşmuştur. Eğitim sürecinin kalitesi, okulun mali yönetimi, öğretmenlerin atanması ve görevden alınması ve il ve halkla ilişkilerin yürütülmesi konularında tüm sorumluluk okul müdürlerine verilmiştir. Kanunen, okulun kuruluşundan sorumlu birim bir Okul Kurulu oluşturabilir ve ailelerin, öğrencilerin, personelin ve halkın okul yönetimine katılmasını sağlayabilir (Eurydice, 2004).

Özel okullar 1990 yılından itibaren kurulmaya başlanmıştır (üniversite düzeyinde 1999'dan beri). Okulların genel kanuni teşkilatlanması, kâr amacıyla kurulanlar veya kâr amacı gütmeyip devlet yardımıyla kurulan okullar şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Özel okulların finansmanı bölge tarafından sağlanmaktadır. Devlet okullarının işletme maliyetinin finansmanı için kullanılan aynı formül, bu söz konusu özel okulların finansmanı için de geçerlidir. Eğer söz konusu okul belirli kriterleri karşılıyorsa, temel sübvansiyonlar (türüne göre, benzer kamu kurumlarının aldığı miktarın %50-80'ine tekabül eder) (ilköğretim okulları ve özel okullar için) %100'e, (ortaöğretim ikinci devre ve ortaokul sonrası teknik okullar için) %90'a veya (diğer türde kurumlar için) %80'e kadar çıkabilir (Eurydice, 2004).

2.3.2. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde İlköğretim ve Finansmanı

Eğitim Kanununa uygun olarak Azerbaycan Cumhuriyeti'nde orta eğitim 3 aşamadan oluşmaktadır: İlk eğitim(1-4. sınıflar), Esas (tam olmayan orta) eğitim (5-9. sınıflar), Genel orta eğitim(10-11. sınıf). 3. aşamayı bitirenler genel orta eğitim görmüş sayılmaktadır. İlk eğitim 6 yaştan başlamaktadır. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde genel orta eğitim herkes için zorunludur. Azerbaycan Cumhuriyeti'nde 4422 orta genel eğitim okulu faaliyet göstermektedir. Bunlardan 524'ü ilk, 969'u tam olmayan orta (esas) ve 2929'u orta okuldur. Bu okullarda 1460,0 bin öğrenci eğitim görmektedir, 158.249 öğretmen bulunmaktadır (Agamaliyev, 1999).

Öğretim müesseselerinin başlıca maliyet kaynağı bütçedir. Öğretime maliye sağlanmasının ilâve kaynakları şunlardır: Bakanlık, müessese ve teşkilât ayrı ayrı vatandaşlar tarafından elemanların hazırlanması, yeniden hazırlanması ve ihtisasının artırılmasına ilişkin yapılan anlaşma esasında sağlanan maliye; eğitim ve terbiye müesseselerinin faaliyet ve hizmet göstermesi hesabına sağladığı gelir; devlet ve devlet dışı müessese, teşkilât, kurum, idare, ayrıca Azerbaycan vatandaşları ve yabancı vatandaşlar tarafından gönüllü olarak sağlanan maliyedir. Eğitim Bakanlığına doğrudan doğruya bağlı bulunan öğretim müesseseleri, idare ve teşkilâtlar, ülke bütçesi hesabına maliyeleştirilir (Agamaliyev, 1999).

2.3.3. Japonya' da İlköğretim ve Finansmanı

İlköğretim, 6-12 yaş grubu öğrencilerine yönelik, ilkokul ve 12-15 yaş grubu öğrencilerine yönelik ortaokullardan oluşur ve zorunludur. Japonya'da 6 yaşını dolduran her çocuk, 6 yıl süren ilkokula gitmek zorundadır. İlkokulun amacı; işbirliği ruhunu, bölgesel ve ulusal gelenek bilgisini, uluslar arası anlayış ruhunu, matematik, dil ve bilim yeteneğini, müzik, sanat ve edebiyata olan ilgiyi kazandırmak ve geliştirmektir. Yaklaşık olarak 20 öğrenciye bir öğretmenin düştüğü bu kademedeki okullaşma oranı %99 olup sınıfta kalma yoktur. Öğrenciler bu dönemde başlayarak lise ve üniversite giriş sınavlarına hazırlanmaktadırlar (Uçar ve Uçar, 2004).

Japonya'da eğitim kurumlarına ulusal bütçeden, yerel yönetim bütçelerinden, özel kuruluş bütçelerinden paylar ayrılmış, zorunlu olmayan eğitimde ailelerin katkısı sağlanmıştır. Devlet eğitim harcamalarının büyük çoğunluğunu zorunlu eğitime

kaydırmış, zorunlu olmayan eğitimin tamamı paralı hale getirilmiştir. Ülkede İlkokulların %98'inde devletin finanse ettiği öğle yemekleri verilmektedir. Zorunlu eğitim düzeyi için gerekli olan kitaplar ücretsizdir. Merkezi hükümetçe eğitime ayrılan fonların yanı sıra, her düzeydeki eğitim vergileri, bağışlar, kitlerle hazine mallarından sağlanan gelirler, yerel idarelerce elde edilen kira gelirleri ve öğretim harçları, eğitim giderlerini büyük ölçüde karşılamaktadır. Kısacası Japonya'da her yönetim düzeyi kendi koyduğu vergiler ve diğer gelirlerle bölgelerindeki eğitim etkinliklerini düzenleme ve yürütme yetkisine sahiptir. Ulusal hükümet, yerel yönetimlere sağladığı genel ekonomik desteğin yanı sıra, zorunlu eğitimde görevli olan öğretmenlerin maaşlarının yarısını ödemektedir. Ayrıca bölge ve yerel yönetimlere bağlı ilk ve ortaokulların eğitim araçları giderlerini karşılamakta, okul inşaat giderlerinin büyük kısmını vermektedir (Uçar ve Uçar, 2004).

2.4. ÖĞRENCİ MALİYETLERİ

Maliyet, özellikle birim maliyet ya da öğrenci başına birim harcamaların çözümlenmesi, maliyetin başlıca etmenlerinin ve inceleme konusu eğitim düzeninin etkililiğini, eğitimin çeşitli üretim etmenlerinin (öğretmenler, yöneticiler, ders kitapları ve öteki öğretim araç ve gereçleri vb.) birbirleriyle ilişkili olarak kullanılış biçimini, yeni eğitim yöntem ve tekniklerinin mali açıdan üstünlük ve sakıncalarını değerlendirmeye izin vermektedir. Böylece maliyet çözümlenmesi, olanaklı seçenekler göz önünde tutularak gelecekteki harcamaların tahmin edilmesi konusunda eğitim planlamasının temel aracı olmaktadır (Adem, 1977:88).

Kıt kaynakları en verimli şekilde kullanmak ve eğitime kaynak ayıran kesimlerin (devlet, firmalar, aileler) kendi açılarından en iyi çözüme ulaşmak, en yüksek faydayı sağlamak ve bu kaynakları en iyi şekilde dağıtmak eğitim hizmetlerinin maliyeti ile ilgili önemli sorulardandır (Özön, 2001:14).

Eğitimle ilgili birimlerin durumu gözden geçirilince, bir tarafta eğitim kurumları, öğretmenler, kamu otoriteleri (Milli Eğitim Bakanlığı) özel bir kurum, aileler ve diğer resmi olmayan eğitim kurumları gibi üretici birimler, diğer taraftan ise insanlar, öğrenciler ve çocukları için eğitim hizmeti satın alan aileler gibi tüketiciler yer almaktadır. Bu nedenle eğitimin maliyeti, birisi hizmet üreten kurumlar yönünden ve

diğeri eğitim hizmetinden yararlanan tüketiciler yönünden olmak üzere iki tarafı da içermektedir. Aileler yönünden maliyet unsurları, ödenen okul harçları, okulla ilgili diğer masraflar ve ödenen vergilerin eğitime giden kısmının söz konusu aileye isabet eden payından oluşur. Eğitim kurumları veya otoriteleri bakımından eğitimin maliyeti, ilgili kurumların bütçelerini, ödenen maaşları, bakım ve idame masraflarını, malzeme masraflarını, amortismanları ve araştırmaları kapsar (Özön, 2001:14).

Kişilerin ve kurumların (özel veya devlet) bütçelerinden eğitim hizmetlerine yapılan tüm harcamalardır. Eğitim harcamaları; ülkenin milli geliri ve kişi başına düşen ortalama gelir seviyesi ile orantılıdır. Milli gelir arttıkça eğitime ayrılan harcamalar yükselir, azaldıkça da düşer. Öğrenci- veli, öğretmen, özel sektör ve devlet açısından eğitim harcamaları aşağıdaki şekildedir (http://www.kolyos.com/Belge/egitim_butcesi.doc, 2009);

Öğrenci-veli açısından; eğitim hizmeti almak isteyenlerin yaptığı harcamalardır. Üç'e ayrılır; öğrenim maliyeti: öğrenim harcı, ders kitapları, defter ve kırtasiye giderleri, giysi giderleri, okula yapılan bağışlar. yaşam maliyeti: yeme-içme, barınma, ulaşım (evden uzakta ise). fırsat maliyeti: öğrencinin okula gitmesi nedeniyle ücretli işte çalışma olanağından yoksun kalması (devlette vergi kaybına uğramaktadır.)

Öğretmen açısından; ulaşım giderleri, kırtasiye giderleri, zaman ve vazgeçme maliyeti (hizmetçi eğitim kursları, yüksek lisans, doktora...)

Özel sektör açısından; personel maaşı ve yan ödemeler, vergiler (devlete ödenen), yatırım maliyetleri (bina, donanım, kira)

Devlet açısından; personel ücretleri, işletme ve bakım giderleri (elektrik, telefon, su, posta, temizlik, benzin, kırtasiye...), yatırım giderleri (bina, tesis), değişken maliyetler (okul giysisi, ulaşım, yemek), eğitim araçları (bilgisayar, laboratuvar araçları), öğrenci tarafından vazgeçilen kazançlardan elde edilemeyen vergi gelirleri.

2.4.1. Eğitim Maliyeti Bileşenleri

Eğitim maliyetinin üzerinde etki yaptığı kaynaklar ve topluluklar bakımından eğitimde maliyet kavramının, öteki ekonomik faaliyetlerde olduğu gibi çeşitli etmenleri vardır. Harcamaları Yapanlara Göre Maliyet (Adem, 1977: 89-90);

Ev İdareleri açısından; İki tür eğitim harcaması yapmaktadırlar. Birincisi, öğrenim, pansiyon, ya da konutta oturma, yol, giyecek, yiyecek, ders kitapları ve öteki malzemeler için yaptığı masraflarla dolaysız bir biçimde, ikincisi vergi ödeyerek eğitim giderlerine dolaylı bir biçimde katılmaları.

Eğitim Kurumları açısından; Ülkenin toplumsal ve ekonomik düzenine göre okullar bazen giderlerinin önemli bir bölümünü kendileri karşılamaktadır. Bununla birlikte, genel olarak hemen hiç bir ülkede eğitim kurumları, giderlerinin hiç bir zaman tamamını karşılamamaktadır.

Eğitim kurumları veya otoriteleri açısından eğitimin maliyeti, ilgili kurumların bütçelerini, ödenen maaşları, bakım ve idame masraflarını, malzeme masraflarını ve araştırmaları kapsar (Ak, 1997:35).

Devlet açısından; günümüzde hemen hemen bütün ülkelerde devletin eğitim harcamalarına katkısı giderek artmaktadır. Devlet yalnız devlet okullarının giderlerine değil, burs vererek, parasız yatılı okullar açarak ev idarelerinin eğitim harcamalarına, bazı özel okullara yardım ederek eğitim kurumlarının harcamalarına da katkıda bulunmaktadır.

2.4.1.1. Parasal Maliyetler ve Fırsat Maliyetleri

Ulusal kaynaklar üzerinden parasal maliyetler: Devlet, yerel topluluklar, aileler ve özel kuruluşlarca öğretim kurumlarına ödenen finansman tutarlarıdır. Parasal Maliyet: Eğitim kesiminde kullanılmış olan tüm mal ve hizmetlerin fiyatları toplamıdır. Başka bir deyişle, bir eğitim düzeninin işletilmesi için harcanılan cari, yatırım ve transfer harcamalarının tamamına denir (Adem, 1977: 93).

Eğitimin girdileri para ya da eğitim sürecinde kullanılan öğretmen ve öğrencilerin zamanı, diğer görevliler ve kitaplar, ders araç-gereçleri ve binalar gibi gerçek kaynaklar cinsinden ölçülebilir. Bütün bu kaynakların alternatif kullanımları söz konusudur. Bu kaynaklar eğitim amacıyla kullanılmamış olsalardı bir diğer etkinlik için kullanılacaklardı ve kaynakların sınırlı olması nedeniyle bu, kaynakları kullanmanın alternatif yollarının feda edilmesi ya da bunlardan vazgeçilmesi gerektiği anlamına gelir. Ekonomik analizlerde kaynakların değeri, bu kaynakların belli bir kullanım için

ayrıldığı zaman gözden çıkarılacak farklı kullanım fırsatları cinsinden ölçülür ve kaynakların sınırlı olduğu gerçeğinin altını çizmek için ve seçimlerin zorunlu olarak farklı fırsatlardan vazgeçilmesini kapsadığı için ekonomistler "fırsat maliyeti" kavramını kullanmaktadırlar (Çınkır, 1999).

Toplam maliyetler: iç ve dış ekonomik birimler için vazgeçme maliyetlerinin gerçek harcamalara eklenmesiyle elde edilen sonuçtur. Vazgeçme maliyetinin toplam eğitim maliyetleri içinde yer alıp almaması ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Fırsat maliyeti ülkemiz koşullarında kuramsal olarak bir anlam ifade etmekte pratikte çok da etkili değildir (Adıyaman, 2004: 35).

Fırsat maliyeti kavramının parasal maliyet ya da harcama kavramından çok daha geniş bir anlama sahip olduğu açıktır. Günlük dilde maliyet kavramı genelde para anlamında kullanılmaktadır, ama fırsat maliyeti kavramı harcanan parayla temsil edilir gerçek kaynaklar anlamında kullanılır. Bu gerçek kaynaklar sadece satın alınan kaynakları kapsamaz, ki bunlar para cinsinden ölçülebilir, aynı zamanda alınıp satılmayan kaynakları da içerir (Çınkır, 1999).

2.4.1.2. Yatırım Maliyetleri ve Cari Maliyetler

Eğitim maliyetleri kapsamı içinde bulunan diğer bir ayırım yatırım ve cari harcamalardır. Cari maliyet ya da harcamalar kitap, kırtasiye, benzin gibi tüketim mallarına yapılan tüm harcamalar ve hemen ya da kısa dönemde yarar getiren hizmetler için yapılan harcamaları kapsar ve düzenli olarak yinelenir. Öte yandan, yatırım maliyetleri ya da harcamaları uzun bir süre boyunca kâr getirmesi beklenen bina ya da araç gereç gibi dayanıklı varlıkların satın alınmasını kapsar. Hem cari hem de yatırım harcamaları, gerçek ya da cari fiyatlarla ya da sabit fiyatlarla ölçülebilir (Çınkır, 1999).

Yatırım Giderleri Maliyeti: Okul binaları arsalarını kamulaştırma ya da arsa alımı, plan, proje, bina yapımı, donatım ve büyük onarım giderleri oluşturmaktadır. Yatırım maliyeti, eğitime sürekli yararlanılabilecek sermaye malları kazandırır (Adem, 1977:90).

İşletme Giderleri Maliyeti: Aylık, tazminat, ek ders ücreti, demirbaş eşya ve kırtasiye, yardımcı hizmet, işletme bakım, toplumsal yardım vb. Giderlerden oluşur.

Dolaysız Maliyet: Personel, demirbaş eşya ve kırtasiye, bakım ve küçük onarım ve öteki yönetim giderlerinin toplamını oluşturur. Dolaylı Maliyet: Yönetici personel, hizmetliler, genel yönetim giderleri (bazen tüm eğitim düzenini ilgilendiren, örneğin MEB merkez örgütü giderleri gibi, bazen de belli bir düzey eğitimin, üniversitelerde rektörlük giderleri gibi) dolaysız ve özendirme giderlerine dahil edilmeyen bütün öteki giderlerden oluşur. Özendirme Maliyeti: Gereksinme içinde bulunan öğrencilere yardım ederek öğrenimlerini sürdürmelerini sağlamaktır. Öğrencilere muayene ve tedavi, boş zamanı değerlendirme, kültürel ve sportif faaliyetler, öğrenci dernek, kantin, yurtlarına yapılan yardımlarla burs, kredi vb. yardımlardır (Adem, 1977:91-92).

2.4.1.3. Ortalama Maliyetler ve Marjinal Maliyetler

Maliyet analizleri, yalnız bir öğrencinin eğitiminin maliyetini ölçen birim maliyetlerle ya da eğitimin toplam maliyeti ile ilgili olabilirler. Birim maliyetleri ölçmenin iki farklı yolu vardır. Eğer toplam maliyet ya da harcamalar okulda mevcut toplam öğrenci sayısı ya da eğitim düzeyine bölünürse bu öğrenci başına ortalama maliyeti verir. Alternatif olarak eğer toplam harcamalar mezun sayısına bölünürse bu mezun başına ortalama maliyeti verir (Çınkır, 1999).

2.4.2. Eğitim Maliyeti Ölçümü

Eğitim Hizmetinin üretiminde kullanılan girdiler; en genel olarak insan kaynakları ve fiziksel kaynaklar olarak ikiye ayrılabilir. İnsan kaynaklarının başında, öğretmen, eğitim yöneticisi, eğitim uzmanı, denetmenler ve eğitimci olmayan personel (onların zamanı) gelmektedir. Fiziksel kaynakların başında ise okul binası gelir. Uygun bir eğitim ortamının oluşturulabilmesi için derslikler, işlikler, deney odaları, çok amaçlı salonlar, eğitsel kol odaları, uygulama bahçesi, oyun bahçesi gibi eğitim yerlerinin hazırlanması zorunludur. Yine eğitimin oluşmasına aracılık eden canlı ve cansız eğitim araçları, eğitsel niteliklerin üretimi sürecini destekler. Eğitim sürecinde kullanılan bu kaynaklar, gerçek maliyeti oluşturur (Kurul Tural, 2002a:15).

Herhangi bir mal veya hizmetin üretilmesi amacı ile uzun veya kısa dönemde tüketilecek toplam kaynakların tahmin edilmesi aynı zamanda maliyetinin de

ölçümüdür. Maliyetlerin en yaygın biçimde ölçülebileni birim başına yapılan maliyetlerdir. Birim başına ortalama maliyet, toplam maliyetin toplam üretim miktarına bölümü ile ortaya çıkar (Adıyaman, 2004:34-35).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EĞİTİM PERFORMANSININ ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ VE VERİ ZARFLAMA
ANALİZİ

Performans ölçümü, belirli bir periyotta bir kurum tarafından veya belirli bir program dâhilinde sürdürülen faaliyetlerin görelî başarısının rakamlarla ifade edilmesidir. İyi bir performans ölçümü bu faaliyetlerin istenen sonuçları ne oranda yerine getirdiğine ilişkin bir değerlendirme yapmayı mümkün kılar. Performans ölçümünün esas amacı, etkinlik üzerine çeşitli fikirler geliştirmektir. Günümüz rekabet koşullarında organizasyonlar hayatta kalabilmek, rakipleriyle aynı kulvarda yer alabilmek için etkinliklerini, etkililiklerini ve verimliliklerini arttırmalıdır. Her geçen gün değişen bilimsel, teknolojik ve yönetsel koşullar organizasyonu bu değişime zorunlu tutmaktadır. Performans ölçme ve değerlendirme, herhangi bir organizasyonun ilerleyebilmesi için anahtar rolü üstlenmektedir (Güzhan, 2007:2).

Etkinlik ölçümü, işletmeye nerede olduğunu görmesine olanak sağlar. Eldeki girdilerden ne denli iyi biçimde çıktı üretilebileceğini göstermenin yanı sıra mevcut kapasitenin kullanılma düzeyine ilişkin bir gösterge sağlar. Etkinlik oranında pay ve paydada parasal değerlerde kullanılmaktadır. Etkinlik oranının 1 değerinin altında kalması faaliyet sonucunun istendiği gibi gerçekleştirilmediğini gösterir. Amaçlanan şey, etkinlik oranının 1 değerine ulaştırılmasıdır. Oranın 1 değerini aşması, söz konusu faaliyetin gerçekleştirilmesinde hedefin üzerinde bir performans gösterildiğini ifade eder (Baş ve Artar, 1991:33-34).

1960' lı ve 1970' li yıllarda işletmeler performans ölçümünde tamamıyla finansal ölçütlere dayanmaktaydı. 1980' lerde Japonların ve Avrupalıların Amerikalılara karşı rekabet üstünlüğü sağlaması ile, finansal ölçütlerin yeterli olmadığı, kısa vadeli hedeflere odaklandığı ve dar bir bakış açısı sunduğu görülmüştür. 1990' larda ortaya çıkan performans karnesi yöntemi ile finansal olmayan performans ölçütlerinin de, sayısallaştırılıp anlamlı hale getirilmesi ve performans ölçüm sistemine uyumlu bir biçimde bağlanması sağlanmıştır. 2000' li yıllarda, işletmeler teknolojik gelişmelere paralel olarak, performans ölçümünde teknolojiden daha fazla yararlanmaya başlamışlardır (Coşkun, 2007:5).

Tablo 3.1. Performans Ölçümünün Gelişimi

Yıllar	Odak Nokta	Önemli Gelişmeler
1960'lı yıllar	Finansal	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Muhasebe kazançları ▪ Hisse başına kazanç ▪ Yatırım getirisi ▪ Net bugünkü değer
1970'li yıllar	Finansal	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Muhasebe kazançları ▪ Artık değer ▪ Yatırım getirisi
1980'li yıllar	Finansal / Yönetmel	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Birim maliyetler ▪ Katma bütçeler ▪ Faaliyet kârları ▪ Nakit akışları
1990-1999	Finansal / Finansal Olmayan	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Performans kamesi ▪ Ekonomik katma değer (EKD) ▪ Faaliyet tabanlı maliyetleme (FTM)
1999-2000	İnternet Esaslı Performans Ölçütleri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ İnternet sayfasına giriş sayısı ▪ Görülen sayfa sayısı ▪ İlk defa siteye giren ziyaretçi sayısı

Kaynak: Coşkun, 2007:6

Performans ölçümü sadece hesap verme sorumluluğunun bir parçası olmakla kalmaz, yönetim kararlarına da ışık tutabilir. Performansın gözden geçirilmesi, gerçek değer taşıyan yönlendiricilere yeni ve göz kamaştırıcı bir ışık tutabilir ve dolayısıyla ürünler ve hizmetler, organizasyon yapısı, insan kaynakları stratejisi ve bilgi ve sistemleri üzerinde ciddi değişiklikler yaratabilir. Performans ölçümü kendi başına bir amaç olmayıp gerektiğinde karar alma sürecinde yararlanmaya elverişli ve güvenilir bilgileri sağlamaya yönelik bir faaliyettir. Performans ölçümü genel anlamda bir kuruluşun (bir programın, bir hizmetin ve bir bölümün) yaptığı işleri daha iyi anlamasına ve performansını geliştirmesine yardımcı olur (Kaygın, 2006:37).

3.1. EĞİTİMDE PERFORMANS ÖLÇÜMÜNÜN YARARLARI

Performansın ölçülmesi ve değerlendirilmesi birbirinden farklı olgulardır. Performans değerlendirme, bir kişinin, kendisinin ya da başka birinin nasıl bir performans gösterdiği ile ilgili olarak yapılan ve öznel içerikli yorumlardır. Buna karşılık performans ölçme, performansın nesnel kriterlere göre toplanan verilerle ve önceden

kararlaştırılmış bir metodolojiye göre llmesi anlamına gelmektedir (Kaygın, 2006:38).

Performans lmnn yararları;

- i. Yöneticilere kurumlarını daha iyi yönetmeleri için elverişli bilgiler sağlar.
- ii. Yönetim uygulamalarının gelişmesini, başka bir deyişle yöneticilerin önceden belirlenmiş sonuçlara ulaşmak üzere programlarını daha etkili biçimde yürütmelerini sağlar.
- iii. Planlar, programlar ve süreçlerde ortaya çıkan problemlere işaret etmek suretiyle çözümler geliştirmesine yani süreklilik temelinde bir gelişme sağlamasına yardımcı olur.
- iv. Kurum alışanları ile kurum performansı arasında bağlantı kurar ve onların hesap verme yükümlülüklerini yerine getirmede güven duymalarını sağlayarak onları motive eder.
- v. Bütçe hazırlama sürecine açıklık getirmek suretiyle, desteklenecek faaliyetler ihtiyaç duyulan kaynakların aktarılmasına ve ayrılacak fonların belirlenmesine yardım eder.
- vi. Dışa dönük raporlama yoluyla kamuoyunun ilęisinin kurum hizmetlerine çevrilmesine, böylece kurum hizmet kalitesinin artmasına katkıda bulunur.
- vii. Programların daha anlaşılır olmasına ve böylece vatandaşlara karşı hesap verme sorumluluğunun yerine getirilmesine zemin hazırlar.
- viii. Politikaların, planların ve programların değerlendirilmesi bakımından politika belirleyenlere ve karar verenlere yardımcı olur.

3.2. EğİTİMDE PERFORMANS ÖLÇÜM YÖNTEMLERİ

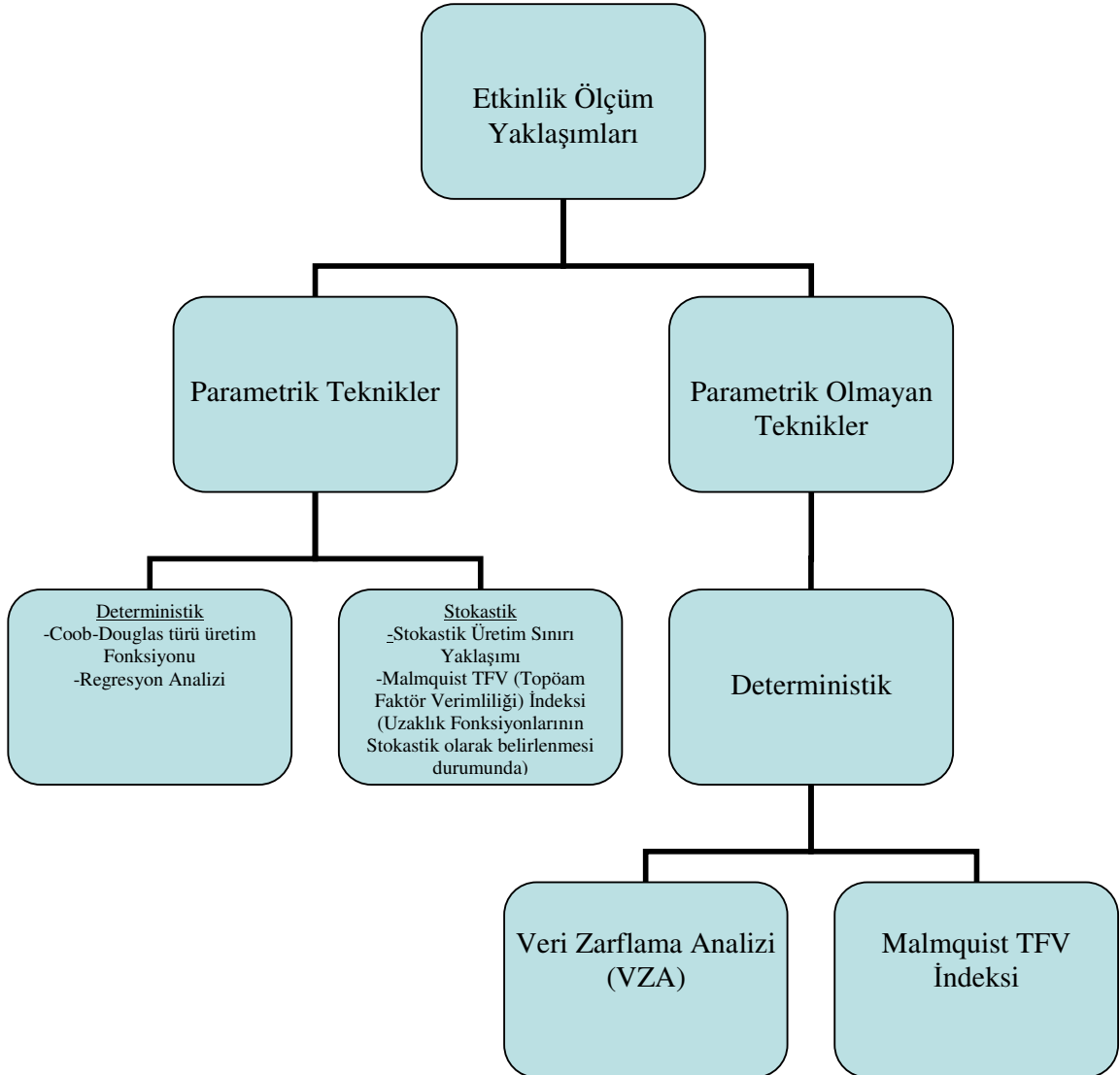
Etkinliğin llmesi ve değerlendirilmesinde farklı teknikler kullanılmaktadır. Yalnız bir yaklaşımı kullanmak yeterli olmayabilir. Etkinlik lm doğrusal

programlama tabanlı teknikler kullanılarak hesaplanabileceği gibi, istatistiksel tekniklerle de hesaplanabilir (Güzhan, 2007:2).

Performans ölçümüne ilişkin geliştirilen yöntemler üç ana başlık altında toplanabilirler (Kaygın, 2006:39);

- i. İki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen ya da bir çıktı ile birçok girdinin bileşimi arasındaki ilişkiyi inceleyen "oransal" analizler,
- ii. Herhangi bir analitik üretim fonksiyonunun varlığını kabul ederek ölçüm yapan "parametrelili" yöntemler,
- iii. Üretim fonksiyonu ile ilgili önceden belirlenmiş herhangi bir analitik formun varlığını öngörmeyen "parametresiz" yöntemler.

Şekil 3.1. Etkinlik Ölçüm Yaklaşımları



Kaynak: Güzhan, 2007:4' den yararlanılarak hazırlanmıştır.

3.2.1. Oran Analizi

Örgütsel performansın ölçümünde en çok kullanılan yöntemdir. Tek girdi ve tek çıktı ile sınırlı olan oran analizinin yaygın olarak kullanılmasının nedeni, oldukça kolay bir yöntem olması ve çok az bilgi gerektirmesidir (Oruç, 2008:7).

Tek girdinin tek çıktıya oranı olarak tanımlanan oran analizinde her oran, etkinlikle ilgili boyutlardan sadece bir tanesini göz önüne alırken diğer boyutları göz ardı etmektedir. Oranlarla yapılan değerlendirmelerin bir başka zayıf yönü de; mutlaka bir şeylerle karşılaştırmaya gereksinim duymalarıdır.

Tipik bir oran analizi için gerekli üç aşama vardır (Kaygın, 2006:39). Bunlar:

- i. "Karşılaştırılabilir" bir karar birimi grubu oluşturulur. Bu grupta, kümeleme analizi gibi istatistiksel tekniklere ve/veya uzmanların kişisel yargılarına dayanır ve böyle bir grubun oluşturulması, karşılaştırma sonuçlarının anlamlı olması açısından önemlidir.
- ii. Bu aşamada önemli olduğu düşünülen çeşitli girdi-çıkıtı ve/veya çıktı-girdi oranları tanımlanır ve her karşılaştırılabilir karar birimi grubu için bu oranlar hesaplanır.
- iii. Karar birimlerine ait veriler, oranlar şeklinde hesaplanır ve her karar birimine ait oranın, tüm birimlerin toplamı için hesaplanan ortalama değerden farklılığını (altında veya üzerinde olup olmadıklarını) saptamak amacıyla karşılaştırma yapılır. Yapılan karşılaştırmaya dayanarak, karar birimleri grubunun ortalamasından farklı değere sahip birimler için ne gibi önlemler alınması gerektiğini tespit eder.

Oran analizinde ölçek olarak oran ölçeği (ratio scala) kullanılır. Oran ölçeğinde başlangıç noktası sabit olmakla beraber ölçek üzerindeki noktalar birbirinin katı olarak ifade edilebilirler. Bu nedenle bu ölçekle ölçülmüş verilere tüm matematiksel işlemler uygulanabilir. Ağırlık, uzunluk, miktar, kişi sayısı, v.s. belirten değişkenler oran ölçeğinde ifade edilirler.

Oran analizi, genel, performans ölçümünde birçok yetersizlikleri olmasına karşın tek girdili ve tek çıktılı durumlar için basitliği ve sadeliği nedeniyle en uygun değerlendirme yöntemi olarak görülebilir.

3.2.2. Parametrel Yöntemler

Parametrel (parametric) yöntemlerde, etkinlik ölçümü yapılan karar birimine ilişkin üretim fonksiyonunun analitik bir yapıya sahip olduğu varsayılır. Parametrel yöntemlerle etkinlik ölçümünde genel olarak regresyon teknikleri ile tahmin yapılır. Üretim fonksiyonu çoğunlukla bir çıktı birçok girdi ile ilişkilendirilerek tanımlanır. Ayrıca birçok girdi ile birçok çıktının ilişkilendirildiği parametrel yöntemler de geliştirilmiş olmasına rağmen, bu yöntemler yaygın kullanım alanı bulamamıştır (Oruç, 2008:8).

Kullanılan yaklaşımların başında ise, en küçük kareler yöntemi gelmektedir. Parametrik olarak tanımlanan ve üretim sürecinin incelendiği endüstrinin tümü için geçerli olduğu düşünülen üretim fonksiyonu yardımıyla, bir üretim biriminin kullandığı girdi miktarları bilindiğinde elde edilecek çıktı miktarı öngörülebilmektedir. Gözlenen çıktının, regresyon analizi sonucunda bulunan üretim fonksiyonunun öngördüğü çıktıdan fazla olması durumunda, üretim biriminin verimliliğinin beklenenden yüksek olduğu, aksi halde verimsiz olduğu yorumu yapılmaktadır (Kaygın, 2006:41).

Oran analizine göre daha kapsamlı olan regresyon analizinin de bazı yetersizlikleri vardır. İlk olarak; regresyon analizinde tek çıktı tanımlamasına bağlı olarak, çıktıların ortak bir birim temelinde tek bir değere indirilmesi zorunluluğu vardır. Buna bağlı olarak farklı birimlerin ortak bir birim olarak ifade edilmesinde güçlükler bulunmaktadır. Ayrıca regresyon analizinde, etkinliğin değerlendirilmesi ortalama değerlerle tanımlanmaktadır ve buna bağlı olarak etkin sınırdan uzak kalan birimler dahi etkin çıkabilmektedir. Regresyon analizinin üretim fonksiyonunu parametrik olarak (girdilere ya da çıktılara değişmez sabit katsayılar atayarak) tanımlaması, üretim birimlerine farklı teknolojiler ya da amaç kombinasyonları belirleme olanağı tanımaması ve verimsiz birimleri tanımlayamaması analizin bir başka zayıf yönüdür (Oruç, 2008:8).

3.2.3. Parametresiz Yöntemler

Parametrelili yöntemlere bir alternatif olarak ortaya çıkan parametresiz (non-parametric) yöntemler, doğrusal programlama kökenli teknikler kullanarak hesaplama sonucunda elde edilen etkinlik değerinin etkinlik sınırına olan uzaklığını ölçer (Oruç, 2008:9).

Parametrik olmayan etkinlik yöntemlerinin büyük çoğunluğu girdi ve çıktı birimlerinden bağımsızdır. Bu özellikleri ile işletmenin değişik boyutlarının aynı anda ölçülebilmesine imkân sağlamaktadır. Bu ölçütler, her bir üretim birimi için göreceli etkinliği hesaplar; amaç fonksiyonlarını ayrı ayrı optimize etmekte ve her üretim birimi için en uygun amaç kümesini belirlemektedir.

Etkin sınırdan sapmaları etkinsizlik olarak değerlendiren parametrik olmayan yöntemler, çok girdi ve çok çıktı bulunan bir üretim sürecini bütün olarak ele alabilmektedir. Parametrik olmayan yöntemlerin, farklı ölçü birimlerindeki üretim faktörlerini ortak bir paydada buluşturmak için ihtiyaç duyulan ağırlıklandırma işlemini ortadan kaldırması, bu yöntemlerin, diğer yöntemlerden üstünlüğünü sağlayan bir diğer özelliktir. Bu özelliklerine ek olarak, parametrik olmayan yöntemlerin göreceli etkinlik ölçümlerinde çok yaygın kullanılmasının temel nedenleri arasında farklı uzmanlıkları olan, fakat aynı ürünleri üreten veya servisleri sunan karar birimlerinin özelliklerini dikkate alması, üretim ekonomisinin teorik çevresiyle uyum içinde olması, etkinlik skorunu oluşturan etkinlik bileşenlerini belirleyebilmesi sayılabilir (Kaygın, 2006:43).

Parametresiz etkinlik ölçüm yöntemlerinden yaygın olarak kullanılan ve matematik programlama tabanlı etkinlik ölçüm yöntemi olan Veri Zarflama Analizi (Data Envelopment Analysis (DEA))' dir.

3.3. EĞİTİMDE PERFORMANS ÖLÇÜM YÖNTEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Her modelin birbirine göre üstün ya da zayıf yönleri vardır, modellerin her biri kendi içinde tutarlıyken, ölçümü yapılan birim için yetersiz ve hatta anlamsız kalabilir.

Önemli olan ne ölçülmek isteniyorsa, ona en uygun sonucu verecek modelin seçilmesidir (Kaygın, 2006:43).

Oran analizi tek girdi ve tek çıktılı durumlar için elverişlidir. Bu yaklaşımla her bir oran verimlilikle ilgili boyutlardan sadece bir tanesini dikkate alırken diğer boyutları dikkate almaz.

Parametrelili yöntemler ise etkinliği ölçülecek olan birimin üretim fonksiyonunun analitik yapıya sahip olduğu varsayılarak bu fonksiyonun parametreleri belirlenmeye çalışılır. Parametrelili yöntemlerle etkinlik ölçümünde genel olarak regresyon teknikleri ile tahmin yapılırken, burada da üretim fonksiyonu çoğunlukla bir tek çıktı ile birçok girdiyi ilişkilendirerek tanımlanmaktadır.

Parametresiz yöntemler ise matematik programlamayı çözüm tekniği olarak kabul eder. Bu yöntemler, üretim fonksiyonunun ardından herhangi analitik formun varlığını ön görmezler. Çok girdili ve çok çıktılı üretim ortamlarında performans ölçümü yapabilmek için uygun yapıya sahiptirler.

Tablo 3.2. Performans Ölçüm Yöntemlerinin Kıyaslanması

Karşılaştırma Ölçütleri	Yöntem Sınıfı		
	Oran Analizi	Parametrelili Yöntemler	Parametresiz Yöntemler
Çözüm Tekniği	Oranlamalar	Regresyon	Matematiksel Programlama
İçerik	Tek Girdi / Tek Çıktı (Tek Boyutlu)	Çok Girdi / Tek Çıktı (Tek Boyut)	Çok Girdi / Çok Çıktı (Çok Boyut)
Ön Hazırlık (Veri Temini)	Basit	Basit	Detaylı
Uygulama	Kolay	Kolay	Kolay
Performans Ölçümüne Uygunluğu	Kısıtlı	Kısıtlı	Geniş

Kaynak: Onaran, 2006:19.

3.4. EĞİTİM PERFORMANSININ ÖLÇÜMÜNDE VERİ ZARFLAMA ANALİZİ YÖNTEMİNİN KULLANILMA NEDENLERİ

Performans ölçüm yöntemlerinden Parametresiz Ölçüm yöntemleri kullanım özellikleri nedeni ile hizmet sektörlerinde sık olarak kullanılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı eğitim süreci değerlendirildiğinde; hem girdi ve hem çıktılarının çok fazla olduğu görülür. Girdileri arasında; Elektrik gideri, yakacak gideri, telefon gideri, su gideri gibi Cari harcamaların yanı sıra personel gideri, veli katkıları, öğretmen ve eğitim personeli dışındaki personel sayıları bulunmaktadır. Çıktıları arasında ise; öğrenci sayısı ve öğrenci başarı oranları yer almaktadır. Girdi ve Çıktılarının fazla olmasına rağmen eğitim süreci bir bütün içerisinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle eğitim performanslarının değerlendirilmesinde parametresiz yöntemler kullanılmaktadır.

Aynı zamanda farklı uzmanlıkların ve sayı, para birimi gibi farklı birimler ile ifade edilen girdilerin (karar birimlerinin) sonuç olarak öğrenciye hizmet etme öğrenci başarısını ortaya koymaya hizmet etmeleri nedeni ile de eğitim performansının ölçümünde parametresiz yöntemler ve bu yöntemlerden en sık olarak kullanılan Veri Zarflama Analizi Yöntemine başvurulmaktadır.

3.5. VERİ ZARFLAMA ANALİZİ YÖNTEMİ

3.5.1. Tanımı

Etkinlik ve verimlilik, işletme ve kurumları rekabet ve karlılık açısından avantajlı bir duruma getirmektedir. Yönetim sürecinin değerlendirilmesine yönelik çeşitli problem alanları göz önüne getirildiğinde, çoğu kez standart bir biçime gelmiş güvenli ve geçerli ölçüm tekniklerinin bulunmayışının performans ölçümlerinin gerçekleştirilmesini güçleştirdiği görülmektedir. Hizmet kalitesi ve müşteri memnuniyeti gibi ölçümü zor faktörlerin içerdiği hizmet sektöründe performans ölçümü daha da güçtür. Mc. Laughlin ve Coffey (1990) hizmet sektöründe verimlilik ölçüm tekniklerini inceledikleri çalışmalarında, standart yaklaşımların mevcut olmadığını vurgulamakta ve yeni yaklaşımlardan biri olarak Veri Zarflama Analizi tekniğine yer vermektedirler. İşletmelerin etkinliklerinin

değerlendirilmesinde en çok kullanılan yöntemlerden biri Veri Zarflama Analizidir (Kaygın, 2006:45).

Veri Zarflama Analizi benzer karar alan birimler arasında, gözlenen girdi ve çıktıları esas alarak göreceli verimlilik ölçümünü sağlayan bir teknik olarak görülmektedir. Birden çok ve farklı ölçeklerle ölçülmüş veya farklı ölçü birimlerine sahip girdi ve çıktıların karşılaştırma yapmayı zorlaştırdığı durumlarda, karar birimlerinin göreceli performansını ölçmeyi amaçlayan, doğrusal programlama tabanlı bir tekniktir. Çoklu çıktıları üretmek için çoklu girdileri kullanan karar verme birimlerinin karşılaştırmalı verimliliğini ölçmek için geliştirilmiş parametrik olmayan bir yaklaşımdır. "Karşılaştırmalı" ifadesi burada oldukça önemlidir çünkü söz konusu şartlarda Veri Zarflama Analizi (DEA) tekniğiyle verimli bir birim olarak tanımlanan bir organizasyon diğer organizasyonların içinde değerlendirildiğinde verimsiz hale gelebilir.

Organizasyonların çoğunda, işletmelerde birçok girdi kullanılır (örneğin, personel sayısı, ücretler, çalışma saatleri, reklâm bütçesi gibi). Benzer biçimde farklı çıktı ölçütleri de mevcuttur (örneğin, kârlılık, Pazar payı, büyüme hızı gibi). Yöneticiler için, kullanılan birçok girdinin sonucu, bu girdilerin dönüştürülmesi suretiyle elde edilen çıktılarından; dönüştürme işleminde "hangi birimlerin verimliliğinin düşük olduğunu tespit etmek" oldukça güçtür. Bu noktada DEA, yöneticilere "göreceli verimlilikleri belirlemede" önemli bir yardımcı araç sunmaktadır.

Genel yönetim bilgi sisteminin bir parçası olarak kurulup çalışmaya başlayan VZA Yaklaşımı, organizasyonun çalışmasıyla ilgili daha detaylı gözlemler, saptamalar yapmak amacı ile daha ileri çalışmalar yapılabilir. Birden fazla sonuç setine sahip olmanın avantajı tekniğin tutarlılığının test edilebilir olmasıdır. VZA incelenen setteki her karar-biriminin diğerlerine göre etkinliğini ölçer. Böylece, etkinliği düşük olan karar birimleri belirlenir ve bunların etkinliklerinin ne ölçüde artabileceğine ilişkin veriler elde edilir. Yönetim, dikkatini etkinliği en düşük olan birimler üzerine toplayabilir. Eğer bir karar-birimi etkin değilse, DEA analizi bu birimin etkinliğini artırabilmek için gerekli olan stratejileri etkin karar-birimlerine referans vererek önerir. Bu bilgiler ışığında yönetim, etkin olmayan karar-biriminin hangi girdileri

gereğinden ne kadar fazla kullandığı, hangi çıktılar açısından ne ölçüde yetersiz üretim yaptığı, ve etkin olması için ne yapması gerektiği hakkında değerlendirme yapabilir.

Literatürde üretim fonksiyonunun bir sınır fonksiyonu olarak ele alındığı ilk çalışma Farrell (1957) ve Farrell ve Fieldhouse (1962) tarafından gerçekleştirilmiştir. Farrell' in kurguladığı bu metodoloji, sınır analizi yaklaşımının temelini oluşturmaktadır. VZA, sınır fonksiyonlarının tahminlenmesinde ve etkinlik karşılaştırması analizlerinde kullanılır. Mevcut girdileri istenilen çıktılara dönüştürmekten sorumlu bir üretim sürecinin, diğer üretim süreçlerine göre ne derece etkin olduğu ve olası etkinsizliklerinin altında yatan nedenlerin tespit edilmesi amacıyla kullanılmaktadır (Güzhan, 2007:11).

DEA, çok sayıda değişken ve kısıtı ele alan matematiksel programlama gibi tekniklerden yararlanmaktadır. DEA, doğrusal programlama tabanlı bir metodolojidir. Bir analist, karşılaştırılabilir üretim gerçekleştiren her bir birimin (ki buna karar verme birimleri denmektedir) verimliliğini ya da görelî etkinliğini ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu Karar Verme Birimleri (KVB) polis departmanları ya da hastaneler gibi kuruluşlar ya da sınıflar, okullar, bankalar, bayiiiler, süpermarketler gibi şubelere, bölümlere ayrılabilir.

Bu teknik, bir karar verme biriminin bir grup çıktıyı üretmek için, mevcut kaynaklarını nasıl daha etkin olarak kullanabileceğini ölçmeyi amaçlamaktadır. KVB' leri imalat birimleri, üniversiteler, okullar, banka şubeleri, polis istasyonları, taksi ofisleri, süpermarketler, mağazalar, fast - food restoranlar zinciri, sigorta şirketleri gibi büyük bir organizasyonun bölümlerini içerebilir. Bu KVB' lerinin birçoğu, performans etkinliğinin ölçülmesi zor olan, kar amacı gütmeyen organizasyonlardır. Ticari organizasyonların etkinliği, onların yıllık kazançları yardımı ile kolaylıkla ölçülebilir. Bu tip ölçüm faktörleri, kar amacı gütmeyen kurumlar için ölçülebilir değildir (Güzhan, 2007:12).

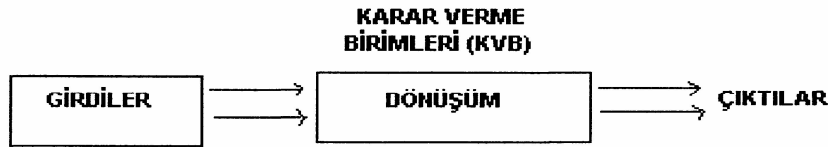
KVB' lerinin performansı, toplam çıktıların toplam girdilere oranı olarak ifade edilen, etkinlik ve verimlilik kavramlarını kullanan VZA yöntemi ile değerlendirilir. VZA yöntemi kullanılarak tahmin edilen etkinlikler görecelidir. En etkin olan KVB' nin etkinlik skoru birim iken, diğer KVB' lerinin performansı 0 ile 1 arasında

değişmektedir. VZA, KVB' lerinden en iyi olanların tespit edilerek, diğer birimlerin de en iyi olan birime göre değerlendirilmesini sağlayan bir yöntemdir. Etkin birimlerin oluşturduğu sınır referans olarak tanımlanır. Bu sınıra olan uzaklığa göre diğer KVB' lerinin etkin olup olmadığı tespit edilir. Böylece bütün birimler etkin duruma geçebilmektedir. VZA ile etkin olan birimler tespit edildikten sonra, etkin olmayan birimlerin etkin olan birimlere göre hangi açıdan geri kaldığı belirlenmektedir. Etkinlik skoru aşağıdaki gibi hesaplanmaktadır:

$$\text{Etkinlik skoru} = \frac{\text{Çıktıların ağırlıklı toplamı}}{\text{Girdilerin ağırlıklı toplamı}}$$

Bir KVB, Şekil 3.2.' deki gibi tanımlanan bir süreçte girdileri çıktılara dönüştürür.

Şekil 3.2. Girdilerin Çıktılara Dönüşüm Süreci



Kaynak: Güzhan, 2007:13.

VZA, çok sayıda girdi ve çıktının mevcut olduğu durumlarda değerlendirme olanağı sağlamaktadır. Kamu kuruluşlarında, piyasa fiyatları belli olmadığından, görel performansın ölçülebilmesi için, ağırlıkların belirlenmesi gereklidir. VZA, aynı girdileri kullanarak, aynı çıktıları üreten aynı tip üreticilerin verimliliğini değerlendirmek üzere kullanılmıştır. Herhangi bir istatistiksel yöntem, merkezi eğilim yaklaşımıyla üreticileri ortalama bir üreticiye göre değerlendirir (Güzhan, 2007:14).

Ülkemizdeki VZA çalışmaları genellikle ekonomi ve yöneylem araştırması kongrelerinde sunulan bildirilerle ve sadece sağlık ve bankacılık alanlarında yoğunlaşan uygulamaları ile sınırlı kalmıştır. Ülkemizde VZA yönteminin uygulama alanının yeterince gelişmemesinin temel nedeni, yöntemin karmaşık görünümü ve uygulamada kullanılacak veri setlerine ulaşmanın güç olmasından kaynaklanmaktadır. Analizin

temelinde benzer türden karar birimlerinin etkinliklerinin değerlendirilmesi yer alır. "Analize konu olacak karar birimlerinin aynı hedefe yönelik, benzer işlevler görmesi, aynı pazar şartlarında çalışması ve gruptaki bütün birimlerin verimliliklerini nitelendiren etmenlerin yoğunluk ve büyüklüklerindeki farklılıklar hariç, aynı olması şartı aranır."

3.5.2. Uygulama Alanları

Veri Zarflama Analizinin uygulama alanına, üretim, hizmet ve finans sektörlerinden iç ve dış rekabet koşullarında bulunan her ünite girer. Klasik verimlilik analizindeki tekli girdi-tekli çıktıdan değişik olarak çoklu girdi-çoklu çıktı temelinde hareket eden, VZA, hızlı kurumsal gelişimi yanında, uygulamada da hızlı bir süreç izlemiştir. VZA başlangıçta kâr amaçlı olmayan, kamu sektörü gibi kuruluşların karşılaştırılmalı verimliliklerinin ölçülmesini amaçlamışken, sonraları kâr amaçlı üretim ve hizmet sektöründe de yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Ayrıca eğitim kurumlarının verimliliğinin ölçülmesinde de VZA yöntemi kullanılmaya başlanmıştır (Kaygın, 2006: 49).

Verimliliği yükseltmek demek, eldeki emek, sermaye ve toprak gibi kaynaklardan eskisine göre daha çok ürün elde etmek demektir. Verimlilik artışları bireylerin yaşam koşullarını derinden etkileyen sayılı değişkenlerden biridir. Genel olarak toplumu oluşturan bireylerden hiçbirininkini azaltmadan en azından bir kişinin gelirini yükseltebilmek, yalnızca verimlilik artışlarına bağlıdır. Verimliliği artırmak ve bu artış sürekli kılabilmek için eğitim kurumlarının performansları analiz edilmelidir.

VZA verimli verimsiz ayırımı yanı sıra her bir karar birimine ilişkin tam verimlilik için girdi hangi girdi değişkeninden ne miktarda azaltma ve hangi çıktı değişkeninden ne miktarda artış yapılması gerektiğine ilişkin örgütsel amaçların planlama ve kontrolü için yönetsel veri sağlayan bir araç olduğu kadar şu amaçlara yönelik olarak da uygulanabilir (Kaygın, 2006:50);

- i. Karşılaştırılan birimlerin her biri için girdi-çıkıtı boyutlarından herhangi birinde göreceli etkinsizliğin kaynaklarının ve miktarlarının belirlenmesi,

- ii. Etkinliğe göre birimlerin sınıflandırılması,
- iii. Karşılaştırılan birimlerin yönetimlerinin değerlendirilmesi,
- iv. Birimlerin kontrolleri dışındaki program ve politikaların verimliliklerini değerlendirmek ve program etkinsizliği ile yönetsel etkinsizliği ayırt etmek,
- v. Değerlendirme altındaki birimler için kaynakların yeniden atanması amacıyla niceliksel bir temel oluşturulması. Bu yeniden atama politikalarının genel amacı, sınırlı kaynaklar, istenilen çıktıları üretmekte daha etkin kullanılabilecek birimler arasında değişmektedir.
- vi. Birimler arasındaki karşılaştırma ile doğrudan doğruya ilişkili olmayan amaçlar için etkin birimlerin ya da etkin girdi-çıkıtı ilişkilerinin belirlenmesi,
- vii. Spesifik girdi-çıkıtı ilişkileri için yürürlükte standartların gerçekleşen performansına göre incelenmesi ve gözden geçirilmesi,
- viii. Önceki çalışmalardaki sonuçların karşılaştırılması.

Veri Zarflama Analizi aşağıdaki konularda kullanılmaktadır (Kaygın, 2006:50):

Eş Grupların Kullanımı: VZA, her etkin olmayan birim için ona karşılık gelen bir küme etkin birim tanımlar ve bu birimler etkin olmayan birimler ile eş grup oluştururlar. Eş gruptaki her birim etkin olmayan birimin girdi-çıkıtı yönlendirmesini alır ve etkin olmayan birimle aynı ağırlıkları kullanarak etkin duruma gelir.

Etkin Çalışma Uygulamalarının Belirlenmesi: İyi çalışma uygulamalarının belirlenmesi ve dökümünün yapılması sadece görelî etkin olmayan birimler için değil, aynı zamanda görelî etkin birimler içinde etkinliğin artırılmasına imkân sağlayabilir. Görelî etkin birimler, iyi çalışma uygulamalarının kaynağıdır.

Hedef Belirleme: Uygulamalarda sıklıkla görelî etkin olmayan birimlerin performanslarının iyileştirilmesinde rehber olmak üzere hedeflerin belirlenmesi arzu edilir. VZA ile girdi ve çıktı düzeylerinde hedefler belirlemek olanaklıdır.

Etkin Stratejilerin Belirlenmesi: VZA, kolaylıkla birimlerin içinde çalıştıkları politikaları ve programları karşılaştırmada kullanılabilir. Ayrıca modelin uygun çözümü ile yönetsel ve program etkinliklerini değerlendirebilir.

Zaman Boyunca Etkinlik Değişimlerin Gözlenmesi: VZA ile etkinliği saptanmış bir firma daha sonraki dönemlerde etkinliğini yitirebilir ve referans olma özelliğini kaybeder.

Kaynak Ataması: VZA, görelî etkin ve etkin olmayan birimleri belirlediği gibi etkin olmayan birimler için kaynak koruma ya/yada çıktı artırma potansiyelleri için öngörüler verir. Bunların ikisi de yöntemi, kaynakların birimlere atanması için uygun kılar. Göreceli etkin ve etkin olmayan birimlerin belirlenmesi, kaynakların prensipte hangi yönde transfer edilmeleri konusunda ilk işareti verir. Ardından her bir birimde kaynak koruma ve çıktı artırma ya/yada girdi azaltma potansiyellerinin bilinmesi ve böylece herhangi bir operasyonun düzeyi için bilgi verir.

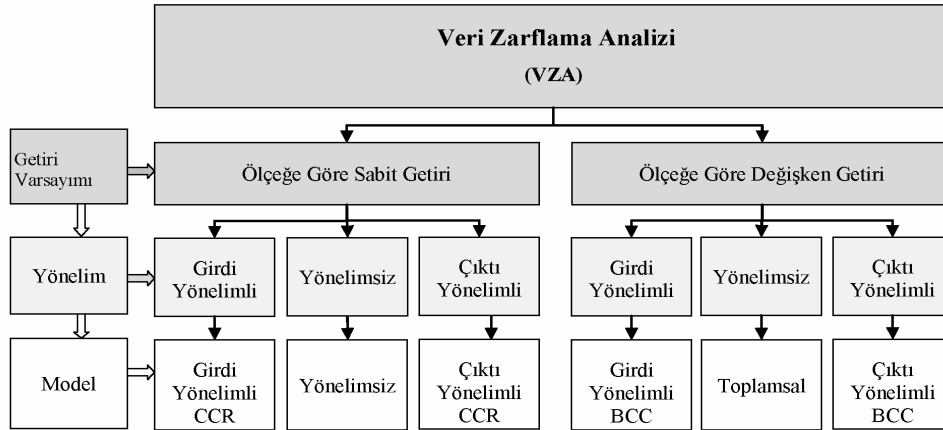
Aynı kararların uygulandığı ve benzer organizasyona sahip olan karar verme birimlerinin seçilmesi VZA uygulamasının ilk aşamasıdır. Karar verme birimlerinin etkinliğinin ölçülebilmesi için bu birimlere ait girdi ve çıktı değişkenleri belirlenmelidir. VZA modelinin ayrıştırma yeteneğinin çok olabilmesi için girdi ve çıktı sayısının çok olması arzulanır. Bu nedenle mümkün olduğunca çok sayıda girdi ve çıktı elemanı seçilmelidir. Ancak seçilen girdi ve çıktı elemanlarının her karar birimi için kullanılıyor olması gerekmektedir.

3.5.3. VZA Modelleri

VZA modelleri, ölçüğe göre getiri varsayımına göre; ölçüğe göre sabit getiri (constant return to scale-CRS), ölçüğe göre değişken getiri (variable return to scale-VRS) modeli olarak ikiye ayrılır. Bu sınıflandırmayı yönlendirme durumuna göre de yönlendirmesiz (non-oriented), girdi yönlendirmeli (input oriented) ve çıktı

yönlendirmeli (output-oriented) olmak üzere üçe ayırmak mümkündür (Güzhan, 2007:24). Uygulamada; Girdi Yönlendirmeli CRS Modeli kullanılmıştır.

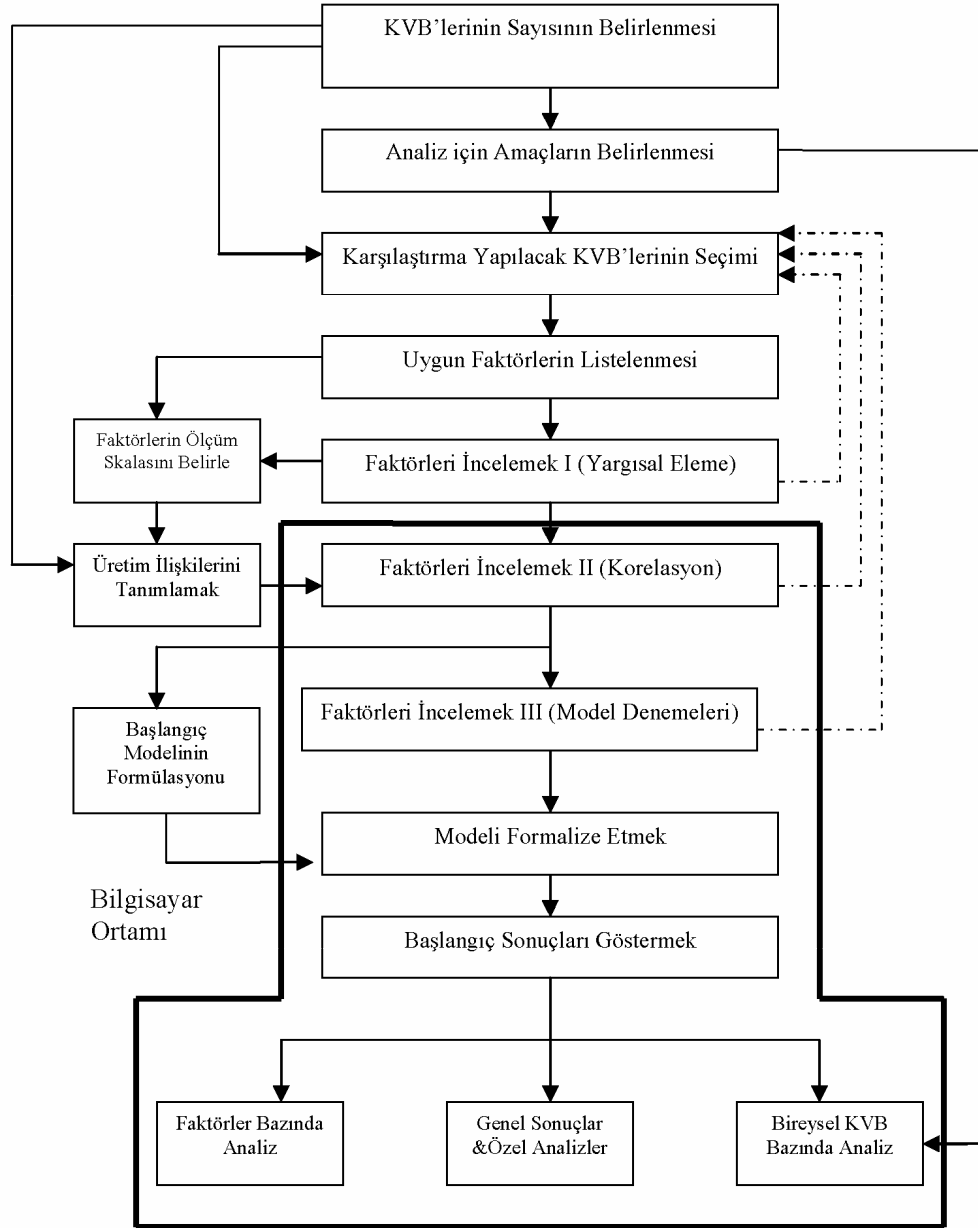
Şekil 3.3. Veri Zarflama Analizi Türleri



Kaynak: Ünal, 2008

3.5.4. Veri Zarflama Analizi Metodolojisi

Şekil 3.4. VZA Uygulama Aşamaları



Kaynak: Lorcu, 2008:63

VZA' nin etkinlik karşılaştırması içeren bir çalışmada ölçüm metodu olarak kullanılması kararı, yöntemin amaçlanan çalışmaya uygunluk gösterip göstermediğinin saptanmasını gerektirir. Bunu belirlemek içinse yöntemin uygulama aşamalarını ve modelin gereklerini bilmek zorunludur. VZA' nin uygulanabilmesi için gerekli adımlar şunlardır (Güzhan, 2007:47):

- i. Karar birimlerinin seçimi
- ii. Girdi ve çıktı faktörlerinin seçimi
- iii. Verilerin elde edilebilirliği ve güvenilirliği
- iv. VZA ile görelî etkinlik ölçümü
- v. Etkinlik Değerleri - etkinlik sınırı
- vi. Referans grupları
- vii. Etkin olmayan karar birimleri için hedef belirlenmesi
- viii. Sonuçların değerlendirilmesi

3.5.4.1. Karar Birimlerinin Seçimi

VZA, gözlemlenen girdi ve çıktılarına dayanarak, örnekleme ya da gözlem kümesinde yer alan karar birimlerinin etkinlik değerlerini hesaplamaktadır. Etkinlik değerlerini yorumlayabilmek için, özellikle amaçlanan çalışma için uygun karar biriminin ne olduğunu saptamak gerekir.

Hangi karar biriminin uygun olduğu sorusu tamamen yapılacak çalışmanın amacına bağlıdır. Karar birimlerinin doğru seçimi, VZA' nin sonuçlarının geçerliliği açısından çok önemlidir. VZA karşılaştırmalı bir analiz olduğundan yanlış karar birimlerinin analize alınması durumunda tüm analiz sonuçları bundan etkilenecektir. Karar birimleri girdileri çıktılarına dönüştürmekle sorumlu herhangi bir ekonomik birim olabilir. Birimler işletmelerin bütünü olabileceği gibi (okullar, hastaneler gibi.), büyük işletmelerin alt departmanları da olabilir (bir hastanedeki cerrahi birim gibi).

Bu yöntemin uygulanabilmesi için birtakım varsayımlarda bulunulması gerekmektedir. Bu varsayımlar:

Aynı sektörde ve aynı amaç doğrultusunda faaliyet gösteren homojen KVB'lerin seçilmesi, (Bu KVB'lerinin tüm girdi ve çıktıları, miktarları hariç olmak üzere, aynı olmalıdır.)

Etkinlik analiz sonuçlarının anlamlı çıkabilmesi için örnekleme yer alan KVB sayısının yeterince büyük olması gerekmektedir.

Bu karar birimlerinin birbirlerine, kullandıkları girdiler ve ürettikleri çıktılar açısından benzer olmalıdır. Aynı girdileri aynı çıktılara dönüştürmeleri bir zorunluluk iken, benzer ortamlarda yer alıyor olmaları çalışma sonuçlarının anlamlılığı açısından önemlidir.

3.5.4.2. Girdi ve Çıktı Faktörlerinin Seçimi

VZA'nde kullanılan girdi ve çıktılar, çalışmadaki karşılaştırmanın temelini oluşturduklarından, büyük bir dikkatle seçilmelidir. Her ne kadar fonksiyonel bir varsayım bulunmasa da çalışmanın amacına nedensel olarak bağlı girdi ve çıktıların belirlenmesi gereklidir. Girdi ve çıktı faktörlerinin seçiminde aşağıdaki hususlar göz önünde bulundurulmalıdır:

- i. Aynı KVB için farklı girdi ve çıktı grupları, farklı etkinlik değeri alabilirler. Eğer modelde yer alması gereken önemli bir değişken göz ardı edilirse, göz ardı edilmiş olan bu değişkeni kullanmakta olan KVB'lerinin etkinliği düşük çıkacaktır. Modele yeni girdi ve çıktıların eklenmesi sonucunda ise, daha önce etkin olmayan KVB'leri, sonra etkin hale gelebilmektedir. İlk aşamada girdi ve çıktı faktörlerinin seçimi büyük önem taşımaktadır.
- ii. Modele çok fazla girdi ve çıktının eklenmesi VZA'nın ayrıştırma yeteneğini azaltacaktır. Eğer girdi ve çıktı sayısı artırılıyorsa, KVB'lerin sayısında da artış olmalıdır. Yani, "z" KVB sayısı, "m" girdi faktörü sayısı ve "s" çıktı faktörü sayısı olmak üzere " $z > m + s$ " olmalıdır. KVB'lerin seçiminde bir diğer yaklaşım, " $z > 2(m + s)$ " şeklindedir.

- iii. Girdi ve çıktı faktörlerinin sayısını azaltabilmenin bir yolu, girdiler ve çıktılar arasındaki pozitif korelasyona bakmaktır.

3.5.4.3. Verilerin Elde Edilebilirliği ve Güvenilirliği

VZA analizi için tüm girdi ve çıktılar tanımlandıktan sonra, tüm karar verme birimleri için bu girdi ve çıktı verilerinin elde edilmesi gereklidir. Uygulamada, gereken verilere ulaşıp ulaşılamaması girdi ve çıktı seçimini etkileyebilmektedir. Eğer bir etkinlik analizinde girdi ve çıktılar için verilere ulaşılamıyorsa, çalışmanın amacına hitap edecek ve kolay elde edilebilecek farklı girdi ve çıktıların araştırılması gereklidir.

Verilerin toplanabilmesi kadar güvenilirlikleri de çok önemlidir. Doğru olmayan veriler ait oldukları karar biriminin etkinlik değerini etkilemelerinin yanında, görelî etkinlik değerlerini de tartışmalı hale getirir.

3.5.4.4. VZA ile Görelî Etkinlik Ölçümü

Karar birimleri ile girdi ve çıktılar belirlendikten sonra sıra uygulamanın etkinlik değerlerinin hesaplanması aşamasına gelir. Kullanım alanlarına ve varsayımlara göre pek çok VZA modeli oluşturulabilir. Bu modellerden hangisinin kullanılacağına dair belirli bir kural yoktur. Hangi modelin seçileceği ya da çalışmada hangi modelin kullanılacağı girdi ve çıktıların kontrol edilebilirliğine bağlıdır. Eğer çıktılar üzerinde kontrol az ise (girdileri değiştirmek analistin elinde değilse) ya da yoksa girdi odaklı bir model, eğer girdiler üzerinde kontrol azsa çıktı odaklı bir model tercih edilir. Eğer karar verici, karar noktalarının etkin olma durumuyla ilgileniyor ve etkinlik türünü önemsemiyorsa tüm modeller kullanılabilir.

3.5.4.5. Etkinlik Değerleri - Etkinlik Sınırı

VZA' nde her bir karar verme birimi için 0 ve 1 arasında bir etkinlik değeri hesaplanır. Etkinlik skoru 1' e eşit olan birimler "en iyi gözlem kümesini", aynı zamanda etkinlik sınırını oluştururlar. Tanımsal olarak, sınır üzerindeki herhangi bir nokta bir girdi kümesini çıktı kümesine dönüştürebilmek için elde edilebilir bir tekniği

ifade eder. Etkinlik değeri 1' den küçük olan karar verme birimleri ise görel olarak etkinsizdir ve bu karar verme birimlerinin etkinlik değerleri sınıra olan uzaklıklarını temsil eder. En iyi gözlem kümesini oluşturan karar verme birimlerinin etkinlik değerleri 1 olduğuna göre, göreceli olarak etkin olmayan karar verme birimlerinin 1' den sapması görel olarak etkinsizlik ölçüsünü verecektir.

3.5.4.6. Referans Grupları (Peer Groups)

Gözlem grubunda yer alan etkin olmayan karar verme birimlerinin her biri için VZA, etkinlik sınırı üzerindeki bir grup etkin karar birimini referans grubu olarak belirler ve karşılaştırmanın gözlem grubuna oranla daha küçük bir grup ile yapılmasını sağlar.

Literatürde, bir referans grubunda yer alan karar birimlerinin referans olarak güçlülüğünün, bu birimlerin toplam gözlem grubu içindeki etkin olmayan birimler için ne kadar yoğunlukta referans olarak gösterildiğine bağlı olduğu belirtilmektedir. Bu amaçla, analizin bu bölümünde, en iyi gözlem' i oluşturan karar verme birimlerinin kaç tane etkin olmayan birimin referans grubunda yer aldığı incelenmelidir. Genel olarak bir karar verme biriminin referans gruplarında yer alma sıklığı, bu karar verme birimi çevresindeki örneklemin büyüklüğü ile ilişkilidir ve geleneksel örnekleme teorisine dayanarak, belirli bir çevredeki örnekleme büyüdükçe, örneklemin oluşturduğu etkinlik sınırının tahminlenen gerçek sınıra yaklaştığı söylenebilir.

3.5.4.7. Etkin Olmayan Karar Verme Birimleri İçin Hedef Belirlenmesi

VZA' ndeki karşılaştırma, gözlem kümesinde yer alan karar verme birimlerinin benzerliklerinde hareket eder. Yöntemin uygulanmasından elde edilen en büyük fayda, etkin olmayan karar birimlerinin performanslarını iyileştirebilmeleri için, elde edilebilir hedefler konulmasıdır.

Söz konusu hedefler, genel olarak, etkin olmayan karar verme biriminin referans kümesinde bulunan etkin birimlerin ağırlıklı ortalamasıdır. Modelde yer alan eşitlikler ve aylak değişkenler yoluyla hedefler hesaplanmaktadır.

3.5.4.8. Sonuçların Değerlendirilmesi

VZA modellerinin çözümü için herhangi bir doğrusal programlama yazılımından yararlanılabilir, ancak tüm karar verme birimleri için en az bir tane doğrusal programlama çözümü yapılması gerektiğinden, sonuca ulaşmak biraz zaman alıcı olabilir. VZA modellerinin çözümü için yazılmış pek çok paket program vardır. En sık kullanılan paket programlar aşağıdaki gibidir:

- i. Cooper vd. (2000) tarafından hazırlanan ve bir excel eklentisi olan DEA- Solver
- ii. Holger Scheel' in hazırladığı EMS (Efficiency Measurement System)- University of Warwick tarafından hazırlanan Warwick DEA- Ekonometrik etkinlik analizlerini de gerçekleştiren DEAP

Çözüm sonucunda VZA sadece belirlenen girdi ve çıktı kümesi doğrultusunda, belirlenen karar birimlerinin, belirlenen model altındaki göreceli etkinlik değerini verir. VZA, verilerin hatalı olmasına karşı analisti uyarmaz. Bu nedenle veri toplama aşamasında, verilerin doğru ve geçerli olması büyük önem kazanmaktadır. Ayrıca bu paket programlar girdi ve çıktı faktörlerinin yanlış seçilip seçilmedi ve dolayısıyla da yanlış model kullanılıp kullanılmadığı konusunda karar vericiyi uyarmaz. Bu gibi konularda karar verici dikkatli olmak zorundadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
UYGULAMA: ÖĞRENCİ MALİYETLERİ VE İLKÖĞRETİM OKULLARININ
VZA İLE ÖLÇÜLEN ETKİNLİKLERİNE GÖRE BÜTÇE TAHMİNLERİ

Bu araştırma, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, bir ilköğretim Okulu öğrencisinin devlete maliyeti ile OAB Gelirleri dikkate alınarak hesaplandığındaki maliyet ortaya konmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde ise, İlköğretim Okullarının 2008 ve 2009 yıllarındaki ölçülen göreceli etkinlikleri değerlendirilerek, çıkan etkinlik değerlerine göre bütçe belirlenmeye çalışılmıştır.

Uygulama; Eskişehir ili merkez ilçeleri olan Odunpazarı ve Tepebaşı İlçelerindeki toplam 130 İlköğretim Okulundan tesadüfi yöntemle seçilen 65 İlköğretim Okulunda yapılmış ve böylece İÖÖ.' larının % 50' sinin verileri kullanılmıştır. Odunpazarı İlçesinde bulunan 34 İÖÖ.' da, Tepebaşı ilçesinde bulunan 31 İÖÖ.' da uygulama yapılmıştır. Tablo 4.1. ' de Okul İsimleri verilmiştir. Uygulamada kullanılan bazı verilerin gizli kalması gerektiğinden sonraki aşamalarda okul isimleri yerine okullar, Okul1' den Okul65' e kadar kodlandırılarak verilmiştir.

4.1. İLKÖĞRETİM OKULUNDA OKUYAN BİR ÖĞRENCİNİN MALİYETİ

4.1.1. Araştırmanın Konusu

Bu Bölümdeki araştırmanın konusunu; İlköğretim Okulunda okuyan bir öğrencinin devlete maliyetinin ortaya konması ve Okul Aile Birliği (OAB) gelirleri dikkate alındığında hesaplanan maliyetin devlet katkıları ile hesaplan maliyet arasında ne kadar bir fark meydana getirdiğinin belirlenmesi oluşturmaktadır.

4.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Maliyet hesaplanırken, MS Excel Office programından yararlanılarak; 2008 yılı ve 2009 yılı maliyetleri ayrı ayrı hesaplanmıştır. Hesaplama; Devlete Maliyet; devletten okula aktarılan; Elektrik, Yakacak (doğalgaz, kömür), telefon, su gideri gibi cari giderler ile personel giderleri toplanarak, okulun öğrenci sayısına bölünerek hesaplanmıştır.

Tablo 4.1. Eskişehir İli Merkez İlçelerinden Uygulama Yapılan Okullar

SIRA	ODUNPAZARI	SIRA	TEPEBAŞI
1	30 AĞUSTOS İÖÖ.	1	2 EYLÜL İÖÖ.
2	1. HİBM İÖÖ.	2	ATA İÖÖ.
3	24 KASIM İÖÖ.	3	ATATÜRK İÖÖ.
4	71 EVLER İÖÖ.	4	AV. MAİL BÜYÜKERMEN İÖÖ.
5	ALİ FUAT CEBESÖY İÖÖ.	5	AV. ŞAHAP DEMİNER İÖÖ.
6	AZİZ BOLEL İÖÖ.	6	CEMALETTİN SARAR İÖÖ.
7	BATTALGAZİ İÖÖ.	7	CUMHURİYET İÖÖ.
8	DR. HALİL AKKURT İÖÖ.	8	ERTUĞRULGAZİ İÖÖ.
9	DR. MUSTAFA ÇAMKORU İÖÖ.	9	HÜRRIYET İÖÖ.
10	EDEBALI İÖÖ.	10	İSMET PAŞA İÖÖ.
11	ERDAL ABACI İÖÖ.	11	KARDEŞLER İÖÖ.
12	ERENKÖY İÖÖ.	12	KAZIM KARABEKİR İÖÖ.
13	ETİ MADEN İŞLETMELERİ İÖÖ.	13	KORG. LÜTFİ AKDEMİR İÖÖ.
14	FATİH SULTAN MEHMET İÖÖ.	14	MEHMET AKİF ERSÖY İÖÖ.
15	HACI FERİDE KORUYUCU İÖÖ.	15	MİTHATPAŞA İÖÖ.
16	HACI NEZİRE SARIKAMIŞ İÖÖ.	16	MUALLA ZEYREK İÖÖ.
17	HALİL YASİN İÖÖ.	17	MUSTAFA KEMAL İÖÖ.
18	HUZUR İÖÖ.	18	MUTTALİP ATATÜRK İÖÖ.
19	İLHAN ÜNÜGÜR İÖÖ.	19	NAMİK KEMAL İÖÖ.
20	İSMET İNÖNÜ İÖÖ.	20	PİLOT BİNBAŞI ALİ TEKİN İÖÖ.
21	KILIÇARSLAN İÖÖ.	21	SATILMIŞOĞLU ŞÜKRÜ SEVER İÖÖ.
22	KİREÇ SEDAT BUHUMA İÖÖ.	22	SİNAN ALAĞAÇ İÖÖ.
23	MALHATUN İÖÖ.	23	SUZAN GÜRCANLI İÖÖ.
24	MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK İÖÖ.	24	ŞEHİT TEĞMEN SUBUTAY ALKAN İÖÖ.
25	MİLLİ ZAFER İÖÖ.	25	TEİ ALPARSLAN İÖÖ.
26	MURAT ATILGAN İÖÖ.	26	TİCARET BORSASI İÖÖ.
27	OSMANGAZİ İÖÖ.	27	TİCARET ODASI İÖÖ.
28	PLEVNE ÖZEL İDARE İÖÖ.	28	TUNALI İÖÖ.
29	ŞEHİT ALİ GAFFAR OKKAN İÖÖ.	29	ÜLKÜ İÖÖ.
30	ŞEKER İÖÖ.	30	YAVUZ SELİM İÖÖ.
31	VALİ ALİ FUAT GÜVEN İÖÖ.	31	ZİYA GÖKALP İÖÖ.
32	VALİ SAMİ SÖNMEZ İÖÖ.		
33	YENİKENT İÖÖ.		
34	YILDIRIM BAYEZİT İÖÖ.		

OAB gelirleri dikkate alındığında maliyet hesaplanmasında; Cari giderler ile personel giderleri toplamından, OAB gelirleri çıkartılarak okulun öğrenci sayısına bölünerek maliyet hesaplanmıştır.

Giriş Bölümünde kısaca değinilen MEB, TEFBİS projesinin amaçları arasında veliler ve diğer kurum ve kuruluşlardan okullara yapılan yardımların bilinmesi ve eşitlik ve hakkaniyet ilkelerine dayalı olarak dağıtılması amaçlanmaktaydı. Ancak, bu proje halen yürürlüğe girmemiş olup bu kısımda hesaplanan değerler ile; Bir Öğrencinin yalnızca devlet katkısı ile ve OAB gelirleri ile birlikte maliyeti hesaplanmıştır.

i-Yalnızca Devlet Katkısı İle İÖÖ. Öğrencisinin Maliyetinde;

Maliyet = (Cari Giderler + Personel Giderleri) / Öğrenci Sayısı

Formülü kullanılmıştır.

ii-OAB Gelirleri dikkate alındığında İÖÖ. Öğrencisinin Maliyetinde;

Maliyet= (Cari Giderler+ Personel Giderleri)- OAB Gelirleri/ Öğrenci Sayısı

Formülü kullanılmıştır.

Hesaplama OKUL43' ün giderleri başka bir kuruluş tarafından ödendiğinden yalnızca elektrik ve su giderleri cari giderler içerisinde hesaplanması, araştırmanın kısıtları arasında yer almaktadır.

4.1.2.1. 2008 Yılı Öğrenci Maliyetleri

Tablo 4.1. ' deki İÖÖ.' larına ait 2008 yılı verileri ile bir öğrencinin yalnızca devlet katkıları ile ve OAB gelirleri ile birlikte öğrenci maliyetleri hesaplanmıştır.

Tablo 4.2. ' de sonuçlar verilmiştir.

Tablo 4.2. 2008 Yılı İÖÖ. Öğrenci Maliyetleri

2008 YILI ÖĞRENCİ MALİYETLERİ								
SIRA	İÖÖ.	Cari Giderler	Personel Gideri	Okul Aile Birliği Geliri	Öğrenci Sayısı	BİR ÖĞRENCİNİN MALİYETİ		MALİYET FARKI
						DEVLETE MALİYETİ	OAB GELİRLERİ DİKKATE ALINDIĞINDA MALİYET	
1	OKUL1	32.401	674.400	14.000	537	1316	1.290	26
2	OKUL2	16.445	974.807	162.289	1202	825	690	135
3	OKUL3	16.268	726.247	35.904	824	901	858	44
4	OKUL4	7.946	430.400	17.700	595	737	707	30
5	OKUL5	28.401	631.052	9.550	684	964	950	14
6	OKUL6	51.744	603.930	15.455	573	1144	1.117	27
7	OKUL7	13.440	445.139	25.393	385	1191	1.125	66
8	OKUL8	29.646	905.946	115.333	1039	900	789	111
9	OKUL9	21.608	389.812	15.599	355	1159	1.115	44
10	OKUL10	7.919	527.854	20.963	706	759	729	30
11	OKUL11	22.281	221.300	6.018	216	1128	1.100	28
12	OKUL12	15.501	491.938	20.000	430	1180	1.134	47
13	OKUL13	42.750	423.081	16.039	338	1378	1.331	47
14	OKUL14	9.865	369.275	64.642	432	878	728	150
15	OKUL15	27.187	932.085	46.128	1341	715	681	34
16	OKUL16	15.524	252.605	13.511	223	1202	1.142	61
17	OKUL17	41.065	418.346	8.494	451	1019	1.000	19
18	OKUL18	17.765	113.789	1.500	101	1303	1.288	15
19	OKUL19	10.744	203.841	8.960	216	993	952	41
20	OKUL20	8.929	214.320	4.570	138	1618	1.585	33
21	OKUL21	70.410	482.954	11.296	623	888	870	18
22	OKUL22	15.970	653.184	26.383	593	1128	1.084	44
23	OKUL23	14.471	439.028	24.771	610	743	703	41
24	OKUL24	281	1.689	-	331	6	6	-
25	OKUL25	13.333	522.328	17.112	465	1152	1.115	37
26	OKUL26	9.817	199.945	6.239	182	1153	1.118	34
27	OKUL27	11.164	486.000	510	510	975	974	1
28	OKUL28	38.346	459.055	28.600	780	638	601	37
29	OKUL29	8.157	254.838	9.865	417	631	607	24
30	OKUL30	24.247	596.318	14.609	563	1102	1.076	26
31	OKUL31	17.548	400.076	11.550	528	791	769	22
32	OKUL32	55.448	231.000	11.483	310	924	887	37
33	OKUL33	12.381	637.922	27.275	712	913	875	38
34	OKUL34	21.516	192.900	1.600	144	1489	1.478	11

Tablo 4.2. (Devam) 2008 Yılı İÖO. Öğrenci Maliyetleri

35	OKUL35	17.979	422.048	22.225	609	723	686	36
36	OKUL36	24.239	193.098	7.337	181	1201	1.160	41
37	OKUL37	52.154	734.282	53.339	1062	741	690	50
38	OKUL38	25.462	683.111	76.188	986	719	641	77
39	OKUL39	11.759	137.250	111.459	2101	71	18	53
40	OKUL40	13.157	522.191	22.086	498	1075	1.031	44
41	OKUL41	14.755	823.742	44.195	1017	824	781	43
42	OKUL42	33.203	661.276	73.605	694	1001	895	106
43	OKUL43	1.055	500.100	11.467	597	838	818	19
44	OKUL44	63.565	524.141	18.594	752	782	757	25
45	OKUL45	11.821	384.291	22.363	410	966	912	55
46	OKUL46	18.685	675.454	41.152	751	924	869	55
47	OKUL47	14.508	805.228	57.217	964	850	791	59
48	OKUL48	12.729	534.240	7.000	364	1503	1.483	19
49	OKUL49	28.504	170.678	2.907	127	1568	1.545	23
50	OKUL50	12.805	753.276	12.000	964	795	782	12
51	OKUL51	51.045	595.081	28.034	705	916	877	40
52	OKUL52	19.617	581.048	49.000	740	812	745	66
53	OKUL53	11.657	371.772	22.150	397	966	910	56
54	OKUL54	15.377	994.523	86.053	1112	908	831	77
55	OKUL55	12.001	150.868	6.750	153	1065	1.020	44
56	OKUL56	7.311	439.396	49.955	452	988	878	111
57	OKUL57	10.210	362.292	25.030	338	1102	1.028	74
58	OKUL58	23.859	323.520	15.857	354	981	937	45
59	OKUL59	8.650	364.341	75.416	1024	364	291	74
60	OKUL60	30.059	471.854	16.933	645	778	752	26
61	OKUL61	54.652	544.757	20.755	776	772	746	27
62	OKUL62	11.754	548.194	26.136	564	993	946	46
63	OKUL63	15.565	511.114	31.459	526	1001	941	60
64	OKUL64	18.869	345.926	18.569	446	818	776	42
65	OKUL65	52.380	780.000	35.000	1070	778	745	33
	TOPLAM	1.449.907	31.416.501	1.903.570	38.933	844	795	49

Tablo 4.2. incelendiğinde; OAB gelirleri devlet harcamalarından çıkarıldığında hesaplanan maliyetin, yalnızca devlet harcamaları ile hesaplanan öğrenci maliyetinden düşük olduğu görülmüştür. Toplamda bakıldığında; 38933 İÖO. Öğrencisi için hesaplanan Devlete maliyet 844 Tl. iken OAB katkıları ile birlikte değerlendirildiğinde maliyet 795 Tl. 'ye düşmüş olup bir öğrenci için 49 Tl. 'lik bir fark meydana geldiği görülmüştür.

OKUL24' ün maliyetlerinin eşit olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ise; OKUL24' ün 2008 yılında açılmış olması nedeni ile OAB Gelirinin olmamasıdır.

Tablo 4.3. 2008 Yılı OABG Cari Giderlerden Fazla Olan Okullar

2008 YILI OABG CARİ GİDERLERDEN FAZLA OLAN OKULLAR				
SIRA	İLKÖĞRETİM OKULLARI	Cari Giderler	Okul Aile Birliği Geliri	OABG İle Cari Gider Arasındaki Fark
1	OKUL2	16.445	162.289	145.844
2	OKUL39	11.759	111.459	99.700
3	OKUL8	29.646	115.333	85.687
4	OKUL54	15.377	86.053	70.675
5	OKUL59	8.650	75.416	66.766
6	OKUL14	9.865	64.642	54.777
7	OKUL38	25.462	76.188	50.726
8	OKUL47	14.508	57.217	42.709
9	OKUL56	7.311	49.955	42.644
10	OKUL42	33.203	73.605	40.402
11	OKUL41	14.755	44.195	29.440
12	OKUL52	19.617	49.000	29.383
13	OKUL46	18.685	41.152	22.467
14	OKUL3	16.268	35.904	19.636
15	OKUL15	27.187	46.128	18.941
16	OKUL63	15.565	31.459	15.893
17	OKUL33	12.381	27.275	14.894
18	OKUL57	10.210	25.030	14.820
19	OKUL62	11.754	26.136	14.383
20	OKUL10	7.919	20.963	13.043
21	OKUL7	13.440	25.393	11.953
22	OKUL45	11.821	22.363	10.541
23	OKUL53	11.657	22.150	10.493
24	OKUL22	15.970	26.383	10.413
25	OKUL43	1.055	11.467	10.412
26	OKUL23	14.471	24.771	10.300
27	OKUL4	7.946	17.700	9.754
28	OKUL40	13.157	22.086	8.929
29	OKUL12	15.501	20.000	4.499
30	OKUL35	17.979	22.225	4.246
31	OKUL25	13.333	17.112	3.779
32	OKUL29	8.157	9.865	1.708
33	OKUL37	52.154	53.339	1.185
TOPLAM		523.211	1.514.253	991.042

Tablo 4.4. 2008 Yılı OABG Cari Giderlerden Az Olan Okullar

2008 YILI OABG CARİ GİDERLERDEN AZ OLAN OKULLAR				
SIRA	İLKÖĞRETİM OKULLARI	Cari Giderler	Okul Aile Birliği Geliri	Cari Gider İle OABG Arasındaki Fark
1	OKUL24	281	-	281
2	OKUL64	18.869	18.569	300
3	OKUL50	12.805	12.000	805
4	OKUL19	10.744	8.960	1.784
5	OKUL16	15.524	13.511	2.013
6	OKUL26	9.817	6.239	3.579
7	OKUL20	8.929	4.570	4.359
8	OKUL55	12.001	6.750	5.251
9	OKUL48	12.729	7.000	5.729
10	OKUL31	17.548	11.550	5.998
11	OKUL9	21.608	15.599	6.009
12	OKUL58	23.859	15.857	8.002
13	OKUL30	24.247	14.609	9.639
14	OKUL28	38.346	28.600	9.746
15	OKUL27	11.164	510	10.654
16	OKUL60	30.059	16.933	13.126
17	OKUL11	22.281	6.018	16.263
18	OKUL18	17.765	1.500	16.265
19	OKUL36	24.239	7.337	16.902
20	OKUL65	52.380	35.000	17.380
21	OKUL1	32.401	14.000	18.401
22	OKUL5	28.401	9.550	18.851
23	OKUL34	21.516	1.600	19.916
24	OKUL51	51.045	28.034	23.011
25	OKUL49	28.504	2.907	25.597
26	OKUL13	42.750	16.039	26.712
27	OKUL17	41.065	8.494	32.571
28	OKUL61	54.652	20.755	33.897
29	OKUL6	51.744	15.455	36.289
30	OKUL32	55.448	11.483	43.965
31	OKUL44	63.565	18.594	44.971
32	OKUL21	70.410	11.296	59.114
TOPLAM		926.696	389.318	537.378

Tablo 4.3.' de 2008 yılındaki OABG' lerinin Cari Giderlerden fazla olan Okullar ve Tablo 4.4.' de ise 2008 yılındaki OABG' lerinin Cari Giderlerden az olan Okullar listelenmiştir. 33 tane okulun OABG' nin Cari giderlerden fazla olduğu ve 32 tanesinin ise az olduğu gözlenmektedir. Toplamda bakıldığında; 991.042 TL'lik OABG'

nin devlet katkılarından fazla olduğu bunun yanında OABG az olan okullara devlet kaynaklarından 537.378 TL. OABG' lerinden fazla ödeme yapıldığı görülmektedir. Toplamda 65 okul için; Devlet Kaynaklarından aktarılan paylardan 453.664 TL. daha fazla OABG geliri olduğu görülmüştür.

4.1.2.2. 2009 Yılı Öğrenci Maliyetleri

Tablo 4.1. ' deki İÖÖ.' larına ait 2009 yılı verileri ile bir öğrencinin yalnızca devlet katkıları ile ve OAB gelirleri ile birlikte öğrenci maliyetleri hesaplanmıştır. Tablo 4.5. ' de sonuçlar verilmiştir.

Tablo 4.5. incelendiğinde; 2008 yılı gibi, OAB gelirleri devlet harcamalarından çıkarıldığında hesaplanan maliyetin, yalnızca devlet harcamaları ile hesaplanan öğrenci maliyetinden düşük olduğu görülmüştür. Toplamda bakıldığında; 38206 İÖÖ. Öğrencisi için hesaplanan Devlete maliyet 927 TL. iken OAB katkıları ile birlikte değerlendirildiğinde maliyet 878 TL.' ye düşmüş olup bir öğrenci için 50 TL. 'lik bir fark meydana geldiği görülmüştür.

Tablo 4.6.' da 2009 yılındaki OABG' lerinin Cari Giderlerden fazla olan Okullar ve Tablo 4.7.' de ise 2009 yılındaki OABG' lerinin Cari Giderlerden az olan Okullar listelenmiştir. 42 tane okulun OABG' nin Cari giderlerden fazla olduğu ve 23 tanesinin ise az olduğu gözlenmektedir. Toplamda bakıldığında; 1.022.435 TL.'lik OABG' nin devlet katkılarından fazla olduğu bunun yanında OABG az olan okullara devlet kaynaklarından 334.711 TL. OABG' lerinden fazla ödeme yapıldığı görülmektedir. Toplamda 65 okul için; Devlet Kaynaklarından aktarılan paylardan 687.724 TL. daha fazla OABG geliri olduğu görülmüştür.

Tablo 4.5. 2009 Yılı İÖÖ. Öğrenci Maliyetleri

SIRA	İÖÖ.	Cari Giderler	Personel Giderleri	Okul Aile Birliği Geliri	Öğrenci sayısı	BİR ÖĞRENCİNİN MALİYETİ		MALİYET FARKI
						DEVLETE MALİYETİ	OAB GELİRLERİ DİKKATE ALINDIĞINDA MALİYET	
1	OKUL1	35.306	802.800	20.500	509	1647	1606	40
2	OKUL2	16.885	936.171	156.946	1162	820	685	135
3	OKUL3	17.335	760.211	42.698	866	898	849	49
4	OKUL4	14.075	498.536	21.320	610	840	805	35
5	OKUL5	35.256	720.047	8.375	677	1116	1103	12
6	OKUL6	6.701	595.345	13.882	599	1005	982	23
7	OKUL7	13.230	473.397	22.267	408	1193	1138	55
8	OKUL8	29.738	1.010.716	89.631	1068	974	890	84
9	OKUL9	21.613	508.696	20.830	406	1306	1255	51
10	OKUL10	8.831	588.195	22.742	678	881	847	34
11	OKUL11	16.746	301.382	4.971	205	1552	1528	24
12	OKUL12	17.493	575.806	19.100	442	1342	1299	43
13	OKUL13	43.356	486.426	14.260	411	1289	1254	35
14	OKUL14	10.140	404.114	45.295	425	975	868	107
15	OKUL15	20.488	1.048.219	54.798	1337	799	758	41
16	OKUL16	15.910	166.983	9.835	218	839	794	45
17	OKUL17	12.858	487.589	5.110	449	1115	1103	11
18	OKUL18	17.798	109.058	640	82	1547	1539	8
19	OKUL19	11.556	213.580	4.611	207	1088	1065	22
20	OKUL20	8.940	207.512	4.841	118	1834	1793	41
21	OKUL21	11.826	484.273	16.035	522	950	920	31
22	OKUL22	15.828	648.902	27.238	547	1215	1165	50
23	OKUL23	14.087	530.272	36.505	633	860	802	58
24	OKUL24	11.652	199.199	7.210	466	452	437	15
25	OKUL25	13.256	606.488	15.557	450	1377	1343	35
26	OKUL26	7.093	212.886	4.778	188	1170	1145	25
27	OKUL27	12.284	607.200	21.052	579	1070	1034	36
28	OKUL28	8.323	466.722	28.000	579	820	772	48
29	OKUL29	12.718	199.239	12.882	421	503	473	31
30	OKUL30	23.139	533.488	17.382	565	985	954	31
31	OKUL31	17.933	429.434	15.800	517	865	835	31
32	OKUL32	55.448	242.500	7.979	280	1064	1036	28
33	OKUL33	17.353	625.010	20.616	693	927	897	30
34	OKUL34	21.616	162.700	1.450	140	1317	1306	10

Tablo 4.5. (Devam) 2009 Yılı İÖÖ. Öğrenci Maliyetleri

35	OKUL35	17.956	625.653	13565	636	1012	991	21
36	OKUL36	5.378	188.171	11.752	179	1081	1016	66
37	OKUL37	11.490	789.795	36.985	1002	800	763	37
38	OKUL38	24.930	808.459	69.305	990	842	772	70
39	OKUL39	46.234	144.000	85.880	1887	101	55	46
40	OKUL40	12.978	555.986	21.311	507	1122	1080	42
41	OKUL41	15.150	784.788	61.162	1012	790	730	60
42	OKUL42	21.614	698.224	55.037	675	1066	985	82
43	OKUL43	1.150	520.800	16.295	270	1929	1869	60
44	OKUL44	63.885	548.390	19.134	783	782	758	24
45	OKUL45	3.565	396.196	31.036	371	1078	994	84
46	OKUL46	20.071	811.302	41.400	743	1119	1063	56
47	OKUL47	13.401	824.767	66.392	959	874	805	69
48	OKUL48	8.916	570.000	8.000	364	1590	1568	22
49	OKUL49	28.617	154.054	5.383	127	1438	1396	42
50	OKUL50	13.505	730.041	15.000	907	820	803	17
51	OKUL51	50.692	615.532	11.851	684	974	957	17
52	OKUL52	24.394	530.958	52.000	733	758	687	71
53	OKUL53	12.196	449.990	24.840	381	1213	1148	65
54	OKUL54	24.146	1.001.508	98.144	1170	877	793	84
55	OKUL55	13.002	191.531	5.500	147	1391	1354	37
56	OKUL56	8.363	481.443	45.056	454	1079	980	99
57	OKUL57	10.964	420.363	32.632	344	1254	1159	95
58	OKUL58	12.538	358.461	18.538	335	1107	1052	55
59	OKUL59	12.516	316.246	68.101	1035	318	252	66
60	OKUL60	23.426	499.503	16.000	639	818	793	25
61	OKUL61	10.350	623.139	35.856	762	831	784	47
62	OKUL62	11.858	478.779	21.114	615	798	763	34
63	OKUL63	13.505	966.072	35.500	515	1902	1833	69
64	OKUL64	18.477	453.376	20.871	573	823	787	36
65	OKUL65	38.972	833.000	40.000	950	918	876	42
TOPLAM		1.211.051	34.213.620	1.898.775	38.206	927	878	50

Tablo 4.6. 2009 Yılı OABG Cari Giderlerden Fazla Olan Okullar

2009 YILI OABG CARİ GİDERLERDEN FAZLA OLAN OKULLAR				
S.	İÖÖ.	Cari Giderler	OABG	OABG İle Cari Gider Arasındaki Fark
1	OKUL2	16.885	156.946	140.061
2	OKUL54	24.146	98.144	73.998
3	OKUL8	29.738	89.631	59.893
4	OKUL59	12.516	68.101	55.585
5	OKUL47	13.401	66.392	52.991
6	OKUL41	15.150	61.162	46.013
7	OKUL38	24.930	69.305	44.375
8	OKUL39	46.234	85.880	39.646
9	OKUL56	8.363	45.056	36.693
10	OKUL14	10.140	45.295	35.155
11	OKUL15	20.488	54.798	34.309
12	OKUL42	21.614	55.037	33.423
13	OKUL52	24.394	52.000	27.606
14	OKUL45	3.565	31.036	27.471
15	OKUL61	10.350	35.856	25.505
16	OKUL37	11.490	36.985	25.495
17	OKUL3	17.335	42.698	25.363
18	OKUL23	14.087	36.505	22.419
19	OKUL63	13.505	35.500	21.995
20	OKUL57	10.964	32.632	21.668
21	OKUL46	20.071	41.400	21.329
22	OKUL28	8.323	28.000	19.677
23	OKUL43	1.150	16.295	15.145
24	OKUL10	8.831	22.742	13.911
25	OKUL53	12.196	24.840	12.644
26	OKUL22	15.828	27.238	11.410
27	OKUL62	11.858	21.114	9.255
28	OKUL7	13.230	22.267	9.037
29	OKUL27	12.284	21.052	8.767
30	OKUL40	12.978	21.311	8.333
31	OKUL4	14.075	21.320	7.245
32	OKUL6	6.701	13.882	7.181
33	OKUL36	5.378	11.752	6.374
34	OKUL58	12.538	18.538	6.000
35	OKUL21	11.826	16.035	4.209
36	OKUL33	17.353	20.616	3.263
37	OKUL64	18.477	20.871	2.394
38	OKUL25	13.256	15.557	2.301
39	OKUL12	17.493	19.100	1.607
40	OKUL50	13.505	15.000	1.495
41	OKUL65	38.972	40.000	1.028
42	OKUL29	12.718	12.882	164
TOPLAM		648.336	1.670.770	1.022.435

Tablo 4.7. 2009 Yılı OABG Cari Giderlerden Az Olan Okullar

2009 YILI OABG CARI GİDERLERDEN AZ OLAN OKULLAR				
SIRA	İLKÖĞRETİM OKULLARI	Cari Giderler	Okul Aile Birliği Geliri	Cari Gider İle OABG Arasındaki Fark
1	OKUL32	55.448	7.979	47.469
2	OKUL44	63.885	19.134	44.751
3	OKUL51	50.692	11.851	38.841
4	OKUL13	43.356	14.260	29.097
5	OKUL5	35.256	8.375	26.881
6	OKUL49	28.617	5.383	23.235
7	OKUL34	21.616	1.450	20.166
8	OKUL18	17.798	640	17.158
9	OKUL1	35.306	20.500	14.806
10	OKUL11	16.746	4.971	11.775
11	OKUL17	12.858	5.110	7.748
12	OKUL55	13.002	5.500	7.502
13	OKUL60	23.426	16.000	7.426
14	OKUL19	11.556	4.611	6.945
15	OKUL16	15.910	9.835	6.075
16	OKUL30	23.139	17.382	5.757
17	OKUL24	11.652	7.210	4.442
18	OKUL35	17.956	13.565	4.391
19	OKUL20	8.940	4.841	4.099
20	OKUL26	7.093	4.778	2.315
21	OKUL31	17.933	15.800	2.133
22	OKUL48	8.916	8.000	916
23	OKUL9	21.613	20.830	783
TOPLAM		562.716	228.004	334.711

4.1.2.3. 2008-2009 Yılı Öğrenci Maliyetlerinin Karşılaştırılması

2008 yılı verileri ile hesaplanan öğrenci maliyetleri ile 2009 yılı öğrenci maliyetleri karşılaştırılarak, maliyet farklarına göre sıralanmıştır (Tablo 4.8.).

Tablo 4.8. 2008 – 2009 Yılı Öğrenci Maliyetleri Sıralaması ve Karşılaştırılması

SIRA	2008 YILI				2009 YILI			
	İÖÖ.	BİR ÖĞRENCİNİN MALİYETİ		MALİYET FARKI	İÖÖ.	BİR ÖĞRENCİNİN MALİYETİ		MALİYET FARKI
		DEVLETE MALİYETİ	OAB GELİRLERİ DİKKATE ALINDIĞINDA MALİYET			DEVLETE MALİYETİ	OAB GELİRLERİ DİKKATE ALINDIĞINDA MALİYET	
1	OKUL14	878	728	150	OKUL2	820	685	135
2	OKUL2	825	690	135	OKUL14	975	868	107
3	OKUL8	900	789	111	OKUL56	1079	980	99
4	OKUL56	988	878	111	OKUL57	1254	1159	95
5	OKUL42	1001	895	106	OKUL8	974	890	84
6	OKUL54	908	831	77	OKUL54	877	793	84
7	OKUL38	719	641	77	OKUL45	1078	994	84
8	OKUL57	1102	1028	74	OKUL42	1066	985	82
9	OKUL59	364	291	74	OKUL52	758	687	71
10	OKUL52	812	745	66	OKUL38	842	772	70
11	OKUL7	1191	1125	66	OKUL47	874	805	69
12	OKUL16	1202	1142	61	OKUL63	1902	1833	69
13	OKUL63	1001	941	60	OKUL59	318	252	66
14	OKUL47	850	791	59	OKUL36	1081	1016	66
15	OKUL53	966	910	56	OKUL53	1213	1148	65
16	OKUL46	924	869	55	OKUL41	790	730	60
17	OKUL45	966	912	55	OKUL43	1929	1869	60
18	OKUL39	71	18	53	OKUL23	860	802	58
19	OKUL37	741	690	50	OKUL46	1119	1063	56
20	OKUL13	1378	1331	47	OKUL58	1107	1052	55
21	OKUL12	1180	1134	47	OKUL7	1193	1138	55
22	OKUL62	993	946	46	OKUL9	1306	1255	51
23	OKUL58	981	937	45	OKUL22	1215	1165	50
24	OKUL22	1128	1084	44	OKUL3	898	849	49
25	OKUL40	1075	1031	44	OKUL28	820	772	48
26	OKUL55	1065	1020	44	OKUL61	831	784	47
27	OKUL9	1159	1115	44	OKUL39	101	55	46
28	OKUL3	901	858	44	OKUL16	839	794	45
29	OKUL41	824	781	43	OKUL12	1342	1299	43
30	OKUL64	818	776	42	OKUL49	1438	1396	42

Tablo 4.8. (Devam) 2008 – 2009 Yılı Öğrenci Maliyetleri Sıralaması ve Karşılaştırılması

31	OKUL19	993	952	41	OKUL65	918	876	42
32	OKUL23	743	703	41	OKUL40	1122	1080	42
33	OKUL36	1201	1160	41	OKUL20	1834	1793	41
34	OKUL51	916	877	40	OKUL15	799	758	41
35	OKUL33	913	875	38	OKUL1	1647	1606	40
36	OKUL32	924	887	37	OKUL55	1391	1354	37
37	OKUL25	1152	1115	37	OKUL37	800	763	37
38	OKUL28	638	601	37	OKUL64	823	787	36
39	OKUL35	723	686	36	OKUL27	1070	1034	36
40	OKUL15	715	681	34	OKUL4	840	805	35
41	OKUL26	1153	1118	34	OKUL13	1289	1254	35
42	OKUL20	1618	1585	33	OKUL25	1377	1343	35
43	OKUL65	778	745	33	OKUL62	798	763	34
44	OKUL4	737	707	30	OKUL10	881	847	34
45	OKUL10	759	729	30	OKUL30	985	954	31
46	OKUL11	1128	1100	28	OKUL21	950	920	31
47	OKUL6	1144	1117	27	OKUL29	503	473	31
48	OKUL61	772	746	27	OKUL31	865	835	31
49	OKUL60	778	752	26	OKUL33	927	897	30
50	OKUL1	1316	1290	26	OKUL32	1064	1036	28
51	OKUL30	1102	1076	26	OKUL26	1170	1145	25
52	OKUL44	782	757	25	OKUL60	818	793	25
53	OKUL29	631	607	24	OKUL44	782	758	24
54	OKUL49	1568	1545	23	OKUL11	1552	1528	24
55	OKUL31	791	769	22	OKUL6	1005	982	23
56	OKUL48	1503	1483	19	OKUL19	1088	1065	22
57	OKUL43	838	818	19	OKUL48	1590	1568	22
58	OKUL17	1019	1000	19	OKUL35	1012	991	21
59	OKUL21	888	870	18	OKUL51	974	957	17
60	OKUL18	1303	1288	15	OKUL50	820	803	17
61	OKUL5	964	950	14	OKUL24	452	437	15
62	OKUL50	795	782	12	OKUL5	1116	1103	12
63	OKUL34	1489	1478	11	OKUL17	1115	1103	11
64	OKUL27	975	974	1	OKUL34	1317	1306	10
65	OKUL24	6	6	0	OKUL18	1547	1539	8

2008 ve 2009 yılı öğrenci maliyet farklarının karşılaştırılmasına ait grafik Ek-1’ de verilmiştir.

Eskişehir il merkezindeki Odunpazarı ve Tepebaşı İlçesinde bulunan 65 İÖÖ. ‘nun 2008 ve 2009 yılı verilerine dayanarak yalnızca devlet katkıları ile öğrenci maliyeti

ve OAB gelirleri dikkate alınarak devlet katkılarından çıkarılarak hesaplanan öğrenci maliyetleri hesaplanmıştır.

Devlet katkıları ile hesaplandığında ortaya çıkan öğrenci maliyetinin, devlet katkılarından OAB gelirlerinin çıkartılarak hesaplanan maliyetten daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak bazı okulların OAB gelirlerinin, devlet katkılarından çok yüksek olduğu görülmüştür.

Maliyet farklarına göre sıralama yapıldığında; 2008 yılında OKUL14' ün birinci sırada, OKUL2' nin ikinci sırada olduğu, 2009 yılında ise OKUL2' nin birinci sırada, OKUL14' ün ikinci sırada olduğu görülmüştür. Bunun yanında sıralamalara bakıldığında yıllar arasında çok büyük farklar olmadığı, üst sıralarda yer alanların iki yılda da üst sıralarda yer aldığı görülmüştür (Tablo 4.8.).

OAB gelirleri, fazla olan okulların her yıl gelir miktarlarının yaklaşık olarak aynı oranda devam etmesinden dolayı sıralamada çok fazla sapmalar görülmemiştir. Bunun da en önemli nedenlerinden birinin, okulun yerleşim yeri itibari ile sosyo-ekonomik düzeylerinin yüksek olan velilerin bulunmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

4.2. İLKÖĞRETİM OKULLARI'NIN VZA İLE ETKİNLİKLERİNİN ÖLÇÜMÜ VE PERFORMANSLARINA GÖRE BÜTÇE TEKLİFLERİ

4.2.1. Araştırmanın Konusu

Bu bölümde de Tablo 4.1.' deki İlköğretim Okullarının etkinliklerinin 2008 yılı ve 2009 yılı verileri göz önünde bulundurularak ölçülmesi ve sonuçlara göre İlköğretim Okullarına devlet bütçesinden aktarılan payların belirlenmesine çalışılmıştır. İÖÖ.' larına ait 2008 ve 2009 yılı veriler, Ek-2 ve Ek-3' de verilmiştir.

4.2.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada kullanılan veriler; İl/ İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinden ve ilgili Okul Müdürlüklerinden girdi ve çıktılara ait tablo oluşturularak ulaşılmıştır. İlgili

veriler üzerinde VZA yöntemi ile etkinlik ölçümleri yapılmış ve 2008 yılı etkin olan okullar ile etkin olmayan okullar belirlenmiştir.

4.2.2.1. Girdi ve Çıktıların Belirlenmesi

Araştırmada yer alan İlköğretim Okullarının performanslarının değerlendirilmesinde;

Girdi olarak; Elektrik, yakacak, telefon ve su gideri gibi cari giderler, personel giderleri, OAB gelirleri, öğretmen sayıları.

Çıktı olarak; öğrenci sayısı, mezun sayısı, mezunlardan fen liselerine yerleşen öğrenci sayısı, mezunlardan anadolu liselerine yerleşen öğrenci sayısı, mezunlardan diğer liselere yerleşen öğrenci sayısı, 6.sınıflarda puanı, SBS İl ortalamasının üstünde olan öğrenci sayısı, 7.sınıflarda puanı, SBS İl ortalamasının üstünde olan öğrenci sayısı, 8.sınıflarda puanı, SBS İl ortalamasının üstünde olan öğrenci sayısı kullanılmıştır.

Elektrik Gideri: Devlet bütçesinden İlköğretim okullarının elektrik harcamaları için aktarılan miktardır.

Yakacak Gideri: Devlet bütçesinden İlköğretim okullarının doğalgaz ve kömür harcamaları için aktarılan miktardır.

Telefon Gideri: Devlet bütçesinden İlköğretim okullarının telefon kullanım ücretleri için aktarılan miktardır.

Su Gideri: Devlet bütçesinden İlköğretim okullarının su harcamaları için aktarılan miktardır.

Personel Gideri: İlköğretim okullarında görevli öğretmenler için devlet bütçesinden ödenen miktardır.

Okul Aile Birliği Geliri: İlköğretim okullarına veliler ve diğer kurum ve kuruluşlardan yapılan yardım miktarlarıdır.

Öğretmen Sayısı: İlköğretim Okullarında görev yapan kadrolu ve ücretli öğretmen sayısıdır.

Öğrenci Sayısı: İlköğretim Okullarında öğrenim gören öğrenci sayısıdır.

Mezun Sayısı: İlköğretim okulundan mezun olan öğrenci sayısıdır.

Mezunlardan Fen Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı: sınavla girildiğinden, performans ölçümünde başarı göstergelerinden biri olarak değerlendirilir.

Mezunlardan Anadolu Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı: sınavla girildiğinden, performans ölçümünde başarı göstergelerinden biri olarak değerlendirilir.

Mezunlardan Diğer Liselere Yerleşen Öğrenci Sayısı: sınavla girilen liseler dışında kalan liselere yerleşen öğrenci sayısıdır.

6.sınıflarda SBS puanı, SBS İl ortalamasının üstünde olan öğrenci sayısı: ildeki SBS puanlarının tümü alınarak, ortalama hesaplanmış ve okul öğrencilerinden SBS puanı, ortalamanın üzerinde olan öğrenci sayısı alınmıştır. Bu da en önemli başarı göstergelerinden biridir.

7.sınıflarda SBS puanı, SBS İl ortalamasının üstünde olan öğrenci sayısı: ildeki SBS puanlarının tümü alınarak, ortalama hesaplanmış ve okul öğrencilerinden SBS puanı, ortalamanın üzerinde olan öğrenci sayısı alınmıştır. Bu da en önemli başarı göstergelerinden biridir.

8.sınıflarda SBS puanı, SBS İl ortalamasının üstünde olan öğrenci sayısı: ildeki SBS puanlarının tümü alınarak, ortalama hesaplanmış ve okul öğrencilerinden SBS puanı, ortalamanın üzerinde olan öğrenci sayısı alınmıştır. Bu da en önemli başarı göstergelerinden biridir. 2008 yılında 8. sınıflarda OKS puanı alınmıştır.

4.2.2.2. Karar Verme Birimlerinin Seçilmesi

Araştırmada, uygulama yapılacak ilköğretim okulları, Eskişehir il merkezinde bulunan 130 İÖÖ.' dan tesadüfi yöntemle seçilmiş 65 İÖÖ.' dur. Tablo 4.1.' de uygulama yapılacak Okullar, karar verme birimi olarak belirlenmiştir.

4.2.2.3. Uygulamada kullanılacak VZA Modelinin Seçimi

Belirlenen Karar Verme Birimlerinin etkinliklerinin ölçülmesinde VZA Modeli olarak toplam etkinlik ölçümünde kullanılan, girdi yönlendirmeli CRS yöntemi kullanılmıştır.

Etkinlik ölçümü hesaplanmasında; MS Excel Office programı ile birlikte çalışan DEA SOLVER programı kullanılmıştır.

4.2.2.4. Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

4.2.2.4.1. 2008 Yılı Etkinlik Ölçümleri

2008 yılı girdi ve çıktıları ile Karar Verme Birimlerinin etkinlikleri ölçülmüş ve 24 İÖÖ.' nun etkin olmadığı görülmüştür. Tablo 4.9.' de İÖÖ.'larının etkinlik değerleri verilmiştir.

Tablo 4.9. incelendiğinde; OKUL6, OKUL11, OKUL12, OKUL13, OKUL14, OKUL16, OKUL20, OKUL22, OKUL25, OKUL26, OKUL30, OKUL32, OKUL33, OKUL34, OKUL35, OKUL36, OKUL37, OKUL40, OKUL45, OKUL46, OKUL53, OKUL55, OKUL56, OKUL57' nin etkin olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.9. 2008 Yılı Etkinlik Değerleri

SIRA	İLKÖĞRETİM OKULLARI	2008 YILI ETKİNLİK DEĞERİ
1	OKUL1	1,00000
2	OKUL2	1,00000
3	OKUL3	1,00000
4	OKUL4	1,00000
5	OKUL5	1,00000
6	OKUL6	0,82228
7	OKUL7	1,00000
8	OKUL8	1,00000
9	OKUL9	1,00000
10	OKUL10	1,00000
11	OKUL11	0,79845
12	OKUL12	0,92744
13	OKUL13	0,60528
14	OKUL14	0,95840
15	OKUL15	1,00000
16	OKUL16	0,65465
17	OKUL17	1,00000
18	OKUL18	1,00000
19	OKUL19	1,00000
20	OKUL20	0,62215
21	OKUL21	1,00000
22	OKUL22	0,89687
23	OKUL23	1,00000
24	OKUL24	1,00000
25	OKUL25	0,91518
26	OKUL26	0,74065
27	OKUL27	1,00000
28	OKUL28	1,00000
29	OKUL29	1,00000
30	OKUL30	0,80904
31	OKUL31	1,00000
32	OKUL32	0,85942
33	OKUL33	0,92999
34	OKUL34	0,72867
35	OKUL35	0,64868
36	OKUL36	0,75977
37	OKUL37	0,91286
38	OKUL38	1,00000
39	OKUL39	1,00000
40	OKUL40	0,75097
41	OKUL41	1,00000
42	OKUL42	1,00000
43	OKUL43	1,00000
44	OKUL44	1,00000
45	OKUL45	0,83720

Tablo 4.9. (Devam) 2008 Yılı Etkinlik Değerleri

46	OKUL46	0,81878
47	OKUL47	1,00000
48	OKUL48	1,00000
49	OKUL49	1,00000
50	OKUL50	1,00000
51	OKUL51	1,00000
52	OKUL52	1,00000
53	OKUL53	0,77433
54	OKUL54	1,00000
55	OKUL55	0,80058
56	OKUL56	0,85242
57	OKUL57	0,64047
58	OKUL58	1,00000
59	OKUL59	1,00000
60	OKUL60	1,00000
61	OKUL61	1,00000
62	OKUL62	1,00000
63	OKUL63	1,00000
64	OKUL64	1,00000
65	OKUL65	1,00000

4.2.2.4.2. 2009 Yılı Etkinlik Ölçümleri

2009 yılı girdi ve çıktıları ile Karar Verme Birimlerinin etkinlikleri ölçülmüş ve 22 İÖO.' nun etkin olmadığı görülmüştür. Tablo 4.10' da İÖO.'larının etkinlik değerleri verilmiştir.

Tablo 4.10 incelendiğinde; OKUL1, OKUL7, OKUL9, OKUL11, OKUL12, OKUL13, OKUL19, OKUL20, OKUL22, OKUL23, OKUL25, OKUL26, OKUL28, OKUL30, OKUL32, OKUL36, OKUL40, OKUL49, OKUL53, OKUL55, OKUL57, OKUL58' in etkin olmadığı görülmüştür.

Tablo 4.10. 2009 Yılı Etkinlik Değerleri

SIRA	İLKÖĞRETİM OKULLARI	2009 YILI ETKİNLİK DEĞERİ
1	OKUL1	0,70180
2	OKUL2	1,00000
3	OKUL3	1,00000
4	OKUL4	1,00000
5	OKUL5	1,00000
6	OKUL6	1,00000
7	OKUL7	0,99496
8	OKUL8	1,00000
9	OKUL9	0,92418
10	OKUL10	1,00000
11	OKUL11	0,84142
12	OKUL12	0,99811
13	OKUL13	0,76937
14	OKUL14	1,00000
15	OKUL15	1,00000
16	OKUL16	1,00000
17	OKUL17	1,00000
18	OKUL18	1,00000
19	OKUL19	0,95488
20	OKUL20	0,59384
21	OKUL21	1,00000
22	OKUL22	0,95432
23	OKUL23	0,97959
24	OKUL24	1,00000
25	OKUL25	0,92956
26	OKUL26	0,71517
27	OKUL27	1,00000
28	OKUL28	0,96060
29	OKUL29	1,00000
30	OKUL30	0,88391
31	OKUL31	1,00000
32	OKUL32	0,93597
33	OKUL33	1,00000
34	OKUL34	1,00000
35	OKUL35	1,00000
36	OKUL36	0,67577
37	OKUL37	1,00000
38	OKUL38	1,00000
39	OKUL39	1,00000
40	OKUL40	0,81206
41	OKUL41	1,00000
42	OKUL42	1,00000
43	OKUL43	1,00000
44	OKUL44	1,00000
45	OKUL45	1,00000

Tablo 4.10.(Devam) 2009 Yılı Etkinlik Değerleri

46	OKUL46	1,00000
47	OKUL47	1,00000
48	OKUL48	1,00000
49	OKUL49	0,81668
50	OKUL50	1,00000
51	OKUL51	1,00000
52	OKUL52	1,00000
53	OKUL53	0,69674
54	OKUL54	1,00000
55	OKUL55	0,79965
56	OKUL56	1,00000
57	OKUL57	0,63689
58	OKUL58	0,88434
59	OKUL59	1,00000
60	OKUL60	1,00000
61	OKUL61	1,00000
62	OKUL62	1,00000
63	OKUL63	1,00000
64	OKUL64	1,00000
65	OKUL65	1,00000

4.2.2.4.3. 2008 - 2009 Yılı Etkinliklerinin Karşılaştırılması ve 2010 Yılı Bütçe Teklifleri

İlköğretim Okullarının 2008 ve 2009 yılı etkinlikleri değerlendirildiğinde; 2008 yılında etkin olmayan 24 İÖÖ. ile 2009 yılında etkin olmayan 22 İÖÖ. karşılaştırıldığında, bunlardan 14 İÖÖ. ' nun aynı olduğu görülmüştür. Bunun yanında 33 İÖÖ.' nun da hem 2008 hem de 2009 yılında etkin olduğu görülmüştür.

Etkinliklerine göre 2010 yılı bütçe belirlemesi için model şu şekilde oluşturulmuştur;

İki yılda da etkin olan okullar için; Bütçeden aktarılan 2008 ve 2009 yılında bütçeden aktarılan katkıların ortalamasının % 10 arttırılarak bütçe tahsislerinin yapılması.

2008 ve 2009 yıllarından birinde etkin olup diğerinde etkin olmayanlar için iki yılda bütçe' den aktarılan miktarların ortalamasının değişiklik yapılmadan 2010 yılı için aktarılması.

İki yılda da etkin olmayan okullar için; 2008 ve 2009 yılında bütçeden aktarılan payların ortalamasının değiştirilmeden 2010 yılı bütçe tahsislerinin yapılması önerilmiştir. Tablo 4.11.' de etkinlik karşılaştırılmaları yapılmış ve Tablo 4.12.' de 2008 ve 2009 Yılı Etkinlik değerlerine Göre 2010 Yılı Tahmini Bütçesi verilmiştir.

Tablo 4.11. 2008- 2009 Yılı Etkinlik Değerleri Karşılaştırması

SIRA	İLKÖĞRETİM OKULLARI	2008 YILI ETKİNLİK DEĞERİ	2009 YILI ETKİNLİK DEĞERİ	2 YILDA ETKİN OLAN	2 YILDA ETKİN OLMAYAN
1	OKUL1	1,00000	0,70180		
2	OKUL2	1,00000	1,00000	*	
3	OKUL3	1,00000	1,00000	*	
4	OKUL4	1,00000	1,00000	*	
5	OKUL5	1,00000	1,00000	*	
6	OKUL6	0,82228	1,00000		
7	OKUL7	1,00000	0,99496		
8	OKUL8	1,00000	1,00000	*	
9	OKUL9	1,00000	0,92418		
10	OKUL10	1,00000	1,00000	*	
11	OKUL11	0,79845	0,84142		*
12	OKUL12	0,92744	0,99811		*
13	OKUL13	0,60528	0,76937		*
14	OKUL14	0,95840	1,00000		
15	OKUL15	1,00000	1,00000	*	
16	OKUL16	0,65465	1,00000		
17	OKUL17	1,00000	1,00000	*	
18	OKUL18	1,00000	1,00000	*	
19	OKUL19	1,00000	0,95488		
20	OKUL20	0,62215	0,59384		*
21	OKUL21	1,00000	1,00000	*	
22	OKUL22	0,89687	0,95432		*
23	OKUL23	1,00000	0,97959		
24	OKUL24	1,00000	1,00000	*	
25	OKUL25	0,91518	0,92956		*

Tablo 4.11. (Devam) 2008- 2009 Yılı Etkinlik Değerleri Karşılaştırması

26	OKUL26	0,74065	0,71517		*
27	OKUL27	1,00000	1,00000	*	
28	OKUL28	1,00000	0,96060		
29	OKUL29	1,00000	1,00000	*	
30	OKUL30	0,80904	0,88391		*
31	OKUL31	1,00000	1,00000	*	
32	OKUL32	0,85942	0,93597		*
33	OKUL33	0,92999	1,00000		
34	OKUL34	0,72867	1,00000		
35	OKUL35	0,64868	1,00000		
36	OKUL36	0,75977	0,67577		*
37	OKUL37	0,91286	1,00000		
38	OKUL38	1,00000	1,00000	*	
39	OKUL39	1,00000	1,00000	*	
40	OKUL40	0,75097	0,81206		*
41	OKUL41	1,00000	1,00000	*	
42	OKUL42	1,00000	1,00000	*	
43	OKUL43	1,00000	1,00000	*	
44	OKUL44	1,00000	1,00000	*	
45	OKUL45	0,83720	1,00000		
46	OKUL46	0,81878	1,00000		
47	OKUL47	1,00000	1,00000	*	
48	OKUL48	1,00000	1,00000	*	
49	OKUL49	1,00000	0,81668		
50	OKUL50	1,00000	1,00000	*	
51	OKUL51	1,00000	1,00000	*	
52	OKUL52	1,00000	1,00000	*	
53	OKUL53	0,77433	0,69674		*
54	OKUL54	1,00000	1,00000	*	
55	OKUL55	0,80058	0,79965		*
56	OKUL56	0,85242	1,00000		
57	OKUL57	0,64047	0,63689		*
58	OKUL58	1,00000	0,88434		
59	OKUL59	1,00000	1,00000	*	
60	OKUL60	1,00000	1,00000	*	
61	OKUL61	1,00000	1,00000	*	
62	OKUL62	1,00000	1,00000	*	
63	OKUL63	1,00000	1,00000	*	
64	OKUL64	1,00000	1,00000	*	
65	OKUL65	1,00000	1,00000	*	

Tablo 4.12. 2008 ve 2009 Yılı Etkinliklerine Göre 2010 Yılı Tahmini Bütçe

SIRA	İÖÖ.	ETKİNLİK 2008	ETKİNLİK 2009	CARİ GİDER TOPLAMI	CARİ GİDER ORTALAMASI	2010 YILI TAHMİNİ ÖDENEK
1	OKUL44	1,00000	1,00000	127.451	63.725	70.098
2	OKUL32	0,85942	0,93597	110.896	55.448	55.448
3	OKUL51	1,00000	1,00000	101.737	50.868	55.955
4	OKUL65	1,00000	1,00000	91.351	45.676	50.243
5	OKUL13	0,60528	0,76937	86.106	43.053	43.053
6	OKUL21	1,00000	1,00000	82.236	41.118	45.230
7	OKUL1	1,00000	0,70180	67.707	33.854	33.854
8	OKUL61	1,00000	1,00000	65.002	32.501	35.751
9	OKUL5	1,00000	1,00000	63.657	31.829	35.012
10	OKUL37	0,91286	1,00000	63.644	31.822	31.822
11	OKUL8	1,00000	1,00000	59.384	29.692	32.661
12	OKUL6	0,82228	1,00000	58.445	29.223	29.223
13	OKUL39	1,00000	1,00000	57.993	28.997	31.896
14	OKUL49	1,00000	0,81668	57.121	28.561	28.561
15	OKUL42	1,00000	1,00000	54.817	27.409	30.149
16	OKUL17	1,00000	1,00000	53.923	26.962	29.658
17	OKUL60	1,00000	1,00000	53.485	26.743	29.417
18	OKUL38	1,00000	1,00000	50.392	25.196	27.716
19	OKUL15	1,00000	1,00000	47.676	23.838	26.222
20	OKUL30	0,80904	0,88391	47.386	23.693	23.693
21	OKUL28	1,00000	0,96060	46.669	23.335	23.335
22	OKUL52	1,00000	1,00000	44.011	22.006	24.206
23	OKUL9	1,00000	0,92418	43.222	21.611	21.611
24	OKUL34	0,72867	1,00000	43.133	21.566	21.566
25	OKUL54	1,00000	1,00000	39.523	19.762	21.738
26	OKUL11	0,79845	0,84142	39.026	19.513	19.513
27	OKUL46	0,81878	1,00000	38.757	19.378	19.378
28	OKUL64	1,00000	1,00000	37.346	18.673	20.540
29	OKUL58	1,00000	0,88434	36.397	18.199	18.199
30	OKUL35	0,64868	1,00000	35.935	17.968	17.968
31	OKUL18	1,00000	1,00000	35.564	17.782	19.560
32	OKUL31	1,00000	1,00000	35.480	17.740	19.514
33	OKUL3	1,00000	1,00000	33.604	16.802	18.482
34	OKUL2	1,00000	1,00000	33.331	16.665	18.332

Tablo 4.12. (Devam) 2008 ve 2009 Yılı Etkinliklerine Göre 2010 Yılı Tahmini Bütçe

35	OKUL12	0,92744	0,99811	32.995	16.497	16.497
36	OKUL22	0,89687	0,95432	31.798	15.899	15.899
37	OKUL16	0,65465	1,00000	31.433	15.717	15.717
38	OKUL41	1,00000	1,00000	29.905	14.952	16.448
39	OKUL33	0,92999	1,00000	29.734	14.867	14.867
40	OKUL36	0,75977	0,67577	29.617	14.808	14.808
41	OKUL63	1,00000	1,00000	29.070	14.535	15.989
42	OKUL23	1,00000	0,97959	28.557	14.279	14.279
43	OKUL47	1,00000	1,00000	27.909	13.955	15.350
44	OKUL7	1,00000	0,99496	26.670	13.335	13.335
45	OKUL25	0,91518	0,92956	26.589	13.295	13.295
46	OKUL50	1,00000	1,00000	26.309	13.155	14.470
47	OKUL40	0,75097	0,81206	26.135	13.068	13.068
48	OKUL55	0,80058	0,79965	25.003	12.501	12.501
49	OKUL53	0,77433	0,69674	23.853	11.927	11.927
50	OKUL62	1,00000	1,00000	23.612	11.806	12.987
51	OKUL27	1,00000	1,00000	23.448	11.724	12.897
52	OKUL19	1,00000	0,95488	22.299	11.150	11.150
53	OKUL4	1,00000	1,00000	22.021	11.010	12.112
54	OKUL48	1,00000	1,00000	21.645	10.823	11.905
55	OKUL57	0,64047	0,63689	21.174	10.587	10.587
56	OKUL59	1,00000	1,00000	21.166	10.583	11.641
57	OKUL29	1,00000	1,00000	20.875	10.437	11.481
58	OKUL14	0,95840	1,00000	20.005	10.003	10.003
59	OKUL20	0,62215	0,59384	17.869	8.935	8.935
60	OKUL26	0,74065	0,71517	16.910	8.455	8.455
61	OKUL10	1,00000	1,00000	16.750	8.375	9.213
62	OKUL56	0,85242	1,00000	15.673	7.837	7.837
63	OKUL45	0,83720	1,00000	15.387	7.693	7.693
64	OKUL24	1,00000	1,00000	11.933	5.966	6.563
65	OKUL43	1,00000	1,00000	2.205	1.103	1.213

SONUÇ

Türkiye’de eğitim finansmanı için genel bütçeden ayrılan pay bilinmekle birlikte tahsis edilen yıllık bütçe dışında, çeşitli kaynaklardan elde edilen, bunların da büyük bir bölümünü veliler tarafından okula bağış olarak verilen ücretlerin oluşturduğu Okul Aile Birliği Gelirleri bilinmemektedir. Bu araştırmada; eğitimde finansman aracı olarak devlet bütçesinden aktarılan pay dışındaki Okul Aile Birliği gelirlerinin öğrenci maliyetlerine katkısı ortaya konmaya çalışılmıştır.

İlköğretim Okulu Öğrencilerinin devlete maliyeti hesaplanmış ve devlet harcamalarından bir kısmının Okul Aile Birliği Gelirlerinden ödenmesi durumunda oluşan öğrenci maliyeti ortaya konmuştur. İlköğretim Okulunda okuyan bir öğrenci maliyetinin, Okul Aile Birliği Gelirleri dikkate alındığında 2008 yılında 49 TL.’ lik 2009 yılında ise 50 TL.’ lik bir fark meydana geldiği görülmüştür. Bu da göstermektedir ki OABG, okulların cari giderleri için de kullanılması durumunda genel bütçeden aktarılan payların azaltılması sağlanacaktır. Aynı zamanda; Okul Aile Birliği gelirlerinin, devlet bütçesinden aktarılan paydan fazla olan okullar için harcamalarının bu gelirden yapılarak, yalnızca devlet kaynaklarını kullanan ve OABG az olan okullara aktarılması sağlanacaktır.

Eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanabilmesi için kamu kaynakları yanında diğer kaynaklardan elde edilen gelirlerin de okulun temel ihtiyaçlarının giderilmesinde kullanılması ile kamu kaynaklarının dağıtımının doğru yapılabilmesi sağlanacaktır.

Bu araştırmanın ilk bölümündeki eğitim finansmanında devlet bütçesinden aktarılan payın yanında özel kaynaklarla sağlanan özellikle de OAB Gelirleri, Eskişehir ilindeki İÖÖ. ‘larının % 50 si için hesaplanmıştır. Bu araştırma, ileride ülke bazında yürütülecek olan araştırmalara temel oluşturulabilir. Aynı zamanda, Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından “Türkiye’de Eğitim Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi (TEFBİS)” projesinin amaçları arasında özel kaynaklardan sağlanan finansmanın ortaya konması da bulunmaktadır. Ancak, TEFBİS projesi şu ana kadar uygulamaya başlanmamış olup bu araştırma, ilgili maliyetlerin belirlenebilmesi yönünden Milli Eğitim Bakanlığına da temel oluşturacaktır.

Eğitim finansmanında kullanılan özel kaynakların ortaya konulmasının yanında, devlet bütçesinden ilköğretim okulları adına ayrılan bütçenin belirlenmesi için, ilköğretim okulunun performansı göz önünde bulundurularak kaynak dağıtımının yapılması okulların başarı ve performanslarında etkili olacağı düşünölmektedir. Yine ilköğretim hedeflerinden birinin, eğitimin kalitesinin ön plana çıkarılarak öğrenci başarısının yükseltilmesi olduğu düşünöldüğünde; eğitimin kalitesinin artırılması, okulların etkinlikleri ile doğru orantılıdır.

Okulların etkinliklerinin değerlendirilmesinde; devlet giderleri ve OAB gelirleri birlikte değerlendirilmiş ve bunun yanında fen liselerine ve Anadolu liselerine öğrenci yerleştirme oranları ve SBS puan sıralamaları da en önemli öğrenci başarı değerlendirme kriteri olarak belirlenmiştir. İlköğretim okullarının etkinlik ölçümlerinde hizmet sektörlerinde sık kullanılan bir yöntem olan VZA yöntemi kullanılmış ve okulların 2008 yılı ve 2009 yılı etkinlikleri ölçölüp karşılaştırılmıştır. Okullarda; son iki yılda da etkin olan okullar için bütçeden ayrılan payların artırılması, iki yılda da etkin olmayan veya iki yıldan birinde etkin olmayan okullar için bütçeden ayrılan payın aynı kalması ile bu okulların performanslarını iyileştirme çabalarına ağırlık verilmesi hedeflenmiştir.

İlköğretim okulu öğrencilerinin, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarının girdisi olarak düşünöldüğünde; ilköğretim okullarının etkinliklerinin dolaylı olarak ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarına etkisi açıktır. Bu nedenle de her iki yılda da etkin olan okullar için okul performansına katkılarından dolayı idareci ve personelin desteklenmesi ve ödüllendirilmesi ile hem idarecilerin girişimcilik ruhunun geliştirilebilmesi hem de tüm personelin motivasyonlarının artırılması sağlanmış olacaktır. Böylece etkin olmayan okullar için de; bir örnek teşkil ederek bu okul personelinin de performans kriterlerini etkin ve verimli bir düzeye getirilebilmeleri teşvik edilmiş olacaktır.

İlköğretim okullarının temel ihtiyaçları olan elektrik, yakacak, su gibi giderlerinin devlet tarafından karşılanması ilköğretimin ücretsiz olmasının ve kanunların getirdiği doğal bir sonuçtur. Ancak diğer okullar gibi ilköğretim okullarının da bölge ve il itibari ile farklı özel kaynaklara sahip olduğu ve gerek sınavla alınan liselere yerleştirme oranları gerekse SBS.'deki başarı oranlarının da farklılık gösterdiği açıktır.

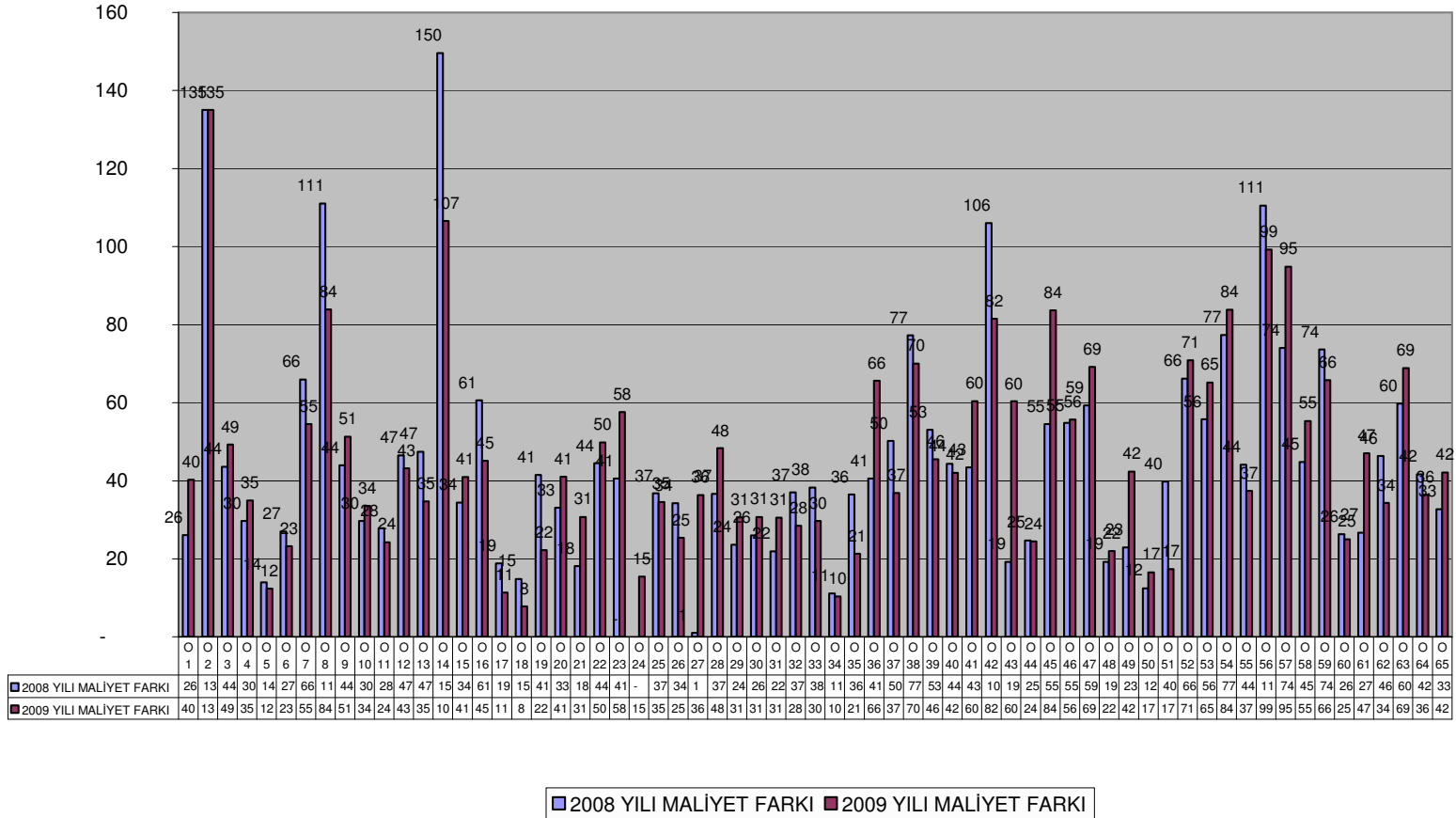
Okullarda etkinliklerine dayalı olarak bütçelemeye gidildiğinde; okulların performanslarının artırılmasına doğru gidilebileceği, okulun temel harcamalarının yapılmasında özel kaynakların da etkin bir şekilde kullanılabilmesi ihtiyacının doğacağı düşünülmektedir.

Böylece kamu kaynaklarının eğitim finansmanında; ilköğretimin de temel hedefleri olan eğitimin kalitesinin ön plana çıkarılarak öğrenci başarısının yükseltilmesine ve fırsat ve imkân eşitliğine dayalı olarak dağıtılması sağlanmış olacaktır.

EKLER

EK 1: 2008 Ve 2009 Yılı Öğrenci Maliyetleri Farkları Karşılaştırılması

2008 VE 2009 YILI ÖĞRENCİ MALİYETLERİ FARKLARI KARŞILAŞTIRMASI



EK 2: 2008 YILI İÖÖ. VERİLERİ

S I R A	İÖÖ.	GİRDİLER										ÇIKTILAR									
		Elektrik Gideri	Yakacak Gideri doğalgaz	Yakacak Gideri Kömür	Telefon Gideri	Su Gideri	CARİ GİDER TOPLAMI	Personel Gideri		PERSONEL GİDERİ TOPLAMI	Okul Alle Birliği Geliri	Öğretmen Sayısı		Öğrenci sayısı	Mezun Sayısı	Mezunlardan Fen Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı	Mezunlardan Anadolu Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı	Mezunlardan Diğer Liselere Yerleşen Öğrenci Sayısı	SBS İİ Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (6. Sınıf)	SBS İİ Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (7. Sınıf)	SBS İİ Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (8. Sınıf)
								Kadrolu	Ücretli			Kadrolu	Ücretli								
34	OKUL34	132,31	15060	6024	300	0	21.516	187200	5700	192.900,00	1600	9	1	144	14	0	0	4	2	1	1
35	OKUL35	1091,17	15060		1368	460	17.979	406232	15817	422.048,46	22.225	27	31	609	75	0	17	48	9	6	23
36	OKUL36	148,55	17020	6808	62	200	24.239	193098	0	193.097,97	7337,01	9	0	181	0	0	0	0	0	0	0
37	OKUL37	853,27	35340	14136	895	930	52.154	710790	23492	734.282,00	53339	44	5	1062	125	0	8	108	44	37	42
38	OKUL38	1395,72	20523,51		1343	2200	25.462	680400	2711	683.110,80	76188,18	44	1	986	180	0	29	141	67	71	96
39	OKUL39	891,47	10867,4		600,00	2.800,00	11.759	112500	24750	137.250,00	111.459,00	75	1	2101	238	5	100	107	188	166	185
40	OKUL40	501,89	10832,81		447	1375	13.157	518783	3408	522.190,68	22086	27	1	498	44	0	6	37	20	16	14
41	OKUL41	971,61	11831,82		952	1000	14.755	810128	13614	823.742,15	44195,42	41	3	1017	124	1	17	104	93	95	54
42	OKUL42	1194,37	28973,24		1836	1200	33.203	657069	4207	661.276,30	73605,49	35	3	694	132	0	40	91	51	55	85
43	OKUL43	0	0		1055	0	1.055	500100	0	500.100,00	11467	27	0	597	52	0	32	20	54	45	42
44	OKUL44	553,47	44080	17632	600	700	63.565	489302	34839	524.141,39	18594	29	4	752	76	0	8	13	20	14	16
45	OKUL45	573,13	9745,05		1053	450	11.821	384291	0	384.291,49	22.362,63	21	0	410	0	0	0	0	0	0	0
46	OKUL46	1038,88	16225,46		811	610	18.685	668388	7066	675.454,00	41.152,00	40	1	751	80	0	14	66	36	54	30
47	OKUL47	1062,62	9747,97		1698	2000	14.508	805228	0	805.228,15	57217	44	0	964	131	0	42	89	53	61	65
48	OKUL48	380,82	9747,97		600	2000	12.729	516000	18240	534.240,00	7.000,00	24	2	364	88	1	5	82	33	22	19
49	OKUL49	132,31	20060	8024	287	0	28.504	162763	7915	170.678,35	2907,03	13	3	127	14	0	8	3	3	4	8
50	OKUL50	536,06	8768,48		1000	2500	12.805	724881	28395	753.276,39	12000	42	5	964	123	0	6	28	37	39	27
51	OKUL51	1045,48	33940	13576	1083	1400	51.045	591045	4036	595.081,08	28.034,20	35	4	705	126	0	40	83	26	41	49
52	OKUL52	791,3	16335,64		1500	990	19.617	578185	2864	581.048,16	49000	40	2	740	104	0	51	53	65	74	72
53	OKUL53	163,93	9519,08		1165	809	11.657	368878	2894	371.771,60	22150	22	2	397	37	0	2	33	18	15	7
54	OKUL54	1104,3	10479,58		1507	2287	15.377	985330	9193	994.523,27	86052,74	52	3	1112	148	0	76	72	79	79	81
55	OKUL55	245,88	10844,79		410	500	12.001	150868	0	150.868,42	6.750	8	0	153	0	0	0	0	0	0	0
56	OKUL56	523,35	4947,16		1565	275	7.311	434529	4868	439.396,30	49.955	21	2	452	44	0	8	36	40	34	19
57	OKUL57	757,39	8120,87		872	460	10.210	357503	4789	362.292,49	25.030	23	1	338	24	0	5	19	18	16	8
58	OKUL58	635,15	22007,66		766	450	23.859	319078	4442	323.519,74	15.857,20	17	2	354	62	1	20	21	23	25	21
59	OKUL59	1630,46	4947,16		1673	400	8.650	364341	0	364.341,00	75.416,19	53	2	1024	118	0	57	61	73	24	58
60	OKUL60	604,6	19940	7976	614	925	30.059	462345	9510	471.854,47	16933	23	4	645	44	0	11	29	18	17	6
61	OKUL61	1511,41	36060	14424	1226	1430	54.652	527607	17150	544.756,80	20755	35	6	776	88	0	29	50	38	27	21
62	OKUL62	383,11	9772,3		1048	550	11.754	545000	3195	548.194,07	26136,48	31	2	564	72	0	6	26	27	25	12
63	OKUL63	93,44	13739,59		1142	590	15.565	503221	7894	511.114,22	31458,50	25	2	526	56	0	18	31	44	33	24
64	OKUL64	656,84	16540,76		824	847	18.869	331214	14712	345.926,08	18569	23	2	446	35	0	0	25	13	11	7
65	OKUL65	751,62	35020	14008	900	1700	52.380	770000	10000	780.000,00	35.000	38	3	1070	141	0	44	85	39	47	55

EK 3: 2009 YILI İÖÖ. VERİLERİ

S I R A	İÖÖ.	GİRDİLER										ÇIKTILAR									
		Elektrik Gideri	Yakacak Gideri doğalgaz	Yakacak Gideri Kömür	Telefon Gideri	Su Gideri	CARİ GİDER TOPLAMI	Personel Gideri		PERSONEL GİDERİ TOPLAMI	Okul Aile Birliği Geliri	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	Mezun Sayısı	Mezunlardan Fen Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı	Mezunlardan Anadolu Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı	Mezunlardan Diğer Liselere Yerleşen Öğrenci Sayısı	SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (6. Sınıf)	SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (7. Sınıf)	SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (8. Sınıf)
								Kadrolu	Ücretli			Kadro lu	Ücret li								
1	OKUL1	4271,25	27854,66		1080	2100	35.306	795600	7200	802.800	20500	39	1	509	57	0	14	42	27	14	17
2	OKUL2	1602,05	12563,2		1820	900	16.885	936171	0	936.171	156946	53	0	1162	169	2	104	63	141	106	113
3	OKUL3	1021,68	14400,59		913,18	1000	17.335	750400,16	9810,42	760.211	42698	41	4	866	97	2	39	56	47	49	42
4	OKUL4	3103	9000		1095,4	876,5	14.075	490000	8536	498.536	21320,32	24	4	610	60	0	15	40	18	11	13
5	OKUL5	2.326,79	27429		1500	4000	35.256	692897,472	27149,232	720.047	8375	31	7	677	64	6	5	56	33	26	27
6	OKUL6	836,32	4376,64		777,95	710	6.701	581.746,06	13.598,88	595.345	13.882,15	29	4	599	63	0	9	10	16	20	15
7	OKUL7	757,9	11510,02		661,62	300	13.230	472.936,70	460,25	473.397	22.266,75	25	5	408	49	0	26	25	15	20	13
8	OKUL8	1191,2	24639,76		1407	2500	29.738	1003431,58	7284,41	1.010.716	89630,83	55	1	1068	186	1	48	136	112	106	113
9	OKUL9	744,31	18013,95		1.400	1.455	21.613	508.696,00	0	508.696	20.830,00	22	0	406	39	1	11	26	17	23	20
10	OKUL10	630,39	5699,59		1587,86	913	8.831	585960,35	2234,41	588.195	22742	30	1	678	83	0	16	67	14	20	19
11	OKUL11	880,67	14980		435	450	16.746	298117,78	3264	301.382	4970,84	16	2	205	19	0	4	15	11	5	7
12	OKUL12	579,95	16913,54		1.190,00	1.500,00	17.493	572261,58	3544	575.806	19.100,00	25	1	442	42	0	19	23	28	18	21
13	OKUL13	1177,17	29080	11632	1197,03	270	43.356	485100,55	1325,4	486.426	14259,64	24	3	411	40	0	2	12	16	5	8
14	OKUL14	449,7	7793,32		1397	500	10.140	404113,55	0	404.114	45295,46	18	0	425	0	0	0	0	0	0	0
15	OKUL15	1698,47	18789,82		1135,99	2371,72	20.488	1030522,23	17697,23	1.048.219	54797,5	53	8	1337	168	0	64	83	65	53	65
16	OKUL16	811,55	10160	4064	564	310	15.910	162712	4271	166.983	9835	13	1	218	25	0	2	23	10	9	6
17	OKUL17	2040,15	8673,78		544,22	1600	12.858	483280,22	4308,8	487.589	5110	22	1	449	52	0	7	45	14	20	12
18	OKUL18	256,28	12080	4832	480	150	17.798	107530,78	1527,63	109.058	640	5	1	82	18	0	0	0	0	0	0
19	OKUL19	742,60	9896,21		629,19	287,87	11.556	206062,93	7516,58	213.580	4610,66	8	3	207	20	0	0	20	5	4	2
20	OKUL20	220,09	7789,52		705,67	225	8.940	206498,76	1013	207.512	4841	8	2	118	13	0	1	11	5	1	3
21	OKUL21	4.671,68	5373,88		1090	690	11.826	469750,21	14522,65	484.273	16035	24	6	522	69	0	13	54	17	19	27
22	OKUL22	1.294,63	13000		728,94	804,00	15.828	646.567,61	2.334,84	648.902	27.237,75	34	1	547	85	0	27	53	33	25	33
23	OKUL23	731,66	11432,05		923	1000	14.087	512978,28	17293,23	530.272	36505,32	24	3	633	69	0	18	50	37	30	35
24	OKUL24	160,35	10500		441,68	550,00	11.652	126.225,00	72.974,37	199.199	7.210,00	19	9	466	0	0	0	0	8	4	6
25	OKUL25	633,03	11000		1063	560	13.256	603765,08	2723,29	606.488	15557	29	3	450	51	0	8	43	16	22	18
26	OKUL26	359,77	5500		933,13	300	7.093	210.781,28	2.105,00	212.886	4.778,00	10	0	188	0	0	0	0	0	0	0
27	OKUL27	568,75	8575,36		2240	900	12.284	600.000,00	7.200,00	607.200	21.051,50	33	3	579	63	0	28	30	43	19	25
28	OKUL28	848,92	5373,86		1200	900	8.323	453935,55	12786,39	466.722	28000	24	4	579	55	0	10	34	20	19	16
29	OKUL29	2.395,60	8000		922	1400	12.718	199238,64	0	199.239	12882	22	3	421	47	0	6	32	13	19	13
30	OKUL30	432,56	14909,82	5964	832,98	1000	23.139	525691,99	7796,16	533.488	17382	27	2	565	70	0	7	47	15	15	16
31	OKUL31	472,66	15860		750	850	17.933	408077,95	21355,96	429.434	15800	23	5	517	82	0	18	63	21	27	36
32	OKUL32	484,15	37760	15104	900	1200	55.448	236000	6500	242.500	7979	16	1	280	23	0	4	15	14	8	5
33	OKUL33	920,87	14909,82		622,47	900	17.353	614036,21	10973,91	625.010	20616,4	36	5	693	83	0	22	55	21	21	22

EK 3: 2009 YILI İÖÖ. VERİLERİ

S I R A	İÖÖ.	GİRDİLER										ÇIKTILAR									
		Elektrik Gideri	Yakacak Gideri doğalgaz	Yakacak Gideri Kömür	Telefon Gideri	Su Gideri	CARİ GİDER TOPLAMI	Personel Gideri		PERSONEL GİDERİ TOPLAMI	Okul Alle Birliği Geliri	Öğretmen Sayısı		Öğrenci Sayısı	Mezun Sayısı	Mezuntardan Fen Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı	Mezuntardan Anadolu Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı	Mezuntardan Diğer Liselere Yerleşen Öğrenci Sayısı	SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (6. Sınıf)	SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (7. Sınıf)	SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (8. Sınıf)
								Kadrolu	Ücretli			Kadrolu	Ücretli								
34	OKUL34	132,31	15060	6024	400	0	21.616	145600	17100	162.700	1450	7	3	140	13	0	0	2	3	2	0
35	OKUL35	1091,17	15060		1095	710	17.956	623.053,35	2.599,16	625.653	13.565	5	3	636	39	0	8	23	22	8	3
36	OKUL36	250,28	4287,76		439,74	400	5.378	188171,02	0	188.171	11751,93	9	0	179	0	0	0	0	0	0	0
37	OKUL37	1.039,60	8000		1050	1400	11.490	771952	17843	789.795	36985	43	6	1002	104	0	10	88	36	39	30
38	OKUL38	1395,72	20523,51		910,34	2100	24.930	805626	2833,16	808.459	69304,63	45	2	990	144	0	24	115	66	66	67
39	OKUL39	986,42	45248,03		750,00	3.000,00	46.234	114000	30000	144.000	85.880,46	76	1	1887	240	7	123	85	185	170	160
40	OKUL40	501,89	10832,81		433,71	1210	12.978	551896,44	4089,72	555.986	21311	30	2	507	43	0	7	36	27	16	12
41	OKUL41	971,61	11831,82		1346,44	1000	15.150	772282,38	12505,6	784.788	61162,44	46	3	1012	144	0	33	111	66	74	78
42	OKUL42	1413,93	17000		2000	1200	21.614	697969,02	254,68	698.224	55037,32	37	1	675	94	0	24	70	66	54	54
43	OKUL43	0	0		1150	0	1.150	520800	0	520.800	16295	28	0	270	56	2	28	26	50	54	42
44	OKUL44	553,47	44080	17632	720	900	63.885	531695,08	16695,08	548.390	19134	31	3	783	80	0	7	5	16	18	12
45	OKUL45	482,58	2500		582,64	0,00	3.565	395.737,84	458,62	396.196	31.035,99	21	1	371	0	0	0	0	0	0	0
46	OKUL46	1038,88	16225,46		1.227,00	1.580,00	20.071	802.763,00	8.539,00	811.302	41.400,00	36	1	743	92	1	13	78	41	31	44
47	OKUL47	1062,62	9747,97		1390,36	1200	13.401	824766,91	0	824.767	66392	43	0	959	126	0	39	86	50	50	63
48	OKUL48	816,42	5500		600	2000	8.916	550000	20000	570.000	8.000,00	24	2	364	88	1	6	82	10	27	20
49	OKUL49	132,31	20060	8024	401,04	0	28.617	136623,32	17430,92	154.054	5.382,82	8	5	127	9	0	2	7	11	5	5
50	OKUL50	536,06	8768,48		1200	3000	13.505	698780,04	31260,65	730.041	15000	39	7	907	105	0	15	36	42	23	30
51	OKUL51	1045,48	33940	13576	1.080,70	1.050,00	50.692	606.556,65	8.975,33	615.532	11.851,33	35	5	684	105	0	36	63	32	39	39
52	OKUL52	791,3	20780,17		1623	1200	24.394	526372,69	4585,39	530.958	52000	41	2	733	105	0	53	51	62	60	70
53	OKUL53	163,93	9519,08		1863	650	12.196	444931,79	5058	449.990	24840	27	0	381	47	0	7	39	21	13	16
54	OKUL54	1.283,18	18895,65		1725,23	2241,57	24.146	999096,45	2411,8	1.001.508	98143,76	59	1	1170	138	2	70	66	92	84	84
55	OKUL55	1104,3	10479,58		618	800	13.002	191.530,57	0	191.531	5.500	8	0	147	0	0	0	0	0	0	0
56	OKUL56	523,35	4947,16		2232	660	8.363	478.818,35	2624,26	481.443	45.056	23	1	454	55	0	22	55	43	43	38
57	OKUL57	757,39	8120,87		995,64	1090	10.964	391.253,23	29109,48	420.363	32.632	23	3	344	31	0	5	26	24	15	14
58	OKUL58	245,88	10844,79		897,68	550	12.538	355.619,40	2841,56	358.461	18.538,39	18	3	335	53	0	15	35	17	21	19
59	OKUL59	1630,46	4947,16		1404,95	4533,52	12.516	316.245,60	0	316.246	68.100,66	53	1	1035	125	0	62	63	98	61	66
60	OKUL60	1.635,85	19940		750	1100	23.426	489836,51	9666,05	499.503	16000	26	2	639	75	0	16	42	26	16	21
61	OKUL61	1511,41	5373,86		1264,81	2200	10.350	616225,49	6913,32	623.139	35855,57	36	4	762	94	0	31	55	41	37	20
62	OKUL62	383,11	9772,3		1037,99	665	11.858	474222,84	4556,14	478.779	21113,56	26	4	615	61	0	8	22	8	20	20
63	OKUL63	1179,42	10500		1196	630	13.505	587713,32	378359	966.072	35500,00	26	1	515	45	0	13	31	38	40	26
64	OKUL64	2.864,82	13897,47		809	906	18.477	429220,2	24156	453.376	20871	28	3	573	41	0	3	30	23	18	11
65	OKUL65	751,62	35020		1200	2000	38.972	813.000	20.000	833.000	40.000	38	5	950	113	0	22	80	47	31	42

EK 4: DEA SOLVER PROGRAMI EKLAN ÇIKTISI

Microsoft Excel - 2008-1.xls										
Dosya Düzen Görünüm Ekle Biçim Araçlar Veri Pencere Yardım DEA										
Arial Tur 10 K T A % 0,00 +0,0										
C19 0,822279434211912										
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Inputs		Outputs							
2	Cari Giderler		Öğrenci sayısı							
3	Personel Gideri		Mezun Sayısı							
4	Okul Aile Birliği Geliri		Mezunlardan Fen Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı							
5	Öğretmen Sayısı		Mezunlardan Anadolu Liselerine Yerleşen Öğrenci Sayısı							
6			Mezunlardan Diğer Liselere Yerleşen Öğrenci Sayısı							
7			SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (6. Sınıf)							
8			SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (7. Sınıf)							
9			SBS II Ortalamasının Üstünde Olan Öğrenci Sayısı (8. Sınıf)							
10										
11			Input-Oriented							
12			CRS	Sum of	Optimal					
13	DMU No.	DMU Name	Efficiency	lambdas	RTS	with	Benchmarks			
14	1	OKUL1	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 1			
15	2	OKUL2	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 2			
16	3	OKUL3	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 3			
17	4	OKUL4	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 4			
18	5	OKUL5	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 5			
19	6	OKUL6	0,82228	1,007	Decreasing	0,160	DMU 7		20	
20	7	OKUL7	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 8			
21	8	OKUL8	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 9			
22	9	OKUL9	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 10			
23	10	OKUL10	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 4			
24	11	OKUL11	0,79845	0,341	Increasing	0,191	DMU 2		50	
25	12	OKUL12	0,92744	0,544	Increasing	0,022	DMU 4		04	
26	13	OKUL13	0,60528	0,483	Increasing	0,020	DMU 2		31	
27	14	OKUL14	0,95840	0,359	Increasing	0,359	DMU 15			
28	15	OKUL15	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 4			
29	16	OKUL16	0,65465	0,330	Increasing	0,092	DMU 17		38	
30	17	OKUL17	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 18			
31	18	OKUL18	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 19			
32	19	OKUL19	1,00000	1,000	Constant	1,000	DMU 5			

KAYNAKÇA

- ADEM, Mahmut, (1977), **Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası**, Bilim Matbaası, Ankara.
- ADİYAMAN, Ali, (2004), “Türkiye’de Yükseköğretim Yapısının Ekonomik Analizi ve Maliyet Düşürücü Önlemler”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- AGAMALİYEV, Rahim, (1999), “Azerbaycan Cumhuriyeti Eğitim Sistemi”, **Milli Eğitim Dergisi**, Yıl: 1999, Sayı:144, Ankara.
- AK, Tayfun, (1997), “Türk Eğitim Sisteminin Ekonomik Analizi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- AKGÜÇ, Öztin, (1998), **Finansal Yönetim**, Avcıol Basım Yayın, 7. Basım, İstanbul.
- AKIN, Uğur, (2009), “Türkiye’ de Eğitim Bütçesi”, **Milli Eğitim National Education Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl: 2009, Sayı:184, Ankara.
- AKSAKAL, Suat, (2007), “**Genel Olarak Millî Eğitim Bakanlığı’nın Tarihsel Gelişimi**”, http://elazigmerkezeml.azbuz.com/readArticle.jsp?object_ID=5000000000975983 (29.04.2009)
- AKSOY, Hasan Hüseyin, (2008), “**Mesleki Eğitim Ve Yetiştirmede Modeller Ve Planlama**”, <http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/> (23.07.2009)
- Avrupa’daki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Bilgiler Çek Cumhuriyeti, (2004), <http://www.eurydice.org> (11.02.2010)
- BAŞ, İ. Melih ve Ayhan, ARTAR, (1991), **İşletmelerde Verimlilik Denetimi Ölçme ve Değerlendirme Modelleri**, MPM Yayınları, Sayı: 435, Ankara.
- BAŞARAN, İbrahim Ethem, (1992), **Yönetimde İnsan İlişkileri Yönetimsel Davranış**, Kadıoğlu Matbaası, Ankara.
- BAYSAL, Mehmet Emin, Bahriye, ALÇILAR, Hakan, ÇERÇİOĞLU ve Bilal TOKLU, (2005), “Türkiye’ deki Devlet Üniversitelerinin 2004 Yılı Performanslarının, Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Belirlenip Buna Göre 2005 Yılı Bütçe Tahsislerinin Yapılması”, **Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi**, Yıl: 2005, Sayı:1, Kocaeli.
- COŞKUN, Ali, (2007), **Stratejik Performans Yönetimi ve Performans Karnesi**, Çevik Matbaacılık, 2. Basım, İstanbul.

- ÇETİN, Şaban, (2002), “Mesleki ve Teknik Eğitimin Finansmanı (Fransa, Finlandiya, Danimarka ve Türkiye Örneği)”, **Milli Eğitim Dergisi**, Yıl: 2002, Sayı:155-156, Ankara.
- DEMİRCİ, Cem, (2003), “Eğitim Finansmanı”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- DERİ, Mehmet, (2008), “**Osmanlı Devlet’inde Eğitim Öğretim Sistemi**”, <http://www.kalemguzeli.net/osmanli-devletinde-egitim-ogretim-sistemi.html> (16.12.2009)
- DOĞRUL, A. Naci, (2008), “Türkiye’de Eğitim Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- DUYAR, İbrahim, (1989), “Eğitimde İç Verimlilik”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Yıl: 1989, Sayı:1, Ankara, ss. 469-484.
- Education at a Glance 2007: OECD Indicators (Bir Bakışta Eğitim 2009: OECD Göstergeleri) Raporu (2007), OECD Halkla İlişkiler ve İletişim Müdürlüğü, Fransa, <http://www.oecd.org/bookshop>, (28.01.2010)
- Education at a Glance 2009: OECD Indicators (Bir Bakışta Eğitim 2009: OECD Göstergeleri) Raporu (2009), OECD Halkla İlişkiler ve İletişim Müdürlüğü, Fransa, <http://www.oecd.org/bookshop>, (04.12.2009)
- EKERGİL, Vedat, (2006), “Telekomünikasyon Sektöründe Maliyetleme ve Maliyete Dayalı Fiyatlandırma Yaklaşımları: Türk Telekomünikasyon A.Ş. İçin Bir Model Önerisi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- ERCAN, Fuat, (1998), **Eğitim ve Kapitalizm (Neo- Liberal Eğitim Ekonomisinin Eleştirisi)**, Bilim Yayıncılık, 1. baskı, İstanbul.
- GÜLCÜ, Aslan, Akın, COŞKUN, Cavit, YEŞİLYURT, Sibel, COŞKUN ve Timur ESENER, (2004), “Cumhuriyet Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi’ nin Veri Zarflama Yöntemi İle Göreceli Etkinlik Analizi”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2004, Sayı:2, Sivas.

- GÜZHAN, Gülçin, (2007), “Mesleki ve Teknik Eğitim Sisteminin Performansının Değerlendirilmesinde Veri Zarflama Analizi Uygulaması”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- HESAPÇIOĞLU, Muhsin, (1994), **İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi**, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- KARAKÜTÜK, Kasım, (2001), “Cumhuriyetin Kuruluşundan Plânlı Döneme Kadar Eğitimin Finansmanı: 1923-1960”, **Milli Eğitim Dergisi**, Yıl: 2001, Sayı:149, Ankara.
- KARATAŞ, Süleyman, (2009), “Avrupa Birliği Ülkelerinde Yüksek Öğretim Finansman Politikalarına Genel Bir Bakış”, **Bilim Eğitim Düşünce Dergisi**, Yıl: 2009, Sayı:1, <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=385> (29.04.2009)
- KAYGIN, Erdoğan, (2006), “Kars-Ardahan-Iğdır İlleri Ortaöğretim Kurumlarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Belirlenmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Kafkas Üniversitesi, Kars.
- KEBECİ, Sebahat, (2006), “Okul Aile Birliğinin Okul Performansı Üzerindeki Rolü”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- KESİK, Ahmet, (2003), ”Yüksek Öğrenimde Yeni Bir Finansman Modeli Önerisi: “Bütünsel Model”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- KIRAN, Berna, (2006), “Kalkınmada Öncelikli İllerin Ekonomik Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- KOÇ, Hakan, (2007), “Eğitim Sisteminin Finansmanı”, **Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi**, Yıl:2007, Sayı:20,Ankara, ss.39-50.
- KORKMAZ, İsa, (2005), “İlköğretim Okulları'nın Karşılaştıkları Finansman Sorunları”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2005, Sayı: 14, Konya, ss. 429-434
- KÖK, Recep, (1991), **Endüstriyel Verimlilik ve Etkinlik**, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum.
- KURUL TURAL, Nejla, (2002a), **Eğitim Finansmanı**, Anı Yayıncılık, Ankara.

- KURUL TURAL, Nejla, (2002b), “Öğrenci Başarısında Etkili Okul Değişkenleri ve Eğitimde Verimlilik”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Yıl:2002, Sayı:1-2,Ankara, ss.39-54.
- LORCU, Fatma (2008), “Veri Zarflama Analizi(DEA) İle Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerinin Sağlık Alanındaki Etkinliklerinin Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Milli Eğitim Bakanlığı’ nın 2010 Yılı Bütçesi (2009),
<http://www.meb.gov.tr/haberler/haberayrinti.asp?ID=1586> (10.11.2009)
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliği, (2005),
- Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı 2009 Yılı Bütçe Raporu, (Aralık 2008), Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Milli Prodüktivite Merkezi, (1997), **Yönetici ve Öğretmen Gözüyle "Eğitimde Verimlilik Nasıl Sağlanır?" Ödül Kazanan Yazılar**, MPM Yayınları, Sayı:597, Ankara.
- MÜFTÜOĞLU, Tamer, (1989), **İşletme İktisadi**, Turhan Kitapevi, Ankara.
- ONARAN, Selim, (2006), “Veri Zarflama Analizi Kullanılarak Üniversite Kütüphanelerinin Performanslarının Değerlendirilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- ORUÇ, Kenan Oğuzhan, (2008), “Veri Zarflama Analizi İle Bulanık Ortamda Etkinlik Ölçümleri ve Üniversitelerde Bir Uygulama”, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- ÖZCAN, Anıl İlkem, (2005), “Celal Bayar Üniversitesi’ ne Bağlı Meslek Yüksekokullarının Etkinliklerinin Veri Zarflama Analizi İle Ölçülmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.
- ÖZCAN, Tahsin, “Osmanlı Devleti'nde Eğitim Hizmetlerinin Finansmanı”,
<http://www.osmanli.org.tr/osmanlidaegitim-7-201.html> (16.12.2009)
- ÖZDEN, Ünal H., (2008), “Veri Zarflama Analizi (VZA) İle Türkiye’ deki Vakıf Üniversitelerinin Etkinliğinin Ölçülmesi”, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, Yıl: 2008, Sayı: 2, İstanbul, ss. 167-185
- ÖZÖN, Gülçin, (2001), “Özel Öğretim Kurumlarının Finansman Sorunları ve İstanbul Bölgesinde Bir Uygulama”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

- Sabancı Üniversitesi, (2008), “Eğitimi İzleme Raporu 2008: Yönetişim ve Finansman”, Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Sabancı Üniversitesi, (Şubat 2009), “Eğitimde Eşitlik: Politika Analizi ve Öneriler”, Sabancı Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- SARIBAL, ALTUNTAŞ, Yıldız (2005), “İlköğretim Okullarının Finansman İhtiyaçlarını Karşılama Düzeyleri”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- SERDAR, KAHVECİ, Sevgi, (2009), “Ortaöğretim Kurumlarına Geçiş Sisteminde Uygulanan Sınavların Ailelere Maliyetinin Ailelerin Toplam Eğitim Harcamaları İçindeki Payı”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- SÖKENOĞLU, Seda, (2008), “Kamu Harcamalarında Etkinlik ve Bütçe Sistemleri İlişkisi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ŞİMŞEK, Mintez, (2007), “ **Okul Aile Birlikleri’ nin Kuruluş, İşleyiş ve Hukuki Durumları**”, http://www.alomaliye.com/2007/mintez_simsek_okulaile.htm (27.01.2010)
- TUZCU, Gökhan, (2004), “Eğitimin Finansman Gerekleri ve Boyutları”, **Milli Eğitim Dergisi**, Yıl: 2004, Sayı:163, Ankara.
- UÇAR, Rezzan ve İbrahim, Halil UÇAR, (2004), “Japon Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme: Çeşitli Açılardan Türk Eğitim Sistemi İle Karşılaştırılması”, **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Elektronik Eğitim Fakültesi Dergisi**, Yıl:2004, Sayı:1, Van, ss.1-18.
- ÜNAL, Özden H., (2008), “Veri Zarflama Analizi (VZA) ile Türkiye’deki Vakıf Üniversitelerinin Etkinliğinin Ölçülmesi ”, **İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi**, Sayı:2, İstanbul.
- WOODHALL, Marry, (1999), **Eğitimde Maliyet Analizi**, Şakir, ÇINKIR, (Çev.), **Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:1, Ankara.

- YALÇIN, Ahmet, (1995), “Türk Eğitim Sisteminde İlk ve Orta Öğretimin Yerel Yönetimlere Devredilmesi”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- YILDIZ, Zühra, (2000), “Eğitim Sürecinde Ortaya Çıkan Kayıpların Gerçek Maliyetlerin Hesaplanmasındaki Önemi”, **Milli Eğitim Dergisi**, Yıl: 2000, Sayı:147, Ankara.
- YÜKSEL, Ahmet, (2007), “ **Özel Okulların Eğitime Ekonomik Katkıları**”, http://www.egitimfinans.com/files/html_dizini/1.html (28.01.2010).

DİZİN

-B-

Bütçe,1, 2, 3, 6, 7, 10, 16, 25, 31, 32, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 47, 48, 50, 51, 53, 56, 57, 61, 66, 67, 68, 69, 76, 85, 99, 113, 114, 120, 121, 123, 124, 125, 126

-E-

Eğitim Ekonomisi, 8
Eğitim Finansmanı,1, 2, 3, 9, 10, 11, 15, 19, 31, 38, 39, 40, 41, 125, 126
Eğitim Harcaması, 11, 69
Eğitim Maliyeti, 10, 13, 69, 72
Eğitim Performansı, 2, 3, 83, 84
Etkililik, 16, 26, 27, 74
Etkinlik, 2, 3, 5, 6, 8, 16, 18, 24, 25, 26, 27, 28, 59, 60, 67, 70, 74, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 86, 87, 89, 92, 93, 94, 95, 97, 99,113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126

-D-

DEA, 81, 84, 85, 86, 97, 116, 132

-F-

Fırsat Maliyet, 14, 68, 69, 70
Finansman, 3, 5, 6, 7, 9

-G-

Genel Bütçe, 1, 2, 6, 44, 48, 50, 125

-H-

Heyet-i İlmiye, 34, 35

-İ-

İlköğretim Okulu, 64, 99, 126

-K-

Kamu Harcaması, 6
Kamu Kaynakları, 1, 11, 41, 47, 61, 64, 125, 126
Konsolide Bütçe, 6, 39, 44, 51, 52, 55, 56

-M-

Maliyet, 3, 7, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 23, 28, 40, 45, 46, 49, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 99, 101, 103, 104, 106, 125
Milli Eğitim Bakanlığı,1, 2, 3, 17, 18, 21, 22, 47, 50, 51, 55, 56, 57, 58, 68, 83, 125
Milli Eğitim Şurası, 35, 36, 37, 38, 39, 41

-O-

Oran Analizi, 79, 80, 82
Öğrenci Maliyeti, 2, 3, 101, 102, 103, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 125, 127

-P-

Performans, 2, 3, 22, 23, 24, 25, 26, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 82, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 95, 113, 114, 115, 126

-V-

Veri Zarflama Analizi, 2, 81, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91
Verimlilik, 23, 24, 25, 27, 28, 63, 74, 82, 84, 85, 86, 87, 88